

KUZEY KAFKASYA: ENTEGRASYON ZORLUKLARI (II), İSLAM, İSYAN, İSYANLA MÜCADELE

Avrupa Raporu N°221 -19 Ekim 2012

Uluslararası **Kriz Grubu**
TÜM DÜNYADA
İHTİLAFLARA ENGEL
OLMAK ÜZERE
ÇALIŞIYORUZ

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
I. GİRİŞ.....	1
II. İSLAM FAKTÖRÜ VE İSLAMCI PROJE	3
A. MEZHEP ÇATIŞMASI	3
B. SELEFİLİĞİN YAYILMASI VE RADİKALLEŞME: İNGUŞETYA CUMHURİYETİ VE KABARDEY BALKARYA.....	5 6
C. SELEFİLİK VE KARMA DİNLİ CUMHURİYETLER	6
D. DAĞISTAN: SELEFİLER, SUFİLER VE DİYALOG	9
E. ÇEÇENİSTAN: İDEOLOJİK ÇATIŞMA VE ERODİKASYON.....	12
III. İSYAN	13
A. KAFKASYA EMİRLİĞİ (İMARAT KAVKAZ).....	13
B. LİDERLİK VE ASKERLİK	14
C. TAKTİK VE OPERASYONLAR.....	15
D. YEREL TOPLULUKLAR ÜZERİNDE ETKİLER	17
1. ZORLA BAĞIŞ YAPTIRMAK	17
2. İSLAMCI YAŞAM TARZINI DAYATMAK	17
IV. İSYANLA MÜCADELE: YASALARIN UYGULANMASI.....	19
A. YASAL ÇERÇEVE	19
B. KOMUTA YAPISI VE GÜVENLİK GÜÇLERİ.....	21
C. YASALARIN UYGULANMASI ÜZERİNDE ETKİLER.....	22
D. TAKTİK VE OPERASYONLAR.....	23
1. TERÖRLE MÜCADELE OPERASYON DESTEK (CTOS), ÖZEL OPERASYONLAR VE POLİS FAALİYETLERİ	24 26
2. YÜKSEK DEĞERLİ HEDEFLER	26
3. GÖZALTI, İŞKENCE VE CEBRİ KAYBOLMA	27
4. CAYDIRICILIK: İSYANCILARIN AİLELERİ İÇİN CEZALAR.....	28
5. İSTİHBARAT VE MAYIN TEMİZLEME	29
V. İSYANLA MÜCADELE: HAFİF TEDBİRLER VE BUNLARA MEYDAN OKUYANLAR....	30
A. DİRENİŞÇİLERİN REHABİLİTASYONU İÇİN KOMİSYONLAR	30
B. NASIL BİR YOL İZLENMELİ?	31
VI. SONUÇ	33
EKLER	
A. KUZAY KAFKASYA HARİTASI.....	34
B. KISALTMALAR SÖZLÜĞÜ.....	35
C. TERİMLER SÖZLÜĞÜ	36
D. ULUSLARARASI KRİZ GRUBU HAKKINDA.....	38
E. 2009'DAN BU YANA AVRUPA HAKKINDA KRİZ GRUBU RAPORLARI VE BRİFİNGLER	39
F. KRİZ GRUBU MÜTEVELLİ HEYETİ	40

KUZEY KAFKASLAR: ENTEGRAYON ZORLUKLARI (II), İSLAM, İSYAN, İSYANLA MÜCADELE

ÖZET

Kuzey Kafkaslardaki silahlı çatışma bugün Avrupa'da en şiddetli çatışmadır. Şeriata (İslam hukuku) dayalı bir bölgesel siyasi birim arayışında olan isyancılar Rusya resmi görevlilerine ve güvenlik güçlerine saldırmaktadır. Rusya görevlileri şu ana kadar diyalog için çok az bir boşluk bırakan, güvenlik açısından kapsamlı bir hazır bulunma ile isyanı ortadan kaldırma üzerine yoğunlaşmıştır. Bu politika başarılı olurken, 2012 Eylül ayı boyunca hayatını kaybeden isyancı, güvenlik güçleri mensupları ve sivil vatandaş sayısı yaklaşık 574 oldu. Moskovo'dan olabildiğince uzakta neredeyse her gün çatışmalar meydana gelmektedir. İlimli Selefililerle diyalog kurma ve teslim olan isyancılarla yeniden entegre olma çalışmaları özellikle Dağıstan'da başladı ancak güvenlik güçleri ile isyancılar arasında, ılımlı görüşte olanlara karşı duranlar bu çabaları zora sokmaktadır. Şiddetin altında yatan sebepler arasında etnik köken, devlet kapasitesi ve bölgenin Rusya'ya tam olarak entegre olamaması gibi sebeplerin yanı sıra din de bir sebep olarak yer almakta. Çatışmaların sona ermesi için Rusya'nın etnik politikaları, dinler arası diyalogu, kurumlar oluşturmayı ve eski isyancıları yeniden entegre etmeyi içeren yeni bir kapsamlı yaklaşım oluşturması ve bu yaklaşımı uygulaması gerekiyor.

Aşırı İslamcılık, özellikle Selefilik, bölgede Sovyetler Birliği'nden bu yana artmaktadır. Bu durumun bazı cumhuriyetlerde gelişme şekli büyük oranda hükümetin ve güvenlik güçlerinin muhafazakar Müslümanlara, dinin ve etnik kökenin tarihi rolüne karşı tutumlarına, Çeçenistan'daki çatışma ile bağlantılarına ve yerel dini liderlerin öğretilerine bağlı olmuştur. İslamlaşma doğuda etkin olmaya daha yatkındır ancak Selefililer de batıda hızla artmaktadır. Doğuda daha gelenekçi İslam taraftarları, özellikle

Sufiler, ile sürekli çatışma yaşanmaktadır ve bu çatışmalara Selefi radikalleşmesine katkıda bulunmaktadır. Birçok Selefi barışçıldır ancak yerel toplumsal düzene ve ekonomiye entegre olmakta zorluk yaşamaktadır. Dağıstan'da 2011 baharından bu yana sivil diyalog kurarak ve dini gruplar arasında iş birliğini arttırarak mezhep bölünmesini azaltmak için çalışmalar başlatılmış ancak bu çalışmalar Ağustos 2012'de çok önemli bir Sufi şeyhinin bir intihar bombacısı tarafından Kuzey Kafkaslarda öldürülmesi ile birlikte baltalanmıştır. Birçok silahlı çatışmanın altında yatan isyan ve yerel topluluklarda sık sık görülen terörizm, farklı grupları tek bir merkezi komuta altında toplayan bölgesel bir Kafkasya Emirliği oluşturduğu 2007'de, kendisini kendilerine özgü nedenlere, operasyon ve iletişim şekillerine, fon kaynaklarına, liderlik ve kadroya sahip birleşik bir güç olduğunu bildirdi. Liderlerin birçoğu güvenlik güçleri tarafından öldürüldü ve bunların yerini daha genç ve daha tecrübesiz kişiler aldı ve birleşik bir kadro oluşturuldu. İsyancılar büyük, ses getiren terör faaliyetlerinde daha az başarılı oluyorlar veya Rusya askeri güçleri daha kısa çatışmalara giriyorlar. Ancak Rusya'nın diğer kesimlerinde özellikle Domodedovo Havalimanı (2011) ve Moskova Metrosu (2010) gibi ulaşım yerlerinde terör faaliyetleri gerçekleştirilmeyi bırakmış değiller. Kuzey Kafkasya'daki saldırıların birçoğu şimdilerde güvenlik güçlerine, yerel görevlilere ve geleneksel rahip sınıflarına karşı devam etmektedir ve birçoğu el yapımı patlayıcılar (EYP), silahlı saldırılar ve canlı bomba aracılığıyla gerçekleşmektedir.

Hükümetin terörle mücadele politikası temel olarak İçişleri Bakanlığı ve Federal Güvenlik Servisi (FSB) tarafından yürütülmektedir ve yasaların uygulanması

üzerine yoğunlaşır. Komutanlar birkaç ay sürebilecek operasyonlar için bölgeler oluşturmak ve birçok anayasal hak ve özgürlüklerin askıya alındığı kapsayıcı alanlara sahip olmak gibi geniş yetkilere sahiptir. Bu zamana kadar şüpheli isyancılar genellikle özel operasyonlar veya gözaltı süresinde öldürülmüştür. Soruşturma ve istihbarat için işkence kullanılmakta, cebri kaybolmalar sade isyancıları değil aynı zamanda onlara ve önde gelen İslamcılara yardım edenleri de hedeflemektedir. Bazı cumhuriyetlerde ise isyancıların ailelerine birtakım cezalar uygulanmaktadır. Bu tarz sert önlemlerin radikal grupların Rusya devletine sadık kalmaya ikna olmasında bir parça etkisi olmuştur. Buna karşılık isyancıların gözü açılmış yeni bir nesil yetiştirmeye çalıştıkları ve gençliği “ormana gelin” (isyana katılın) intikam almak veya farklı bir siyasi düzen için tetiklemektedir.

Rusya hükümetindeki birçok kişi sadece sert güvenlik önlemlerinin alındığı ve yerel toplulukların kalbini kazanılmadığı veya düşüncelerinin irdelenmediği isyanla mücadeledeki eksikliklerin farkına varmaya başladı. Dağıstan’daki yerel yetkililer ılımlı Selefilere ile daha toleranslı bir diyalog geliştirmeye ve isyan edenlerin silah bırakması ve barışçıl hayata yeniden entegre olması için görüşmeler gerçekleştirmeye çalışıyor. İnguşetya Cumhuriyeti’nde de 2009’dan bu yana sergilenen benzer bir yaklaşımla önemli ölçüde ilerleme kaydedilmiştir. Çeçenistan yetkilileri de sert güvenlik önlemlerinin ötesine geçmiş ancak çok farklı bir politika benimsemiştir. Çeçenistanlı yetkililer Selefi ideolojisini yok ederken Sufi İslamı geliştirme üzerine yoğunlaşmış ve şüpheli isyancılar ve onların destekçilerine karşı katı önlemler almıştır. Kriz Grubu Kuzey Kafkasya Projesi’nin bu ikinci raporu İslami faktörü ayrıntılı bir şekilde incelemektedir: aşırı İslamcılığın büyümesi, toplumda radikalleşme, isyan ve devletin isyanla mücadele politikaları. Bu rapor eş zamanlı olarak yayınlanan ve bölgenin etnik ve ulusal grupları, bu grupların şikayetleri ve tartışmaları, özellikle Çeçenistan çatışmaları üzerine kapsamlı bir tartışma üzerinde duran birinci raporla bağlantılı bir şekilde ele alınmalıdır. Bir sonraki rapor hükümetin bölgesel politikaları, yönetim ve yerel ekonomi üzerinde olacaktır ve bu üç bölümlük serinin tüm yönlerine ilişkin spesifik politika tavsiyelerine yer verilecektir.

Moskova/İstanbul/Bürüksel, 19 Ekim 2012

KUZEY KAFKASYA: ENTEGRASYON ZORLUKLARI (II), İSLAM, İSYAN, İSYANLA MÜCADELE

I. GİRİŞ

SSCB'nin yıkılmasının ardından, Rusya dünyadaki en kötü terör olaylarından bazılarını maruz kaldı. 1996'tan bu yana Moskova'da en az 26 büyük saldırı, en az 1,561 küçük çaplı saldırı meydana geldi ve bu olaylarda 627 kişi hayatını kaybederken 934 kişi yaralandı.¹ 24 Ocak 2011'de bir intihar bombacısı Moskova'nın Domodedovo Havaalanı'nın uluslar arası uçuşlar gelen yolcu bölümünde 37 insanın hayatını kaybetmesine ve 173 kişinin yaralanmasına yol açtı. Terörizm Kuzey Kafkasya'da yaşayan halkı ciddi boyutlarda etkilemektedir. Beslan'da yaşanan okula saldırı vakası ve 331 kişinin hayatını kaybettiği katliam (Kuzey Osetya, 2004) Rusya'da derin yaralar bırakan en korkunç olaydır.

Terör faaliyetleri devam etmektedir. Eylül 2010'da, Kuzey Osetya'nın pazarı Vladi- kavkaz'da bir intihar bombacısının gerçekleştirdiği eylemde on dokuz kişi hayatını kaybederken 233 kişi yaralanmıştır. 2011'de Çeçenistan başkenti Grozni'de üç intihar bombacısı yedi kişinin hayatını kaybetmesine ve 23 kişinin yaralanmasına neden oldu. Bu zamana kadar hayatını kaybedenlerin sayısının en yüksek olduğu eylem 2012 Mayıs ayında, Dağıstan'ın başkenti Mahaçkale'de meydana gelen çift patlamalı eylem oldu. Bu eylemde otuz sivil vatandaş hayatını kaybederken 100'den fazla insan yaralandı. İnguşetya'da 19 Ağustos'ta, bir gün öncesinde isyancılar tarafından öldürülen bir polisin cenazesinde bir intihar bombacısı kendini patlatarak yedi kişinin hayatını kaybetmesine ve on beş kişinin de yaralanmasına neden oldu. Dokuz gün sonra Dağıstan'da bir kadın intihar bombacısı Rusya'nın en etkin çağdaş Sufi şeyhlerinden birini, Şeyh Said Afandi al- Chirkavi Atsayev (Şeyh Said Efendi) ve onun altı müridini öldürdü.

İlk terör eylemleri Çeçen ayrılıkçılar ile bağdaştırılırken, geçtiğimiz birkaç yılın en şiddetli eyleminin Kuzey Kafkasya'da Şeriata (İslam hukuku) dayalı bir emirlik oluşturma arayışında olan radikal aşırı İslamcıların gerçekleştirdiği eylem olduğu düşünülüyor. Ayaklanma Çeçenistan'dan İnguşetya, Dağıstan, Kabardey- Balkar, Kuzey Osetya, Karaçay-Çerkes'e kadar ve hatta ağırlıklı olarak Rus nüfusun bulunduğu Stavropol Krai'ye kadar yayıldı. Militanlar genellikle güvenlik güçlerine, hükümet görevlilerine ve geleneksel rahiplere saldırmaktadır. Çeçenistan'da ve 2009'dan bu yana da İnguşetya'da şiddet azalmıştır ancak diğer bölgelerde özellikle de Dağıstan'da çatışmalar ve silahlı saldırılar artarak devam etmektedir. 2011'de bölgede toplamda 750'den fazla güvenlik personeli, isyancı ve sivil vatandaş hayatını kaybederken en az 628 kişi yaralandı. 2012'nin ilk dokuz ayında 574 kişi hayatını kaybederken 422 kişi yaralandı.²

Diğer raporda da incelendiği gibi, Kuzey Kafkasya'daki gerilimler etnik rahatsızlıklar ile bağlantılıdır ve bu rahatsızlar için bir dönüt alınmazsa bu durum gençleri cihatçılık gibi çok şiddetli eylemlere yöneltebilir. Çözülmemiş bölgesel çatışmalar, toprak tartışmaları, etnik sınıflar ve özerklik ve güç paylaşımı talepleri adaletsizlik duygusunu arttırmakta ve radikal İslamcı propaganda için uygun bir ortam yaratmaktadır. Çeçenistan'daki çatışmalar başlangıçta ayrılıkçı bir mücadelede idi sonra ulusal bir hareketi güçlü bir cihat mücadelesine dönüştüren iki şiddetli savaşa dönüştü ve

¹ “За последние 15 лет в терактах в Москве пострадал 1561 человек” [“Son 15 yılda Moskova'da meydana gelen terör saldırılarında hayatını kaybeden ve yaralanan kişilerin sayısı 1,561 olarak belirlendi.”] Caucasian Knot, www.kavkaz-uzel.ru, 25 Ocak 2011.

² “В ходе вооруженного конфликта на Северном Кавказе в 2011 году погибли и были ранены 1378 человек” [“2011'de Kuzey Kafkasya'da silahlı çatışmalar sırasında ölen ve yaralanan kişilerin sayısı 1.378 olarak belirlendi”] Caucasian Knot, 12 Ocak 2012. “2012 yılının ilk çeyreğinde Kuzey Kafkasya'da silahlı çatışmalar sırasında ölen ve yaralanan kişilerin sayısı 258 olarak belirlendi.” ibid, 12 Nisan 2012. “2012 yılının ikinci çeyreğinde Kuzey Kafkasya'da silahlı çatışmalarda hayatını kaybeden ve yaralananların sayısı 355 olarak belirlendi” ibid, 11 Temmuz 2012. “2012 yılının üçüncü çeyreğinde Kuzey Kafkasya'da silahlı çatışmalarda hayatını kaybeden ve yaralananların sayısı 383 olarak belirlendi” ibid, 5 Ekim 2012.

şimdi tüm bölgede görülmekte. Birinci savaştaki muharipler ulusal özgürlük çerçevesinde laik devletin aşama aşama İslamlaştırıldığını gördü. İlk Şeriat mahkemeleri 1996'da görüldü ve 1999'da Çeçenistan fiilen tam anlamıyla Şeriat hukukunu ilan etti. Serjen-Yurt köyü yakınlarındaki İslamcı eğitim kampı (1996-1999) bölgeden binlerce gence İslamcılığın temelini, cihat anlayışını ve savaş halini aşıladı. Bunlardan birçoğu yerel Selefi topluluklarının (cemaat) özünü oluşturmak üzere kendi cumhuriyetlerine döndü ve içlerinden bazıları daha sonra şiddet yanlısı oldu.

Bu rapor Kuzey Kafkasya'daki İslami faktör üzerine odaklanır. Özellikle *umma* (İslami topluluk) iç faktörlerinin artan bir şekilde toplum üzerinde etkiye sahip olduğu Dağıstan ve Çeçenistan'da halkın çoğunluğunun dini İslam'dır. Bölge Müslümanların çoğunluğu "geleneksel" olarak algılanan İslam formu yerel adetler, uygulamalar ve inançlar ile iç içe geçmiş olduğundan bu formu benimser. Doğu'da Sufizm baskındır; Sufizmin kardeşlikleri (tarikatlari)on yılı aşkın bir süredir Selefilere ile çatışma halindedir. Sufizm'in baskın olmadığı Batı'da ise gelenekçi Müslümanlar ile Selefilere arasındaki farklar daha az öneme sahiptir.

Gelenekçi Müslümanlar Rusya'nın laik sistemine entegre olmakta ve Rusya'nın kurumlarını ve hukukunu benimsemekte daha başarılıdır; bu Müslümanların dini dernekleri yarı resmi kurumlar haline gelmiştir. Selefilere entegre olması daha fazla zorluk içerir. Aşırı İslamcılığın varlığı hayatın bir gerçeği haline geldi ve küçük çaplı Selefi azınlıklar şiddete başvurmaya başladı. On yılı aşkın bir süredir devlet aşırıların baskısına maruz kalmakta ve onların radikalleşmesi ve marjinalleşmesine katkıda bulunmaya zorlanmaktadır. Şimdilerde bazı cumhuriyetlerdeki yeni dini politikalar Selefi topluluklarını kapsamayı amaçlasa da, Selefilere büyük ölçüde kendi kendine yeten ve ayrılmış durumdadır. İş ve eğitim fırsatları konusundaki zorluklar ve bazı kamu hizmetleri Selefilere cumhuriyet hayatına katılımını engellemektedir.

İslamcı ayaklanma, gizli militan grupları ve büyük ölçüde Kafkasya Emirliği'ne bağlı özerk bir şekilde hareket eden birimleri kapsamaktadır. Gençlerin bunlara katılma motivasyonları farklılık gösterir. Savaşın ilk yılında, Rus hükümetinin ayaklanmayla mücadeleye ilişkin tek stratejisi öldürmeye ve gözaltına almaya dayalı; kaybolmalar, yargısız infazlar ve suçlu yakınlarının cezalandırılması ile desteklenen sert tepkiler göstermekte.³ 2006'da Grozni'de savaş sonrası

³ Rusya Federasyonu: Adaletsizlik döngüsü: İnguşetya'da güvenlik operasyonları ve insan hakları ihlalleri", Uluslararası AF, 21 Haziran 2012. "Magomedov'un yeni dönemi mi? Dağıstan Cumhuriyeti'nde insan hakları durumu ve toplumsal konsolidasyon girişimi". Mart 201-2011. Memeorial, 2011, " Kuzey Kafkasya Bölgesi'nde insan hakları ihlalleri için yasal çözümler", Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Konseyi (AKPM), 31 Mayıs 2010

yeniden yapılandırılmalar başlatıldı ve 2010'da ekonomik gelişme odaklı Kuzey Kafkasya İçin Strateji adı altında yeni devlet stratejisi benimsendi; bölge başkanlık elçiliğine Aleksandr Khloponin atandı ve üst düzey görevliler, örneğin daha sonra Başkan olan Dmitry Medvedev durumun kötü olduğunu kabul etti ve yüksek oranda işsizlik, yolsuzluk, yetersiz ekonomik gelişim ve örgütlü suçlar dahil olmak üzere şiddetin sebepleri aleyhinde konuştu.⁴ O zamandan bu yana hükümet, isyanla mücadele operasyonlarının barış ve kalkınmayı yeniden oluşturmak için yeterli olmadığını bilincini hep taşıdı.

Bugün iki temel terörle mücadele yaklaşımı uygulanmaktadır: bunlardan biri temel olarak Çeçenistan'da uygulanmakta ve isyanı tek parça olarak ele almakta ve isyan edenlere ve genellikle onların destek ülerine karşı yumuşak önlemler olarak Selefi ideolojini yok etmeyi amaçlamaktadır. Dağıstan'da uygulanan bunun daha kapsayıcı bir modeli kanun yaptırımı ile güvenlik mekanizmalarının birleştirilmesini, isyan edenlerin barış içinde hayata geri dönmesini, daha fazla dini özgürlüğün ve ılımlı Selefilere gibi toplumdaki çeşitli gruplarla diyalogun sağlanmasını amaçlar. Kriz Grubu'nun Kuzey Kafkasya Projesi, etnik sorunlara, mezhep ve ayaklanmayla ilgili çatışmalara barışçıl ve kalıcı çözümler üretmek amacıyla analitik rapor sunacak ve ayrıntılı önerilerde bulunacaktır. Eş zamanlı olarak yayınlanan bu genel bilgi raporları daha geniş Rusya Federasyonu'nda bölgeye entegre olma konusunda yaşanan zorlukları ele alır. Etnik çatışmalar ve gerilimler nispeten küçük grupları (Çeçenistan dışında tamamı bir milyonu geçmeyen) etkiler fakat ayrışma hatları derin yaralar açabilir ve sonuçları da yıkıcı olabilir. Buna eşlik eden diğer rapor etno-kültürel çeşitlilik ve etnik ile ulusal gruplar arasındaki karmaşık ilişkiler üzerine yoğunlaşır ve ulusal hareketlerin yeniden canlanmasını ve bunların iddialarını ele alır. 2013'te yayınlanacak üçüncü bir rapor çatışma zorluklarına karşı hükümetin tepkisinin analiz edilmesi dahil olmak üzere bölgenin siyasi ve ekonomik durumunu inceleyerek entegrasyonun zorluklarını ele alan bu seriyi sonuca bağlayacaktır.

Takip eden raporda zorluklar karşısında verilen tepkiler üzerine daha fazla bilgi verilecek ve tek başına cumhuriyetlerde meydana gelen çatışmaların belirli yönleri ele alınacaktır. Bunların hepsinde karmaşık anlaşmazlık düğümleri çözülmeye ve incelenmeye çalışılacak ve daha etkili politikaların (isyanla mücadele önlemleri dahil) oluşturulması ve uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla tavsiyelerde bulunulacaktır.

İslam bölgesel çapta toplumsal ve siyasi süreçleri ve yerel kimlikleri oldukça etkilemektedir. Tarihsel olarak İslami kimlik etnik kimlikle karşılıklı etkileşim ve rekabet içindedir. ⁵*umma* (İslami topluluk) heterojen ve parçalı yapıdadır. İslamlaşma doğuda daha baskındır

⁴"Medvedev call to pay special attention to unemployment in the Caucasus", RIA Novosti, 13 Eylül 2011. "Medvedev Kafkasya'da işsizliğe özel bir dikkat çekilmesi gerektiğini söylüyor" RIA Novosti, 13 Eylül 2011.

Oleg Orlov and Ekaterina Sokirianskaia, op. cit.

⁵ Ateksei Malashenko, [Kuzey Kafkasya İslami Rehberler] (Moskova, 2001)

ancak batıda da artan bir şekilde görülen bu akım çeşitli entegrasyon dereceleri ve Sovyet hatta İmparatorluk zamanındaki laiklikle açıklanmaktadır. Birçok Kuzey Kafkasya Müslüman örgütleri yerel yetkililer ve çeşitli yollarla devlet desteği alan kayıtlı camilerdeki

II. İSLAMİ FAKTÖR VE İSLAMCI PROJE

imamların birçoğu ile işbirliği içinde çalışmalarını yürüten sekiz Müslüman Şer'i Birlikler (Spiritual Boards of Muslims) altında birleşir. Selefî dini örgütleri (Karaçay-Çerkes, İnguşetya, Kuzey Osetya ve Stavropol Krai'de sınırlı ölçüde olanlar dışında) Şer'i Birlikler'e bağlıdır.⁶

Selefî gruplar 1990ların ortalarında bölgede aşık hale geldi. Bazı Selefîler ikinci Çeçenistan savaşı boyunca ayrılıkçıların yanında savaştı ve geriye döner de beraberinde cihat ideolojisini getirdi. İsyan etme suçundan şüpheli kişilere karşı uygulanan yasal olmayan şiddet ve Selefîlik inancına sahip kişilere uygulanan baskı yerel grupları ve şu anda saldırıları gerçekleştiren yerel isyancıları daha da radikalletirdi. Dini açıdan daha fazla çeşitlilik gösteren Karaçay-Çerkes, Stavropol Krai ve Kuzey Osetya gibi cumhuriyetlerde yerel yetkililer ılımlı Selefîler'e yönelik daha kapsayıcı politikalar geliştirmek için birtakım girişimlerde bulunmaktadır. Bu zamana kadar yapılan en kapsamlı girişim şiddetle geçen yıllardan sonra Dağıstan'da Selefîler'e devlet ve Sufiler ile diyalog geliştirme imkanı verilmesi oldu. Çıkan isyan diyalogla ilgilenmemektedir ve yeni terör saldırıları ile bu girişimi baltalamak amacındadır; diğer taraftan güvenlik güçleri de sert önlemler alarak bu süreci sekteye uğratmaktadır.

Kuzey Kafkasya aynı zamanda büyük bir laik topluma sahiptir. İslamcı bir yapıya sahip değildir ve alkol satışlarının yasaklandığı, kumsallarda patlamaların meydana geldiği, okullarda Yeni Yıl kutlamalarının iptal edildiği ve kıyafet kontrolünün yapıldığı hızla İslamlaşan toplumları bir tehdit olarak görmekte ve İslamcı söylemin eğitim ve siyaseti engellediğini düşünmektedir.

A. MEZHEP ÇATIŞMASI

On beş yılı aşkın bir süredir derin mezhep çatışmaları Kuzey Kafkasya'daki Müslümanları gelenekçiler ve aşırıcular, çoğunlukla Selefîler olmak üzere özellikle Dağıstan, Çeçenistan ve İnguşetya'da ayırmıştır. Gelenekçi İslam yerel etno-kültürel gelenekler ile yakından ilgilidir, ulusa özgü yaşam tarzına adapte olmuş ve küresel *umma* düşüncesinden ziyade yerel kültürel kimlik üzerine yoğunlaşmıştır. Gelenekçi İslam dini liderleri laik otorite ve hukuku tanıma eğiliminde ve dini özel bir alan olarak tutma isteğindedir. Çeçenistan, İnguşetya ve Dağıstan'da bu gelenekçi akım takipçilerinin çoğunluğunu Sufiler oluşturur ve bugün Çeçenistan'da Sufizm devlet destekli bir ideolojidir.⁷

Bölgenin doğusundaki cumhuriyetlerde uygulanan Sufizm sağlam tasavvuf faktörlerini içerir ve Kuzey Kafkasya'daki gelenekler ile İslam öncesi inançları birleştirir. Müritlerini, liderlerine derin bir sadakat ile bağlı kalmaya teşvik eder. Sufi *tarikathar* daha küçük birimlere ayrılır (*viridler*), bu birimler şeyhi (*mürşit*) takip edenleri (*müritler*) birleştirir. İnguşetya ve Çeçenistan'da *virid* liderleri tarihi figürlerdir; 1990'larda genellikle spesifik etnik gruplara hitap eden çok sayıda *viridin* ortaya çıktığı Dağıstan'da birçok lider hala hayattadır.

En güçlü şeyhlerden birisi olan; devletin en büyük etnik grubu olan Avarlar, yüksek statüde devlet adamları, güvenlik güçleri ve saygın iş adamları arasından çok sayıda müridi olan Nakşibendi ve Şazeliye lideri Şeyh Sait Efendi 28 Ağustos 2012'de kendi evinde bir kadın intihar bombacısı tarafından öldürüldü. Destekçileri Dağıstan Şer'i Birliği'de nüfuz kurdu ve resmi İslami kurumları, İslami eğitim kuruluşlarını, medyayı ve *hac* örgütlenmesini tekelleştirmek ile suçlandı. Farklı şeyhlerin *müritleri* arasındaki ilişkiler, özellikle Dağıstan'da ve özellikle etnik farklılıkların olması durumunda bazen gerginlik göstermektedir.⁸ Müritler

⁶ Kuzey'de Dağıstan, Çeçenistan ve İnguşetya vardır. Batıda Kabardey-Balkar, Karaçay-Çerkesya, Adıgey ve Kuzey Osetya vardır. Dağıstan, Çeçenistan, İnguşetya, Kuzey Osetya, Kabardey-Balkar, Karaçay-Çerkesya, Stavropol Krai ve Adıgey/Krasnodar Krai için sekiz Şer'i Birlik mevcuttur.

⁷ Aleksei Malashenko, op. cit., sf. 48. Sufilik bölgede on birinci yüzyılda ortaya çıktı ancak sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıllarda ortaya çıkan koloni karşıtı savaşlarda sağlamlaştı. Sovyet zamanında büyük ölçüde yasaklandı ancak gizli bir şekilde varlığını sürdürebildi.

⁸ Dağıstan'da yaklaşık yirmi şeyh vardır. Diğer etkili çağdaş şeyhler arasında yer alanlar: M. Kurbanov (Avar), A.V. Magomedov (Avar), M.

şeyhlerine karşı çok güçlü ve sevgi dolu bağ kurma eğilimindedir ve bu durum yerel toplumlarda dini liderler arasındaki gerilimleri hizipleşmeye dönüştürmektedir.⁹ Son yıllarda Dağıstan Uluslar Bakanlığı Şeyh Sait Efendi'ye destekçilerinin etnik kompozisyonunu genişletmesi için yardım etmiştir.¹⁰

1990ların sonlarından bu yana Sufilerin baskın olduğu pozisyonlar, muhalifleri tarafından Vahabiler olarak adlandırılan ve sayıları ve etkileri giderek artan Selefilere tarafından sorgulanmaktadır.¹¹ Selefilere kendilerini Peygamber Muhammed'in saf İslam'ına geri dönüşü arayan ve Peygamber Muhammed'in ilk müritlerinden olan kökten Müslümanlar olarak tanımlanmaktadır. Evliyalara, hacılara ve türbelere

---

Rabadanov (Dargin), M. Akayev, G.Tagirov (Avar), I. Saidov, M.M. Babatov (Kumyk), Ilyas Enver Kisriev 'klan sistemi problem oluşturan ve toplumda birçok sorun yaratan insanlar üretmektedir', Caucasian Knot, 13 Ağustos 2010. Ilyasov (Kumyk). Son zamanlarda Sirazhutdin Israfilov (Khuriksky, Tabasaran) Güney Dağıstan'da oldukça etkilidir ve Şeyh Sait Efendi ile ciddi gerilimler yaşamıştır. Kriz Grubu görüşmesi, Moskova Eylül 2012.

⁹ Şer'i Birlik'teki Avar baskınlığı Dağıstan'ın diğer etnik gruplarının, özellikle Nogay, Kumyk, Lak ve Dargin gruplarının etkisinin az olmasının nedeni olarak düşünülmektedir. Uzmanlara göre inananların yüzde 50'si kadarı Şer'i Birlik'ten etkilenmemektedir. Kriz Grubu röportajı, Akhmet Yarlykapov, üst düzey araştırmacı, Etnoloji ve Antropoloji Enstitüsü, Rus Bilim Akademisi, Moskova, Eylül 2012

¹⁰ Özellikle Kumyklar ve Nogaylar arasında, Bujnaks'taki İslami Üniversite rektörünün ardından, Kumyk Arslanali Afandi Gamzatov Şeyh Sait Efendi'nin yerine gelerek şeyh olarak ilan edildi. Daha sonra Şeyh Sait Efendi fikrini değiştirdi ve yerine başkasını atadı. Yine de Gamzatov müridleri otomatik olarak Şeyh Sait Efendi'nin müridleri olmuştur. Son yıllarda bazı Lezginler Şeyh Sait Efendi'nin *viridleri* arasına katıldı. Ancak güney Dağıstan büyük oranda Şeyh Sait'in ve Şer'i Birlik'in karşısında yer aldı. Kriz Grubu röportajı, Akhmet Yarlykapov, op. cit

¹¹37 No'lu, *İslamcılığı Anlamak* konulu 2 Mart 2005 tarihli Kriz Grubu Orta Doğu Raporu'na bakınız. "Vahabi" Sovyetler Birliği'nde aykırı görüşteki İslami hareketleri ifade etmek için kullanıldı ve şimdi yaygın olarak Hanbali avukatlık okuluna gidenleri ifade etmek için kullanılmaktadır. Kuzey Kafkasya'daki Selefi örgütleri bu terimi hiç kullanmaz. Kuzey Kafkasya Selefilere genellikle rehberlik açısından sadece Hanbali avukatlık okulunu önder olarak görmeyi reddeder. *Madhabların* (okul) kurucularının yetkilerini tanırlar ancak Kuran ve Sünnete dayalı tek bir okulun olması gerektiğini savunurlar. Kriz grubu röportajları, Selefi liderleri, Dağıstan, Aralık 2011, Mayıs 2012; Akhmet Yarlykapov, üst düzey araştırmacı, Etnoloji ve Antropoloji Enstitüsü, Rus Bilim Akademisi, Moskova, Eylül 2012. Selefilik ilk olarak Kuzey Kafkasya'da on ikinci yüzyıl başlarında ortaya çıktı ve 1970-1980lerin sonlarına doğru yayılmaya başladı. Aşırı İslamist çevre Dağıstan dahil birkaç bölgede ortaya çıktı ancak hızlı bir şekilde bastırıldı. Haziran 1990'da, Sovyetler Birliği Müslümanların İslami Rönesans Partisi'nin Anayasal Kongresi'nde Astrakhan'da, Kuzey Kafkasya'dan da gelenler dahil olmak üzere binlerce Müslüman dini lider bir araya geldi ve bu liderler daha sonra bölgelerindeki Selefi halk üzerinde önemli roller oynadı.

duyulan büyük saygıyı doğru bulmazlar ve geleneksel inançların dini uygulamalarda etkisinin olmadığını iddia eder ve İslami içtihadın (*fıkıh*) dört kola bölünmesini (*mezhep*) ortadan kaldırmaya çalışır ve ritüellerin basitleştirilmesi ve İslam'ın aslına uygun yorumlanması gerekliliğini savunur. Özel ve kamu hayatı arasındaki farkı reddeder ve İslami normları her iki hayatta da yaygın kılmaya çalışır.¹²

Selefilere ve Sufilere arasındaki çatışma 1990ların ortalarında, yurt dışında, özellikle Orta Doğu üniversitelerinde eğitim görmüş İslamcı gençlerin geri döndüğü ve Sufilerin geleneksel imamların müritleri olmayı reddeden ve çok tanrı inancına bağlı şeyhlerin peşinden gitmeye çağırarak dini uygulamalarıyla rekabet etmeye başladığı dönemde meydana geldi. Selefilere eski imamların yerini almaya ya da kendi ibadet yerlerini kurmaya çalıştı. Resmi rahipler oldukça sert konuşmalarla tepki gösterdiğinden bu durum hızla artış gösterdi. Dağıstan'ın bir önceki müftüsü Vahabizm'in "sahte din" ve "Dağıstanlıların 1.000 yıllık köklü tarihlerini inkar eden" "yabancı" bir akım olduğunu söyledi ve şunları ekledi: "Vahabi öldüren Müslümanlar cennete gidecektir."¹³

Devlet genellikle geleneksel Müslümanları destekledi ve uygulamada Selefilik'i yasakladı; bu durum mezhepsel hizipleşmeyi daha ciddi boyutlara taşıdı. Özellikle Ağustos 1999'da Çeçen isyancıların Dağıstan'da saldırıda bulunmasından sonra devlet "Vahabi avını" terörle mücadelenin bir parçası olarak gördü.¹⁴ Dağıstan, İnguşetya, Kabardey-Balkarya ve Karaçay-Çerkezya yetkilileri bölgelerin her birinde bulunan Selefilere listesini oluşturdu. Polis bir olay olması durumunda bu listeye yöneldi ve gözaltına alma işlemleri gerçekleştirdi. Listedeki kişiler tehdit edildi ve işkenceye maruz kaldı. Bu baskı Selefi halkı

---

¹² Kriz Grubu röportajları, Abas Kebedov, Kamil Sultanakhmedov, Selefi alimler, Mahaçkale, Dağıstan, Mayıs 2012. Sufiler ve Selefilere arasındaki ayrım çok net değildir. İkisi de heterojen yapıdadır ve farklı pozisyonlar ve çeşitli radikalleşme derecelerine sahiptir. Bazı küçük Sufi grupları laik devleti reddeder laik devlete karşı cihat anlayışının uygulanmasını meşru kabul eder. Fiilen birçok Sufi toplumu baskın oldukları alanlarda Şeriatı empoze eder. Bazı Selefilere ise fiilen bir laik devleti tanımaya hazırdırlar. Tüm bunlar iki grup arasında anlaşmaya varılmasını mümkün kılar. Akhmet Yarlykapov, üst düzey araştırmacı, Etnoloji ve Antropoloji Enstitüsü, Rus Bilim Akademisi, Moskova, Eylül 2012.

¹³ "My^THH ^arecTaHa o Baxxa6max" ["Dağıstan'da Vahabilerin Müftüsü"], youtube.com/watch?v=RfX1CkqWwBg; "y6nHCTBo PaMa3aHOBa - 3HaK My^THM" ["Ramazonav'ın öldürülmesi Müftü'ye bir işaret"], Argumenty i Fakti Dagestana, 1 Ağustos 2007. Müftü Abubakarov 14 Ağustos 1998'te bir patlamada öldürüldü.

¹⁴ *Kriz Grubu Avrupa Raporu N°192*, Rusya'nın Dağıstan: Çatışma Nedenleri, 3 Haziran 2008, sf. 8. *Kriz Grubu Avrupa Raporu N°220*, Kuzey Kafkasya: Entegrasyon Zorlukları (I), Etnik Yapı ve Çalışma, 19 Ekim 2012.

radikalleştirdi ve isyanı tetikledi.¹⁵ Yabancı isyancılar ve Çeçenistan'da önerilen eğitim (bankız aşağıda) de cihat ideolojisinin yayılmasına yardımcı oldu.

Selefilere çoğu İslami gelenekleri ve Şeriat kurallarını geliştirme üzerine yoğunlaşır, şiddetin dışında kalır ve Rusya'dan bağımsız olmayı talep etmezler. Bir lidere göre "dindar halifeler zamanından bu yana saf bir İslam devleti kurulmamıştır... İnsanlar Şeriat'ı seçinceye kadar biz İslami normları sürekli tavsiye edeceğiz. Fakat onları bu kuralları kabul etmeye zorlamayacağım çünkü bir ulus ancak kendi rızası ile Şeriat'ı isterse onu hak eder."¹⁶ Selefilere hükümetin, yolsuzluğun, nepotizmin, yetkililerin düşük moralinin ve gelenekçi din adamlarının kritik bir konusu haline gelmiştir ve bunların ideolojileri bu mesajla birlikte doyumsuz gençliğin desteğini almıştır. Selefi ideolojisi camiler, üniversiteler ve ceza evleri aracılığıyla etkin olarak yok edilmektedir. Selefilere, Süfilere ve Süfi *viridlerini* takip edenler arasındaki çatışmalar genellikle Şer'i Birlik'in baskın ve daha çok karar verici rol oynadığı yerel imam seçimleri üzerine yaşanmaktadır.

B. SELEFİLİK'İN YAYILMASI VE RADİKALLEŞMESİ: İNGUŞETYA VE KABARDEY-BALKAR

1995'te İnguşetya, Kuzey Kafkasya'da yüksek İslami eğitim için dini bir kurum kuran ilk cumhuriyetler arasında yer almaktaydı. Bu eğitim kurumunun rektörü ve kurucusu olan İssa Tsetchoyev İslam'ı ve Arapçayı çocuklara ve gençlere ücretsiz olarak öğretti. Daha sonra 1998'de, İnguşetya müftüsü bu kurumu "banditizmin yuvası" olarak adlandırdı, Federal

¹⁵E. Sokirianskaia, O. Orlov "HoBbm Kypc MaroMegoBa? nпу- HHHH pPa^gaHCKoro npoTHBoeroaHHH, cmyauHa c npaBaMH ne^OBeKa H nonbITKH KOHCognauHH o6^ecTba B pecny6gme^arecTaH. MapT 2010-MapT 2011" ["Magomedov'un yeni anlaşması mı? Sivil çatışmanın kökenleri, insan haklarının durumu Dağıstan Cumhuriyeti'nde toplumla uzlaşma çalışmaları, 2010 Mart-2011"], Moskova, "Zvenya", 2012. Alexandr Zhukov, "Ka6apghHO-EamapHa Ha nyTH K KaTactpo^e. npegno- CHgKH BOopy^eHHoro BbiCTyngHHa B HagbHHKe 13-14 OKTa6- pa 2005" ["Kabardey-Balkar; felakete giden yol. 13-14 Ekim 2005'te Nalchik'te ortaya çıkan silahlı çatışmanın kökenleri"], Memorial, 2008. Murat Gukemukhov, "ApecTH u CMHTeHue B KapaHaeBO-^epKecHu" ["Karaçay-Çerkesya'da tutuklamalar ve karmaşa"], Panorama, 22 Aralık 2005. "B MB^, Kapa- naeBO-^epKecy cnyTaroT, HTO B pecny6^uKe 293 Baxxa6yTa" ["Karaçay-Çerkesya MVD bölgede yaşayan 293 Vahabinin olduğunu söyledi"], Sova Centre, 27 Ekim 2003.

¹⁶ Kriz Grubu önceki kapasite analist röportajı, Selefi aktivist Abbas Kebedov, Mahaçkale, Mart 2011.

Güvenlik Servisi (FSB) kurumu kapattı ve Tsetchoyev gençliği radikalleştirmekle suçlandı.

İkinci Çeçen savaşı başladıktan sonra, İnguşetya yerinden olmuş yaklaşık 300.000 Çeçen'i çadır kamplarında veya özel yerleşim yerlerinde barındırdı. Başkan Ruslan Aushev genel olarak hem radikal İslamcılarının kök salmasını hem de federal anti-terörizm operasyonlarının halkın içine sızmasını engelledi ancak 2001'de istifa ettiğinde Rusya Başkanı Vladimir Putin'nin yardımcısı, FSB General Murat Zyazikov görevi devraldığında çadır kamplarda terörle mücadele operasyonları başladı ve bu operasyonlar İnguşetya'da yaşayanların yerleşim yerlerine kadar yayıldı. İnsan hakları örgütleri çok ağır ihlallerin olduğunu ve ortadan kaybolan veya ölü bulunan insanların üzerinde apaçık işkence izlerinin olduğunu belirtti. Çeçen terörist Şamil Basayev tarafından yönetilen militanların, 78 insanın hayatını kaybetmesine ve 100'den fazla insanın (çoğunluğu güvenlik güçlerinden olmak üzere) yaralanmasına neden olan, üç önemli yerleşim yerinde gerçekleştirdiği büyük saldırılarının meydana geldiği 21-22 Haziran 2004 gecesinde eylemlerini büyük ölçüde arttırdı.¹⁷ Basayev'in ölümünden sonra 2006'da meydana gelen ciddi boyutlarda kötüye gidiş de dahil olmak üzere bu olaydan sonra inişler ve çıkışlar oldu ve 2007-2008 yıllarında neredeyse her gün güvenlik güçleri ve polise karşı yarı-özerk gruplar tarafından saldırılar gerçekleşti.

Yevkurov Ekim 2008'de Başkanlık görevine geldikten sonra güvenlik konusunda birtakım iyileşmeler meydana gelmeye başladı ve 2010'a kadar ölü sayısı azalırken, güvenlik önemli ölçüde stabilize edildi. Muhtemelen yerel etnik geleneklerden ve Süfilere hakimiyetinden dolayı Selefilere etkisi derinden hissedilmemektedir. İnguşetya hala özellikle Selefilere İslam dışı bulduğu Yeni Yıl gibi Müslüman olmayanların bayramlarını kutlamaktadır. İşlev gören altı adet Selefi camisi vardır ancak Selefilere özgü bir yerleşim yeri yoktur. Ağustos 2012'de, Güvenlik Konseyi Başkanı Akhmet Koti- yev Kriz Grubu'na son on aydır hiçbir İnguş'un isyancılar arasına

¹⁷TeHnoKypaıpa OTHHT&racb 3a HHrymeTuro" ["İnguşetya'da Başsavcılık"], *Rossiyskaya Gazeta*, 22 Haziran 2005. "HHıymeTua 2007. Kyga ga^b- me?" ["İnguşetya 2007. Bir sonraki neresi?"], Memorial, 2008; "Sanki Gökten Düşüyorlar", İnguşetya'da İsyarla Mücadele, Hak İhlalleri ve Yaygın Olarak Görülen Cezasızlık ", İnsan Hakları İzleme, 25 Haziran 2008. Saldırılan üç yerleşim yeri: Nazran, Karabulak and Ordzhonikidzevskaya.

karışmadığını ve 2007-2008 yıllarından bu yana, eğer doğruysa, önemli ölçüde değişen ve isyana dahil olmuş 50'den fazla İnguşetya yerleşim yeri olduğunu söyledi.¹⁸ Ne yazık ki Temmuz, Ağustos ve Eylül 2012'de hayatını kaybeden polis, isyancı ve sivillerin sayısının 41'e ulaşması durumun yeniden kötüye gittiğini gösteriyor.¹⁹

Kaberdey- Balkarya'da, 40 yerel örgütü birleştiren ve çoğunluğunu gençler oluşturmak üzere binlerce Selefi ideolojisi destekleyicisine sahip olan ve üyelerinin birçoğu Orta Doğu'da çalışmalar yapmış bir *cemaat* topluluğu 1998-2005 yılları arasında varlığını sürdürdü. Bu *cemaat* topluluğunun lideri, ılımlı bir Selefi olan ve sivil bir akvivist ve Rusya akademi dünyasında uzman biri olarak görülen Musa Mukozhev Kabardey-Balkarya'daki silahlı eyleme oldukça karşıydı ancak Çeçenistan'daki savaşı (tüm Müslümanların katılması zorunlu olmamasına rağmen) cihat olarak düşünüyor ve dualar gönderdiği Çeçen eylemcileri *mücahitler* olarak görüyordu.²⁰ 2002'de Mukozhev ve yakın iki arkadaşı Anzor Astemirov ve eski KGB görevlisi ve iş adamı Ruslan Nakhushev Kabardey- Balkarya İslami Çalışmalar Enstitüsü'nü kurdu; bu enstitü kayıtlı bir kuruluş olmasa da cumhuriyetin din işleri üzerinde önemli etkilere sahip oldu. 2002 yazında radikal Müslüman Atayev Mukozhev'in yetkisini tanımayı reddetti, "Cemaat Yarmuk"u kurdu ve Kabardey-Balkar'da silahlı saldırılar başladı.²¹

Güvenlik güçleri Selefi Müslümanlara 2003-2004 yıllarında baskı uygulamaya başladı, yaptırımlar uyguladı ve içişleri bakanı Khachim Shogenov

¹⁸ Kriz grubu röportajları, Akhmet Kotiyevi, başkan, İnguşetya Cumhuriyeti Güvenlik Konseyi, Aralık 2011, Ağustos 2012. İnguş insan hakları aktivistleri isyana katılmaya daha meyillidirler. Kriz Grubu e-posta yazışması, Magomed Mutsolgov, insan hakları örgütleri başkanı "Mashr", Ekim 2012.

¹⁹ "В ННрымеТуу - 83 ^епТВби БОопы^еННоро КОН^гуКТа 3а ТреТун КВарТан 2012 рога" ["2012'nin üçüncü çeyreği boyunca İnguşetya'da 83 kayıp"], Caucasian Knot, 4 Ekim 2012

²⁰ Mukozhev, ikinci Çeçen savaşı Shamil Basayev ile ve Dağıstan'lı radikal Bahaiddin Magomedov ile İçkerya ve Dağıstan Halkları Kongresi'ne katıldı. Çeçenistan'daki cihadı *fardkifaya* olarak düşünmektedir. Şeriat kuralları çerçevesinde Müslümanların görevleri iki türdür: *fard kifaya umma* üyeleri için yeterli olanlardır ve *fard ayn* tüm sorumluluklar ile ilgilidir.

²¹ Alexandr Zhukov, op cit.

tarafından desteklendi bunun bir sonucu olarak da cemaatin radikalleşmesi aşama aşama gerçekleşti. Bu eylemlere "anti-Vahabi" medya kampanyası eşlik etti ve bu kampanya cumhuriyetteki Şer'i Birlik ile gerçekleştirilen, merkez cami ve *hac* organizasyonu için yapılan para bağışlarının yanlış kullanımının iddia edildiği çatışmayı şiddetlendirdi. Birçok Arapça ve Kuran ile ilgili dersler kaldırıldı; Kabardey-Balkarya İslami Çalışmalar Enstitüsü de dahil olmak üzere dinsel merkezler ve camiler kapatıldı. Selefler tutuklandı ve söylenenlere göre işkenceye uğradı. Güvenlik güçleri Shamil Basayev'in Ağustos 2013'te Baksan'da uzun bir süre kalacağını öğrendikten sonra, başka bir temizleme operasyon dalgası başladı ve kavga etme ve dini aşağılama iddialarından dolayı tutuklamalar gerçekleşti.²² Atayev Haziran 2005'te evine düzenlenen bir baskın sonucunda hayatını kaybetti.

Radikalleşmeyi takip eden baskı uygulamaları başkent Nalchik 'te güvenlik güçlerine karşı 100-200 isyancının *cemaat* liderleri Mukozhev ve Astemirov tarafından yönetildiği 13-14 Ekim 2005 olaylarına zemin hazırladı. 35 güvenlik görevlisi, on dört sivil vatandaş ve 89 saldırgan hayatını kaybetti, 36 isyancı yakalandı ve 100'den fazla, ki bunların çoğunluğunu polisler oluşturur, yaralandı. Bu olaya karıştığından şüphelenilen 2.000 kadar kişi gözaltına alındı.²³ Bu küçük cumhuriyetin nüfusu (86.000) derin bir biçimde bölündü ve sarsıntıya uğradı.

Nakhushev Kasım 2005'te kaçırıldı, Mukozhev ve Astemirov 2009-2010'da hayatını kaybetti ve militan eylemler yavaşladı. Fakat isyan 2010'da tekrar ortaya çıktı ve bu sefer yeni genç liderlerle ciddi boyutlarda

²²Örneğin, Eylül 2003'te yaklaşık 100 kişi Nalchik'teki iki ibadet evinden gözaltına alındı ve üç ila on gün arasında gözlatında kaldı. Serbest bırakıldıktan sonra bu kişilerin yaklaşık 70'i dövüldükleri ve işkenceye uğradıkları gerekçesiyle savcılığa başvurdu. Birçok adli uzman işkence izlerini belgelendirdi. Volny Aul ve Sormakovo camilerinde toplu tutuklamalar yapıldı ve Volny Aul Camisi yetkililer tarafından kapatıldı. Ibid. Kriz Grubu analist röportaj, Larisa Dorogova, Selefi halkı avukatı, Aralık 2010. Olga Allenova, "Мы ре-шили не вмешиваться в войну" ["Savaşa müdahalede bulunmamaya karar verdik. "], *Kommersant*, 3 Ekim 2005.

²³Steven Lee Myers, "Kafkasya'da cenazelerin gecikmesi gölgede öfkeye neden oldu", *The New York Times* (online), 1 Kasım 2005; Irina Gordienko, "Процесс 58-ми" ["58 süreci"], *Kavkazskaya politika*, 30 Haziran 2012.

radikalleşmişti.²⁴ 2009'a kıyasla güvenlik güçlerinden verilen kayıp iki katına çıktı ve güvenlik ortamında birtakım gelişmeler kat edilmesine rağmen Şubat 2011'de turist ve turist alt yapısına yönelik saldırılar yapıldı. Cumhuriyet ülkesindeki Selefi halk herhangi bir siyasi ve sivil örgüte sahip olmamasına rağmen Dağıstan'daki Selefi nüfusundan daha az ancak Kafkas cumhuriyetlerinde olanlardan daha güçlü durumda. Daha önceden Balkarların aşırı gruplara özellikle 'Yarmuk' cemaatine daha fazla katıldığına inanılırdı ancak şimdi Selefilere Kabardey ve Balkanlar eşit durumdadır. 12 Haziran 2011 'de (Baksan bölgesinde) bir grup gözaltına alınıp aşağılanmış olsa da şu andaki rejim Selefilere karşı daha liberal olmaktadır. 20 Eylül 2012'de ikisi kadın en az sekiz şüpheli isyancı bir eve yapılan bir baskın sonucunda öldürüldü; bu olaydan iki hafta önce de bir kontrol noktasında başka bir şüpheli isyancı öldürülmüştü.²⁵

C. BİR ÇOK DİNİ BARINDIRAN CUMHURİYETLERDE SELEFİLİK

Karaçay- Çerkesya, Stavropol Krai ve Kuzey Osetya oldukça fazla Hıristiyan nüfusa sahiptir. Karaçay-Çerkesya'da nüfusun yüzde 63'ü kendisini Müslüman olarak tanımlar (bunların çoğunluğu Karaçaylılar oluşturur) ; Stavropol Krai'de bu oran yüzde yedi ve Kuzey Osetya'da bu oran en fazla yüzde 20'dir. Süfilik yerel Sünniler tarafından benimsenmediğinden Selefi-Sünni ayrımı söz konusu değildir. Fakat bu cumhuriyetlerde 1990lı yıllarda gelenekçi din adamları ile çatışan Selefilik geliştiği görülmüş ve Selefilik aşırı Çeçenlerle olan bağı ve ayrımcılık, tutuklama ve kötü muameleye yönelik tepkiler sayesinde giderek

²⁴ "Русла́н На́хушев ка́жился ку́рбаном" ["Ruslan Nakhushev kaçırılma kurbanı olarak ilan edildi"] *Kommersant*, 9 Kasım 2005.

²⁵ 2009'da on altı görevli, 2010'da 32, 2011'de 31 görevli hayatını kaybetti. "СХТЯ́а^НН В 30Не КОН^а^НКТа Ха СеБепНОМ КаБКа3е: о^НКа нпаВ03а^НТННКОВ. 3нМа 2011-2012 рр" ["Kuzey Kafkasya'da çatışma bölgesindeki durum: insan hakları aktivistleri tarafından Kış 2011-12'de yapılan bir değerlendirme."], Memorial, Mayıs 2012. "нпн-Мепби МаскоВНх 3агеп@aННН Н Н36неННН Мыс^bМаН нпег- СТаВНТеген \$yHгаМеНТгаВНбix МысгбМаНСКНх о6^НН Ха СеБепНОМ КаБКа3е В 2011 rogy" ["Kuzey Kafkasya'da aşırı Müslüman toplumların temsilcilerine yönelik kapsamlı göz altıları ve bu toplumların uğradıkları yenilgiler, 2011"], ibid, 2011. " Terör bölgesi olan Kabardey-Balkar'da polis engeli", *Ria Novosti* (online), 2 Eylül 2012. " Rus polisi Kabardey- Balkar'da ölümle sonuçlanan baskınlar düzenledi", *BBC* (online), 20 Eylül 2012.

artan bir şekilde radikal ve şiddet içeren bir akım haline gelmiştir. Dağıstan ve Kabardey-Balkarya'da olandan çok daha az şiddet mevcuttur ancak güvenlik ortamı 2011'de Stavropol Krai ve Karaçay-Çerkesya'da bozulmaya başladı.²⁶

Kuzey Kafkasya aşırı grupların ilklerinden biri ve en radikali olan grup Magomed'in Bidzhiyev (Bidzhi-Ulla) tarafından yönetilen Karaçay-Çerkesya *cemaati* idi. Magomed'in Bidzhiyev (Bidzhi-Ulla) 1991'de Karaçay-Çerkesya'nın ve Stavropol Krai'nin Şer'i Birliği'ne karşı paralel bir yapı olan Karaçay İmamat'ın kuruluşunu ve "İslamcı Cemaat" adında genç bir kanata sahip olduklarını ilan etmişti. Cemaat ağı hızlı bir şekilde oluştu ve Uchkeken'deki cami ve medreseler Orta Doğu'dan gelen eğitimlerle birlikte İslami eğitim merkezi haline geldi. "İslamcı Toplum # 3" 1996 yılında Karaçay-Çerkesya adalet bakanlığına resmi olarak kaydedildi. Achemez Gochiyayev liderliğinde radikalleşti ve bölge dışındaki terör saldırılarıyla nam saldı.²⁷

Achemez Gochiyayev Çeçenistan'da ikinci savaşa gerekçe bulunmasına yardımcı olan 1996 Moskova bloklarının bombalanması olayını organize etmekle suçlandı; Gochiyayev kaçtı ancak diğerleri tutuklandı ve müebbet hapis cezası aldı. Karaçay-Çerkesya ve Kabardey-Balkarya İslamcı *cemaatleri* arasında bağlantılar ve şiddetle cihat anlayışını destekleyen bir azınlık grubu oluştu.²⁸ Büyük bir kısmı terör suçlarından dolayı tutuklandıktan sonra İslamcı Cemaat

²⁶2010'daki Rusya genel nüfus sayımı www.perepis-2010.ru adresinde verilmiştir. Memorial İnsan Hakları Merkezi'ne göre 2007'den bu yana hiçbir olayın yaşanmadığı Stavropol Krai'de dört güvenlik görevlisi öldürüldü ve beş güvenlik görevlisi de yaralandı. Karaçay-Çerkesya'da yedi görevli öldürüldü, yedi görevli yaralandı ve bu rakam son altı yıl içinde görülen en yüksek rakamdır. "çatışma bölgesindeki durum... Kış 2011-2012", Memorial, Mayıs 2012.

²⁷ Fatima Tlisova, "He ^nnb^l. fflıypM KBaprap B HanbHHKe Н КапанасСККе: Мора с^e^o^epa^HH" ["Hayatta kalan yok. Nalchik ve Karachaevsk'te kopan fırtına: özel bir operasyonun sonuçları"], *Novaya Gazeta* (online), 24 Şubat 2005.

²⁸ Ağustos 2001'de, başsavcı, Karaçay-Çerkesya ve Kabardey-Balkar hükümetlerini düşürmeyi amaçlayan bir komplonun ortaya çıktığını bildirdi. Haziran 2002'de Pyatigorsk'ta yapılan bir duruşmada, ki bu duruşma Kuzey Kafkasya'da bir ilkti, on altı kişiye süreleri dört ile on beş yıl arasında değişen hapis cezası verildi. Olga Allenova, "Mbi pemnH He ВМемнBaТbca В БОННы" ["Savaşa müdahalede bulunmamaya karar verdik"], *Kommersant*, 3 Ekim 2005.

2002'ye kadar varlığını fiilen sonlandırdı ancak insanlar cumhuriyet dışında şiddet eylemlerini devam ettirdi.²⁹ 2006'dan itibaren radikal kanat güvenlik görevlilerine ve rahiplere tekrar saldırdı ancak 2007'de *cemaat* lideri Rustam Ionov, (cemaatin kadın kolları başkanı varsayılan) karısı ve yirmiden fazla militan öldürülürken diğerleri tutuklandı. 2010-2011'de Karaçay-Çerkesya'daki isyan eylemleri diğer cumhuriyetlilerden daha az sayıdaydı. 2011'de kurban sayısı sekiz kat artarken eylem sayısı düşük seyir etmiştir.³⁰

Karaçay- Çerkasya'daki istikrar çeşitli yerel Müslüman toplulukların görüşmelerde bulunarak istikrarsızlığı önleme konusunda anlaşmaya varmaları ve hükümetin Kabardey-Balkarya'dan ders çıkarıp İslamcı radikalleşmeyi önlemeye yönelik çalışmaları ile açıklanabilir:

1990larda Vahabizm'in yasaklanması hakkında oldukça hararetli tartışmalar mevcuttu ancak daha sonra fark ettik ki Vahabizm'i tanımlamaya çalışırsak İslam'a yönelik yasaklamayı kaldırırız. Temel amacımız dini inançlara karşı kovuşturma açılmasını önlemek ve suç işleyenlerin cezalandırıldığından emin olmaktır.³¹

²⁹ Gochiyayev Moskova'daki cemaat ile ilişkin terör saldırılarına yönelik uluslararası bir örgüt istemekte devam etmekte, Mineralnye Vody, Essentuki Çekes bölgeleri. "Gochiyayev, Achimez", Lenta ru 9 Kasım 2006. Pankisi Valley'e (Gürcistan) kaçan bir İslami Cemaat tayfası Gürcü sınır polisleri tarafından tutuklandı ve Rusya'ya teslim edildi. Söylenenlere göre Msokova'daki terör saldırılarından sonra Gochiyayev birkaç yıl Pankisi'de saklandı. Şubat ayında Paveletskaya-Avtovodskaya metro istasyonlarında gerçekleşen patlamalar, Ağustos 2004'te Rizhskaya'da intihar bombacısı ve Krasnodar ve Voronezh'teki patlamalar Karaçay-Çerkesya'dan gelen radikallerle ilişkilendirildi.

³⁰ "KapanaeBO-^epKecckHH g^aMaaT" ["Karaçay-Çerkesya Cemaati"], Agentura ru 2007. 2010 yılında Karaçay-Çerkesya'da meydana gelen silahlı çatışmalarda iki kişi hayatını kaybetti, iki kişi yaralandı, 2011'de 22 kişi hayatını kaybetti ve on iki kişi yaralandı. "Hayatını kaybedenlerin ve yaralananların sayısı 1,378 oldu", op. cit. Karaçay-Çerkesya'da 2012'nin ilk sekiz ayında beş kişi öldü. Caucasian Knot, 5 Eylül 2012.

³¹Kriz Grubu röportajı, Yevgeniy Kratov, dini örgütlerde tam yetkili, Karaçay-Çerkesya, Çerkes, Mart 2012. Enoloji Enstitüsü'nde ve Rus Bilim Akademisi'nde üst düzey bir araştırmacı Karaçay-Çerkesya'da Selefileşmenin yakın olduğunu ancak bunun yerel dini toplulukların güçlü düzenleyici mekanizmaları sayesinde barışçıl bir şekilde olacağını iddia etti. Radika İslamcılar olmasına rağmen, Stalinist bir tarzda bunları sınır dışı eden Karaçay onları uluslararası bazda kontrol etme ve ülkedeki durumun kötüye gitmediğinden emin olma konusunda yetkin olmuştur. Kriz

Yeni yüzyılın ilk on yılında, imam ve inananların tutuklanması dalgasından sonra cumhuriyetin başkan temsilcisi ve Şer'i Birlik polis amirlerine insanları görüşmelerinden dolayı tutuklayamayacaklarını söyledi ve onlar ile imamlar arasında bir toplantı yaptırdı. Cherkessk'te merkezi bir cami yapılması üzerine yapılan bir tartışma çözüme kavuştu ve Şer'i Birlik Selefi bölge gençliğinin saygı duyduğu Selefi liderlerini kapsayan bir *Ulema* (dini yetkililer) Konseyi oluşturdu; bu Konsey yetkililerin Selefi halk ile iletişim halinde olmasına yardımcı oldu.³²

Polis hala kötü muamelede bulunmaktadır: inananlar Kasım 2011'de Uchkeken'de toplu halde kontrol edildi. İki ay önce, Stavropol Krai'deki bir polis kontrol noktasına düzenlenen saldırıdan sonra, söylenenlere göre 100'den fazla sayıda sakallı adam gözaltına alındı (80'den fazlası Uchkeken'deydi), kötü muamele gördü ve polis merkezinde şiddete uğradı ve onlara sürekli "cumhuriyetin yüz karası" oldukları söylenirken tıraş olmaya zorlandı daha sonra serbest bırakıldı. Selefi halkının kadın temsilcileri Kriz Grubu'na İslami giyim tarzlarından ve dua etme tarzlarından dolayı sürekli rahatsız edildiklerini bildirdi. İsyana yardım ve yataklık şüphesinden dolayı tutuklanan kişiler "itirafta bulunana" kadar kötü muameleyle maruz kaldı. Ekim 2011'de isyancılardan olduğu iddia edilen 29 kişi anayasal düzeni değiştirmeye çalışmaktan dolayı cezaya çarptırıldı. Aynı ayda diğer bir on dört kişinin duruşması yapıldı. İsyancılardan olduğu iddia edilen on üç kişinin davası Mart 2012'de başladı. Dört kişi yasa dışı silahlı oluşumlara dahil olmaktan dolayı Eylül 2012'de cezaya çarptırıldı.³³

Grubu röportajı, Akhmet Yar-lykapov, Moskova, Eylül 2012.

³² Yevgeniy Kratov'a göre, konuşmalar duygusaldı ancak pozitif bir etkiye sahipti. Çerkesya'da bir Cuma camisi yoktu bu nedenle Müslüman halk, 1990lardan itibaren onlara ayrılan eski bilardo salonunu toplanma yeri olarak kullanıyordu. Cumhuriyetin başkentinde işlev gören iki küçük cami vardır. Yetkililer ve dini halk merkezi caminin nerede yapılacağı konusunda bir anlaşmaya varmakta zorlandı ancak şimdi cami yapım işlemleri için yerel iş adamları sponsor olmuştur, Kriz Grubu röportajı, Çerkesya, Mart 2012.

³³"^a^eKO gn go HagbHHKa?" ["Nalchik'ten ne kadar uzakta?"], *Novaya Gazeta* (online), 1 Kasım 2011. "3a nonbiTKy 3a- xBaTa BgacTH - 3a pemeTKy" ["Gücü ele geçirmenin arkasında yatan engeller"], Vesti.ru, 18 Ekim 2011. 29 kişiden 27'si iki ila on dört yıl arasında değişen hapis cezalarına çarptırıldı, diğer ikisi ise aklandı. "B KapanaeBo-^epKecHH cyg Hag 13 o6BHaeMbIMH B

Ağırlıklı olarak Hıristiyan nüfusa sahip Stavropol Krai ve Kuzey Osetya'da küçük çaplı İslamcı topluluklar mevcuttur. Kuzey Osetya'da nüfusun yüzde 15'i ile yüzde 20'si arası kendisini Müslüman olarak tanımlar. Bölge uzmanlarına göre Kuzey Osetya'da Selefilere bir tehdit olarak algılanmakta ve başörtülü kadınlar tehlike olarak görülmektedir; bu algılayışın nedeninin ülkedeki terör saldırılarının yüksek sayıda olması muhtemeldir.³⁴ 1990lı yıllarda, Kuzey Osetya'da diğer yerlerde olduğu gibi iki paralel Müslüman yapı oluşturuldu: Şer'i Birlik etrafında toplanmış geleneksel İslam savunucuları; gayri resmi bir örgüt, "Cemaat" yüzlerce genç insanı bir araya getirdi ve 1996'da "İslami Kültür Merkezi" adıyla resmi olarak kayıtlara geçti. 2000lerin başında, Bladikavkaz'da 500 civarında Selefi yaşamaktaydı ve bunların çoğunluğunu Osetler oluşturur. Beslan rehine alma krizi ve Eylül 2004'teki katliamdan sonra birçok "Cemaat" eylemcisi hakkında kovuşturma başlatıldı: 2005'te "Cemaat" lideri yasa dışı silah talimat suçundan dolayı 2,5 yıl hapis cezasına çarptırılırken yardımcısı Türkiye'den ayrılmaya zorlandı.³⁵

2008'de genellikle ılımlı bir Selefi olarak görülen Ali Yevteyev Kuzey Osetya'nın müftüsü olarak seçildi. 1990 yılların sonlarında Yevteyev "Cemaat"ın aktif bir üyesi oldu fakat radikalleşme konusunda hayal kırıklığı yaşadı ve Medine Üniversitesi (Suudi Arabistan) ve Kahire'deki Al-Azhar Üniversitesi'ne bu konuda çalışmalar yapmaya gitti. Geri döndüğünde Kuzey

---

nogroToBKe K 3axBaTy Bgacra HanHeTca 4 anpega" ["Karaçay-Çekesya'da 13 sanığın hükümeti devirmek suçundan dolayı duruşması 4 Nisan'da başlayacak"], Caucasian Knot, 31 Mart 2012. "eTBepo ^HTegen KapanaeBo-^epKecHH npnoBopeHbi K TpopeMHOMy 3aKgroHeHHM no gegy o6 ynacTHH B HB@" ["Karaçay-Çerkseye'da yaşayan dört kişi yasa dışı silahlı oluşumlara dahil olduğu gerekçesiyle hapis cezası aldı"], ibid, 18 Eylül 2012. Kriz Grubu röportajları, kadın Selefilere, suçluların, yerel aktivistlerin akrabaları, Çerkesya, Mart 2012.

³⁴ Kuzey Osetya Şer'i Birlik'e göre, cumhuriyette 25 cami vardır ve bunların altı tanesi Prigorodny bölgesindedir. Temel Müslüman bölgeler Digorsky ve Ironsky bölgeleri (Oset Müslüman), Mozdok (Kumyks), Prigorodny bölgeleri (İnguş) ve Beslan şehridir (Oset Müslüman). Kriz Grup röportajları, Igor Dulayev, Kuzey Osetya'dan uzaman, Moskova, Mayıs 2012; Khasan Dzutsev, müdür, Kuzey osetya Sosyal Araştırmalar Merkezi, Sosyal-Politik Araştırma Enstitüsü, Rus Bilim Akademisi, Vladikavkaz, Aralık 2011.

³⁵ Mikhail Roschin, "K HCTOPHH noaBgeHHa g^aMaaTOB B Ce- BepHon OceTHH" ["Kuzey Osetya'da cemaat tarihi"], *Kavkazskaya politika*, 18 Haziran 2012.

Kafkasay'nın en eğitimli müftülerinden biri oldu. Yevteyev'in radikalleşme karşıtlığının iyi bir örneği olduğunu Kriz Grubu'na söyleyen yetkililer tarafından Yevteyev desteklendi. Yevteyev Kuzey Kafkasya'daki silahlı mücadelenin Şeriat ile çeliştiğini ifade etti.³⁶

Yevteyev yoğun eğitim programları düzenledi ve gençleri kendi camilerine topladı. Yevteyev radikal geçişinden dolayı kendisine yönelik başlatılan medya karalama kampanyasının ardından 2010'da istifa etti ancak yerini alan yardımcısı Khadzhimurat Gatsalov onun politikasını devam ettirdi.³⁷ 28 Mayıs 2011'de Oset şair Shamil Dzhigkayev'in öldürülmesinin ardından, bir Vladikavkaz camisinin imamı da dahil olmak üzere on sekiz Oset Selefi tutuklandı ve iddialara göre bu kişilere kötü muamele uygulandı. Bu kişiler yasa dışı silah ve uyuşturucu maddeye sahip olma gerekçesiyle cezaya çarptırıldı. Gatsalov Kriz Grubu'na, kovuşturma halkı radikalleşmeye yönlendireceği için onları savunmaya çok çaba gösterdiğini ifade etti. Bir bölge uzmanı genel halkın ödetilen bedellerin yanlış olduğunu bildiğini ancak onların inançlarını tehlikeli olarak düşündüklerinden dolayı parmaklıklar ardındaki şüphelileri istediklerini iddia etti.³⁸

Stavropol Krai Şer'i Birliği gelenekçi Rus bölgesinde hızla ilerleyen İslamlaşma ile başa çıkmak için 2010'da kuruldu. 42 aktif Müslüman topluluğu bir araya toplar. 2011'de yerel bir Selefi *cemaati* daha sonradan Başkan olan Mevedev'e yasa dışı tutuklama ve soruşturmalara karşı önlemler alma konusunda çağrıda bulundu.³⁹ Bölge yetkililerinin güvenliğinin giderek riskli bir hal aldığı görülüyor: Şubat 2012'de, bir müftü yardımcısı

---

³⁶ Kriz Grubu önceki kapsitede analist röportajı, Kuzey Osetya uzmanları, görevlileri ve din adamları, Vladikavkaz, Beslan, Mart 2011.

³⁷ Kriz Grubu Röportajı, Kuzey Osetya uzmanları, görevlileri ve din adamları, Vladikavkaz, Beslan.

³⁸ On bir hapis cezası, iki tanesi tecil edilmiş; dört tanesi kefaletle serbest bırakılmış, Eylül 2012. Kriz Grup röportajları, Khadzhimurat Gatsalov, Ağustos 2012; Igor Dulayev, Moskova, Mayıs 2012; "B CeBepHon OceTHH ocBo6o^geHbi H3 MecT 3aKgmneHHH ngeHH MycygbMaHCKon o6^HHH" ["Kuzey Osetya'da serbest bırakılan Müslümanlar"], Regnum, 21 Eylül 2012.

³⁹ İddiaya göre kolluk kuvvetleri bir inananı suçlamak amacıyla bir patlama gerçekleştirmeye çalıştı. "Ставропольские мусульмане пожаловались Д. Медведеву на давление силовиков" ["Stavropol Medvedev'e güvenlik güçlerinin baskısından şikayetçi oldu"], Sova Centre, 17 Mayıs 2011.

olan, Medine’de bir İslami üniversiteden mezun olmuş ve ılımlı Selefilere arasında etkin bir kişi olan Kurman İsmailov arabasının bombayla patlatılması sonucu hayatını kaybetti; bu olaydan üç ay sonra bir Neftekumsk camisi imamı bir suikast girişiminde yaralandı.

D. DAĞISTAN:SELEFİLER, SUFİLER VE DİYALOG

İkinci Çeçen savaşı başladıktan sonra on yıl boyunca Dağıstan yetkilileri ılımlı ve radikal, tüm halkın radikalleşmesine katkıda bulunan şiddet odaklı Selefilere arasında ayırım yapmadı. 2010’da yeni başkan Magomedşalam Magomedov aşırı topluluklar ile diyalog kurmaya hazır olduğunu belirtti. Bugün Dağıstan Kuzey Kafkasya’daki en büyük ve en canlı Selefi topluluğuna, camilerine, okullarına ve insan hakları örgütlerine, derneklerine, medreselerine 300erkek çocuk kapasiteli yurtlara, Bir Şeriat aracılığı merkezine ve bir futbol ligine sahiptir. Selefi bilim insanları aileyi, yaşanan yeri, mülkiyeti, ticareti ve toplum tartışmalarını Şeriat çerçevesinde çözümler.⁴⁰ Selefilere Dağıstan’da hala azınlık durumundadır fakat özellikle şehir gençliği arasında aktif ve hızla gelişen bir yapıdadır. Bazı küçük yerleşim yerleri tamamen Selefi olmuştur: bu yerlerdeki tüm kadınlar kapanmıştır, alkol satılmaz ve düğünlerde dans edilmez. Birçok köy önemli ölçüde Selefi nüfusa sahiptir.

Magomedov’un Dağıstan Ehli-Sunnah Bilim İnsanları Derneği’nin temellerini atan, 2010’da yaptığı açıklamaların ardından bir sivil güç oluşturmaya yönelik ilk adımları attı. Bu sivil güç Dağıstan başkan

⁴⁰Kriz Grubu gözlemleri ve raporları, Selefi avukatlar, Khalilrahman Shamatov, Kamil Sultanakhmedov, İsrail Akhmednabiyev (Abu Umar Sasitlinsky) ve Ziyautdin Uvajsov, Mahaçkale, Ağustos 2012. İrina Gordienko, "Caga^uTbi, KO- Topbie pagoM" ["Selefilere çok yakında"], *Novaya gazeta*, 8 Ağustos 2012. Örneğin, Lvovskoye-1 köyünde, uzak köylere ilişkin bir anlaşmazlık bir camide çözümlendi. K. Kazenin, "geMeHTbi KaBKa3a. 3eMga, BgacTb u ugeogorua B ceBepoKaBKa3cKux pecny6guKax" ["Kafkasya unsurları: Toprak, güç, Kuzey Kafkasya cumhuriyetlerinde bir ideoloji"], *Regnum*, 2012, sf. 44. Dağıstan’da Selefilere gelişimi hakkında daha fazla bilgi için bakınız Kriz Grubu Raporu, *Russia's Dagestan (Rusya'nın Dağıstanı)*, op. cit., pp. 6-8.

temsilcisine ülkedeki istikrarsızlığı inceleyen ve bu istikrarsızlığın üstesinden gelmek için izlenmesi gereken bir yol haritası sunan ve Müslümanlara karşı uygulanan baskıya son verilmesi de dahil olmak üzere barışçıl İslam vaazlarının engellenmemesini, Cuma namazları için bazı büyük şehirlerde camiler yapılmasını, bunlara Şer’i Birlikteki Selefi temsilcilerin de dahil olmasını, İslami anaokullarını ve dini okulları ve kullanmak isteyenler için şeriata dayalı sivil mahkemelerin oluşturulmasını içeren bir bildiri sundu.⁴¹ İlimli Selefilere Moskova’ya dayalı sivil toplum gruplarının temsilcileri ile diyaloga girmiş aşırı olmayan etkin sivil toplum aktörleri ile birlikte bir STK ve “Dağıstan- barış ve kalkınma bölgesini oluşturdu. Hükümet toplumuzu uzlaştırmak ve Dağıstan Halkları Kongresi’ni ve ılımlı bir Selefi’nin katılmaya davet edildiği “Terörü ve Aşırı Eylemleri Durdurmak İsteyen Kişilerin Barışçıl Hayata Adapte Olmasına Yardımcı Olmaya Yönelik Komisyon”u (“direnişçilerin rehabilitasyonu için komisyon” olarak da nitelendirilir) kurarak Selefilere topluma dahil etmek için adımlar attı.⁴² Magomedov Selefilere yönelik materyalleri büyük ölçüde liberalleştirmiştir. Güvenlik güçleri artık başı örtülü kadınları rahatsız etmemektedir ancak örtülü kadınlar hala iş ve konut piyasası konusunda ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Devlet enstitülerinde çoğu denetleyici başörtüsünü kabul eder ancak bazıları bu duruma sert bir şekilde karşıdır, özellikle okullarda son iki yıldır ebeveynler ve okul yönetimi arasında bitmek bilmeyen çatışmalar yaşanmaktadır. İki okul müdürü başörtüsünü yasakladığı için öldürüldü. Bazı veliler ise ergenlikten sonra başörtüsü takarak okula gidemedikçe kızlarını okula göndermiyor.⁴³ Ehli-Sünnet’in Mahaçkale’da kadınlar için, Orta Doğu’da eğitim almış kadın eğitimciler tarafından İslami eğitim dersleri düzenlenmesine izin verildi.

Modern inananlara karşı ayırım gözetmeksizin şiddet ve kötü muamele uygulamaları hala devam etmektedir: 13 Mayıs 2011’de Sovetskoye köyünde polis Cuma günü ibadeti sırasında bir camiye baskın düzenledi ve orada

⁴¹ Oleg Orlov and Ekaterina Sokirianskaia, op. cit.

⁴² İlimli Selefi lider Abas Kebedov’un katıldığı bu komisyon hakkında daha fazla bilgi için bakınız Bölüm V.A aşağıdadır.

⁴³ "B ^arecTaHe oömecTBO cTago cnoKonHee pearupoBaTb Ha xug@a6bi, HO npoögeMbi ocragucb, cnuTaroT npaB03amHTHHKH" ["İnsan hakları savunucularının söylediğine göre Dağıstan’da toplum baş örtüsüne daha ılımlı yaklaşmaktadır fakat zorluklar hala devam etmektedir"], *Caucasian Knot*, 24 Nisan 2012. Okul müdürlerinin öldürülmesi, bakınız aşağıda Bölüm III. D.2.

ibadet edenlerin yaklaşık 80 Selefiyi tutuklayıp, onlara karşı şiddet uyguladı ve sakallarını tıraş ettirmek de dahil olmak üzere kötü muamelede bulundu.⁴⁴ Şubat 2012'de Tatlyar köyünde iddialara göre polis Kuran'ın kutsallığına saygısızlıkta bulundu ve bu durum kamuoyunda büyük bir tepkiye yol açarken bölge yetkilileri böyle bir olayın yaşanmadığını söyledi. Temmuz 2012'de Leninkent köyünde söylenenlere göre üç kişi Cuma günü ibadetini yerine getirdikten sonra camiden çıkarken güvenlik güçleri tarafından silahla vurularak öldürüldü ve bu olaya tanıklık edip haksızlığa uğradıklarından dolayı kızgınlığını ifade eden bir kişi de yine güvenlik güçleri tarafından öldürüldü.⁴⁵

Son birkaç ayda Mahaçkale, Novokayakent ve Kaspijsk'teki camilerde ibadet eden büyük bir grup gözaltına alındı. Ehl-i Sünnet'in Ürdün-egitimli lideri Halil Rahman Shamатов Müslümanlara karşı uygulanan sistematik şiddetin barış sürecini engelleyen temel faktör olduğunu iddia etmektedir: "Bugün gençler yargılanmaksızın sistematik olarak saf dışı bırakılmaktadır; en üstteki 'öldürün' emri vermektedir".⁴⁶

⁴⁴Sovetskoye olayının detayları ve fotoğrafları için bakınız "are- cTaH: MaccoBoe H36ueHue ^uTegen MarapaMKeHTcKoro pano- Ha" ["Dağıstan: Magaramkent bölgesi vatandaşlarına uygulanan şiddet"], Memorial, 17 Mayıs 2011

⁴⁵ Tanıklar olaydan sonra polisi hedef aldı ve tanıklar kamuoyu önünde şiddete uğradı ve uzaklaştırıldı. Bir tanığa ve kurbanın erkek kardeşinin dediğine göre ceset birkaç gün sonra üzerinde kurşun izleri ile geri döndü. Kriz grubu röportajları, Mahaçkale, Dağıstan, Ağustos 2012. Akhmednabi Akhmednabiyev, "Hec pyöaT - HeBHOBHBix Ka3HaT" ["Orman Kesme – Masumları İdam Etme"], *Kavkazskayapolitika*, 8 Haziran 2012. "TgaBa ^arecTaHa u MB^, OTBepaMT uH^opManuro 06 ocKBepHeHuu KopaHa cугоBHKaMu" ["Dağıstan Başkanı ve MVD güvenlik güçlerinin Kuran'a saygısızlık ettiklerini yalanladı"], *Caucasian Knot*, 2 Mart 2012 .

⁴⁶Olimpiyat Şampiyonu Mavlet Batirov, Yabloko" partisinin cumhuriyetteki birim başkanı Artur Babayev ve önemli bir Dağıstan gazetesi olan Novoye delo baş editörü Akhmed Chililov, 10 Ekim'de Mahaçkale'de gözaltına alınanlar arasındaydı. Gün içerisinde daha sonra serbest bırakıldılar. "Mavlet Бати-ров, Артур Бабаев и Ахмед Чилилов были задержаны в Махачкале на уроке арабского языка" ["Mavlet Batirov, Ar-tur Babayev, Akhmed Chililov Mahaçkale'de bir Arapça dersinde gözaltına alındı"]; "Прихожане мечети дагестанского села Новокаякент освобождены" ["Dağıstan'da Novokayakent'te bir camide ibadet edenler serbest bırakıldı"], *Caucasian Knot*, 12 Ekim 2012; "Около ста прихожан ме-чети Каспийска были задержаны и дактилоскопированы в городском ОВД" ["Kaspijsk Camisi'nde yaklaşık 100 ibadet eden tutuklandı ve şehrin polis merkezinde parmak izleri alındı"], 25 Haziran 2012. Kriz Grubu röportajları, Mahaçkale, Dağıstan, Ağustos 2012, Moskova, Ekim 2012

Nisan 2011'de Mahaçkale'da ilk sivil diyalog toplantısı gerçekleştirildi. Bu toplantı şiddete başvurmama ve hoşgörü üzerine işbirliği yapma konusunda parametreler oluşturmayı ve gençlerin isyana katılmasını engellemek için ortak bir mekanizma oluşturmayı amaçlıyordu. Başlangıçta kolay olmadı ancak "aşama aşama gidilmeye karar verildi; Selefi lider Kamil Sultanakhmedov ise şunları söyledi: "Eğer henüz birleşmeye hazır değilsek, işe kutsal bayramlarımızı birlikte kutlayarak başlayalım". İki ay sonra, Moskova sivil toplum liderlerinin çabaları sayesinde Mahaçkale'da Sivil Toplum ve İnsan Hakları Konseyi'nde federasyon başkanı başkanlığında iki oturum yapıldı. İsyan meselesine ilişkin oturum süresince Magomedov Selefi liderlerle uzun ve anlamlı tartışmalarda bulundu ve bu oturum ülke televizyonunda yayınlandı.⁴⁷ Diyalogda ülkenin güvenliğinin kötüye gitmesi, isyancıların polise ve sivile karşı çok sayıda saldırıda bulunması ve güvenlik güçlerinin isyanla mücadele ederken insan haklarını ihlal etmesi konuları yer aldı.

21 ve 25 Kasım 2011'de, ılımlı İslamcılar Mahaçkale'da güvenlik güçlerinin insanları kaçırmalarına karşı büyük çaplı bir miting düzenledi. Bir önceki ayda en az yedi kişi kaçırılmıştı ve bunlardan en az dördü hala kayıp durumdadır. 25 Kasım protestosu, 5.000'i aşkın katılımcısıyla son birkaç yılın en büyük protestosu oldu. Katılımcılar "Allahu Ekber" diye bağıarak yürüyüş yaptılar ve konuşmacılar İslami hitabeti kullandı ve bazıları devletin kendi hukukuna saygı duymaması durumunda İslamcıların kendi hukukunu uygulayacağını açıkça belirtti. Başbakan Yardımcısı Kurbanov kaçırılan insanlar için gerekli tedbirlerin alınacağına dair söz verdi. Miting liderleri Magomedov ve içişleri bakanı ile görüştü.⁴⁸

Dağıstan müftüsü Akhmad Abdulaev'in halktan aşırı Müslümanlara karşı hoşgörülü olmalarını ve onları "Vahabiler" olarak adlandırmamalarını istediği ve imamlardan da camilerine gelenlere bilgi vermemesini istediği dönem olan 2012 baharında da bu diyalog devam etti. Abdulaev aynı zamanda, polislere Modern Müslümanlar, "Vahabizm'in resmi olarak yasaklanması ve mezhep ayrılığı ile ilgili konularda yasa dışı şiddet ve

⁴⁷ Sivil diyalogta, Kriz Grubu röportajı, Kamil Sultanakhmedov, Selefi lider, Dağıstan ve Moskova, Haziran 2012. "B MaxanKa^e npomgo Bbie3gHoe 3acegaHne CoBeTa no pa3- BHTHM rpa^gaHCKoro o6^ecTBa H npaBaM negoBeKa" ["Sivil Toplum ve İnsan Hakları'nın gelişimi için Konsey Mahaçkale'da bir toplantı düzenledi"], bölgesel TV kanalı "RGVK Dağıstan", 1 Haziran 2011./

⁴⁸ Önceki ayda, en az yedi kişi alenen kaçırıldı, bunlardan en az dördü hala kayıp. 25 Kasım 2011 protestolarına yönelik videolar, youtube/IFDhPXjUYV4; youtu. be/FMK3Os78vF4 linkinde bulunmaktadır.

cezalandırmaya başvurmama çağrısında bulundu⁴⁹. Kriz Grubu'nun teyidine göre çoğu polis gelenekçi Müslüman olduğu için müftünün çağrısını dikkate aldı.⁵⁰

29 Nisan'da Mahaçkale'nin merkez camisinde topluluk liderleri tarafından organize edilen tarihi bir toplantıda (*majalis*) Sufiler Şer'i Birlik tarafından temsil edilirken Selefilere 2012 ortalarına kadara yaklaşık 60 Selefi alimini birleştirecek kadar büyüyen Ehl-i Sünnet Alimler Birliği tarafından temsil edildi. Toplantıda on beş yıldır süren çatışma, ön yargı ve nefreti sonlandırma ve Müslümanları birleştirme üzerine odaklandı. Toplantıda Müftü Abdulayev katılımcılardan birbirlerini *kafir* (inanmayan) olarak suçlamaya bir son vermelerini istedi ve yaşanan çatışmalardan dolayı Allah'tan af dilemeleri söyledi. Tartışmalara son vermek için her iki taraftan da eşit sayıda alim temsilcinin katılacağı özel bir komite oluşturma kararı alındı. Müftü Abdulayev uygun bir ortam olursa toplantının bir yıl önce yapılabileceğini belirtti.⁵¹

Ehl-i Sünnet lideri Selefi halkın gittikçe büyüdüğünü ve atık onları görmezden gelmenin mümkün olmadığını bu nedenle de diyalogun başlatıldığını söyledi ve şunları ekledi: "Bir her yerdeyiz, binlerce kişiyiz ve inanların yaklaşık yüzde 25'ini oluşturuyoruz. 2.000-2.500 civarında öğrencimiz Orta Doğu'da İslami eğitim alıyor, onlar geri gelecek ve hepsi Ehl-i Sünnet'e katılacaktır".⁵²

Şer'i Birlik kadın sözcüsü ve Müftü Abdulayev'in karısı Sufi liderler için diyaloga başlamanın zor olduğunu belirtti ve şunları ekledi: "Uzun bir süre düşündükten sonra nihayetinde Selefilere bir diyalog

⁴⁹ "O6pa^eHne My^raa, 3,areCTaHa" ["Dağıstan Müftüsünden çağrı"], RIA Dağıstan, 29 Mart 2012.

⁵⁰Kriz Grubu Raporu, MVD albayı, Mahaçkale, Dağıstan, Ağustos 2012

⁵¹Ülkedeki Müslüman halkın uzlaşması ihtiyacına yönelik bir kararda tüm anlaşmazlıkların bilgilili insanlar arasında ele alınması gerektiği ve birbirlerine tüm Müslümanlar için yasak olan şeylerin belirtilmesi gerektiği söylenmektedir. Ayrıca Dağıstanlıların yurt dışında İslami üniversitelere gitmelerini engellemenin kabul edilemez olduğu üzerine mutabakata varılmıştır. Videolar, youtube/qz7lg-x4W-k; andyoutu.be/T7srx9yN2eY;"nepBbin mar (video)" ["İlk Adım (video)"], İslam Rossii, www.islam.ru, 1 Mayıs 2012; "Pea^bHbie gencTBna no o61- egnHeHHM MycygbMaH" ["Müslümanların birleşmeleri üzerine gerçek eylemler"], video, IslamDag, islamdag.ru/analitika/9884.

⁵² Kriz Grubu Raporu, Khalilrakhman Shamatov, Mahaçkale, Dağıstan, Ağustos 2012.

oluşturmaya ve birlikte çalışmaya karar verdik, bu durumun alimler düzeyinde yürütülen bu sürecin mevcut anlaşmazlıkların çözümünü kolaylaştıracağını düşünüyoruz". Ortalama insanlar için uzlaşmanın daha uzun süre alacağını iddia ederken sözlerine şunları ilave etti: "Daha yaşlı insanlar şu andaki durumumuz anlamakta daha çok zorluk yaşayacaklardır. Yirmi yıl öncesinde bayraklarının Selefilere tarafından çiğnendiği günleri ve yaşanan acıları unutmayacaklardır. Onlara anlayışla yaklaşmalıyız, böylece uzlaşma süreci daha hızlı ilerleyecektir". Selefi gençlerinin, ilk Selefi liderlerin Sufi alimleri ve imamlarına karşı oldukça aşağılayıcı davrandıkları 1990lardaki çatışmaların kökeni hakkında bir fikri olmadığını düşünmektedir. "Selefilere bizim annelerimizin ve babalarımızın Müslüman olmadığını, evliliklerimizin Müslümanlığa uygun olmadığını bu nedenle günah içinde doğduğumuzu söylerlerdi. Bu durum bitmek bilmeyen çatışmalara neden oldu" şeklinde konuşmasına devam etti. Müftü *mürşidi* Şeyh Sait Efendi de diyalogu desteklemektedir, onun desteği olmadan Müftü [Abdulayev] bu kadar ilerleme kaydedemezdi.⁵³

Diyalog hızlı bir şekilde rutin, günlük bir işe dönüştü ve temel amacı bölünmüş yerel halk arasında birleşimi sağlamaktı. Sufi ve Selefi liderler yerel düzeyde uzak dağ köylerinde çalıştılar, köy *cemaati* ile toplantılar düzenlediler ve bu hizipleşmeyi ortadan kaldırmanın gerekliliğini açıkladılar.⁵⁴ Bunu bir sonucu olarak imam seçimleri sırasında Sufi ve Selefilere arasında yaşanan çatışmanın karşılıklı çabalar sayesinde bir Lezgi köyü olan Kurush'ta başarılı bir şekilde üstesinden gelindi.⁵⁵ 2012 yazının başlarına kadar Şer'i Birlik yayınına ortak yazarlık yapmak da dahil olmak üzere işbirliği alanları genişledi. Bölge uzmanları Ehl-i Sünnet'in aktif olduğu yerlerde daha az sayıda gencin isyana katıldığını, birçoğunun Selefilere yönelik barışçıl eylemlerde yer almayı tercih ettiğini belirtti: "Dağa çıkma olayı bitiyor çünkü gençlere kendilerini tamamen dinlerine adanma şansları veriliyor, eğer bir şeyleri protesto etmek

⁵³ Kriz Grubu Raporu, Ajna (Patimat) Gamzatova, kadın sözcü, Şer'i Birlik, Mahaçkale, Dağıstan, Ağustos 2012.

⁵⁴ Ibid

⁵⁵ Yaşlı imam istifa ettiğinde, köydeki inananların çoğu Selefi idi ve Mısır'da eğitim görmüş bir alim olan Muhammad'in seçilmesini istiyorlardı. Şeyh Sait Efendi müridleri kendi imamlarını öne sürdüler ve müftü beş Selefi imamla birlikte devreye girip köy konseyinde Muhammed'i seçip Sufilere mezarlığın yakınlarında ek bir ibadethane tahsis ettiğinde ortam gerilmeye başladı. Kriz Grubu raporu, Khalilrakhman Shamatov, Mahaçkale, Ağustos 2012.

isterlerse bunu Şeriatın izin verdiği barışçıl yollarla yapmalılar”.⁵⁶

İsyanın bu tür gelişmelerle ilgisi olmadığı açıkça görülmektedir. Diyalogun başlatılmasının ardından isyancılar Şer’i Birliği Selefi halkı arasında bölünme yaratmak istemekle ve Selefilere isyandan uzaklaştırmakla suçladı. Majalisten sadece birkaç gün sonra gerçekleştirilen büyük bir terör saldırısı on üç kişinin hayatına mal olurken 89 kişinin yaralanmasına neden oldu. Sürecin ilerlemesini engellemeye çalışan unsurlara sahip güvenlik güçleri iddia edilenlere göre yasa dışı düzenlemelerle intikam almaya çalıştı: Mayıs ayında kaçırılan yedi kişiden birisi ölü halde bulundu; geri kalan altı kişi ise hala kayıp. 2012 yazında, büyük bir saygınlığa sahip Selefi hoca Abu Mustafa İlyasov kaçırıldı ve hala kayıp, Ehl-i Sünnet başkanı Halil Rahman Shamatov’a yönelik bir suikast gerçekleştirildi, Novokayakent Selefi imamı Kamil Sultanakhmedov’u kaçırmaya yönelik iki girişimde bulunuldu. Shamatov şunları söyledi:

Güvenlik güçlerinde güvendiğim insanlar hakkımda ölüm emri verildiğini ve Dağıstan’ı terk etmem gerektiğini söylediler. Biliyorum bizim barış içinde yaşamamızı istemiyorlar. Fakat ben burada kalacağım; bu trajediye bir son vermek için kendimi feda etmeye hazırım. Biz bir hayatı kurtarmaya çalışsak da Allah’ın takdiri neyse o olacaktır.

Yaz boyunca genellikle şüphelilerin polis güçleri tarafından kaçırıldığı ve işkence gördüğü iddiaları üzerine polis ve Selefilere arasında çatışmalar yaşandı.⁵⁷

Kuzey Kafkasya’daki en etkili şeyh olan Şeyh Said Efendi’nin İslamcılığa yeni geçmiş kişiler tarafından kendi evinde 28 Ağustos 2012’de öldürülmesi ile

⁵⁶ Kriz Grubu Raporu, yerel uzman, Mahaçkale, Dağıstan, Ağustos 2012.

⁵⁷ ^arecraH, Man 2012 roga; TeraKTbi h c^e^o^epa^HH: no- raKa ^CKana^HH nnoTHBoeroaHHa" ["Dağıstan, Mayıs 2012. Teör saldırıları ve özel operasyonlar: kızışma ve rahatlama mantığı"], Memorial, 29 Mayıs 2012. Mısır’da bir grup İslamcı öğrenci Dağıstan’daki Müslümanları, düşmanlarının İslam’ın yayılmasını önlemek veya İslam’ı yok etmek için kuracağı tuzaklara düşmemeleri konusunda uyardı.

diyalog neredeyse bitme noktasına geldi.⁵⁸ 150.000’den fazla kişi cenazeye katıldı.⁵⁹ İlimli bir Selefi örgütü bu cinayeti kınayıp diyalogun devam etmesi çağrısında bulunduğunda, isyancılar örgüt liderlerini tehdit etti. Kafkasya Emirliği lideri (İmarat Kavkaz), Doku Umarov, yetkililerle işbirliği yapmayan Sufilerin “İslam kardeşi” olduğunu belirten bir video hazırladı ve olara cihada katılma çağrısında bulundu. Söz konusu öldürme olayın karşılık olarak Dağıstan yetkilileri terörle mücadelede emniyet güçleri ile birlikte çalışacak meşru müdafaa gruplarının oluşturulmasını emretti. Birçok insan yapılan suikastın mezhepler arası diyalogu imkansız hale getirmeyi ve Dağıstan’da bir çatışmanın patlak vermesini amaçladığını düşünüyor. Dağıstan müftüsü diyalog konusunda henüz bir açıklama yapmadı ancak yaşanan trajediden sonra Şer’i Birlik basın organı oldukça sert bir Selefi karşıtı makale yayınladı.⁶⁰

E. ÇEÇENİSTAN: İDEOLOJİK ÇATIŞMA VE ERODİKASYON

Dağıstan, İnguşetya, Kuzey Osetya ve Karaçay-Çerkesya’daki ılımlı İslamcılar ile birleşmenin ve mezhep ayrılıklarının üstesinden gelmenin yollarını arayan dini liderlerin aksine, Çeçenistan lideri Ramzan Kadyrov Sufi İslam’ı aktif bir şekilde uygulamakta ve resmi din adamlarından “camiye gelenleri Vahabizm ve aşırıcılığın kötü etkileri” hakkında bilgilendirmesini istemektedir. Bunun karşılığında onlar “Ramzan

⁵⁸ Kriz Grubu raporuna, Khalilrahman Shamatov, Mahaçkale, Ağustos 2012. "nocne cne^nepaunn - Maxanrana 19 Mayıs 2012 KnpocCKHH noBg" ["Özel operasyon sonrasında Kirovsky bölgesi polis merkezi, Mahaçkale, 19 Mayıs 2012"], www.youtube.com/watch?v=HC8glb4-ViE 19 Mayıs 2012. "B ^are- craHe pa36noKHpoBann @ene3Hyro gopory" ["Dağıstan’da demiryolu deblöke edildi"], Lenta.ru, 5 Ağustos 2012.

⁵⁹ İntihar bombacısı, eski eşleri isyancı olan ve özel operasyonlar sırasında öldürülen, Mahaçkale Rus Drama Tiyatrosu’nda eski oyuncu Rus Aminat Kurbanova (doğum adı Alla Saprikina) idi. Patlamada yakınlarda bulunan altı kişi daha hayatını kaybetti. Birkaç gün sonra, Dağıstan isyan taburunun ön hattında yer alan "Riyadus-Salikhin" patlamanın sorumluluğunu üstlendi.

⁶⁰ Irina Gordienko, “Мирная проповедь и ее аудитория” ["Barışçıl vaaz ve hitap edenleri"], *Novaya Gazeta*, 5 Eylül 2012. “В Дагестане создадут отряды самообороны” ["Dağıstan’da oluşturulan kendi kendine savunma birimleri"], *Rossiyskaya gazeta*, 29 Ağustos 2012.

Kadyrov başkanlığındaki hükümetin din adamları temsilcilerine muazzam bir destek vermekte ve biz ona sadece minnettar olmakla kalmayıp aynı zamanda bunun karşılığını vermeliyiz” diyorlar. Sufi din adamları seçim süreci de dahil olmak üzere hükümetin açıkça destekçisi oldu.⁶¹ Dağıstan müftüsünün ılımlı açıklamalarının aksine, 2012’nin baharında Kadyrov kendisine bağlı din adamlarından toplumu “İslam’daki yabancı unsurlardan korumaya yönelik çalışmalarını arttırmalarını ve destekçileri “dindar Müslümanları öldüren, Kuranları yakan ve kamu malına zarar vere” “Vahabizm”e karşı mücadelelerini güçlendirmelerini istedi.⁶² Çeşitli düzeylerdeki sivil görevliler ve dini liderler gençliği “Vahabizm”den korumanın Çeçenistan’daki terör ve aşırıçılıkla mücadelede kullanılabilecek en iyi yöntemlerden biri olduğuna vurgu yapmaktadır. Selefilerle diyalog içinde olmak veya onların ülkedeki dini yaşama dahil olması reddedilmektedir.

Bu politika doğrultusundaki kuruluşların temeli açık bir şekilde Selefi karşıtı olan, onların inançlarını kınayana ve onları İslam düşmanı olarak ilan eden Ramzan’ın babası, eski Başkan Akhmad Kadyrov tarafından atıldı.⁶³ Ülkede başta bulunan görevli sürekli olarak ve alenen Selefilerin yok edilmesi emrini vermektedir:

Radikal gruplara bağlılık sadece kullanılan kelimelerden anlaşılmaz. Giyim tarzı iletişim kurma ve davranış şekilleri de dikkate alınmalıdır. Müslümanların yaşamlarını tehlikeye sokan kişi

⁶¹ "PaM3aH KagbipoB BcTperagca c npegcTaBHTEgaMH gyxo- BeHCTBa" ["Ramzan Kadyrov din adamları temsilcileri ile görüştü"], Çeçenistan Cumhuriyeti Müslümanları Şer’i Birliği, dumm.ru, 22 Nisan 2012; "B cege HryM-Kagn cocToa- gacb Bcrpena npegcTaBHTEgefı gyxoBeHCTBa c ^HTegaMH pafi- oHa" ["Din adamları temsilcileri ile vatandaşlar arasında Itum-Kali köyünde bir toplantı düzenlendi"], ibid (bölgesel *kadıdan* (İslami hakim ve görevli) gelen bir açıklama), 19 Nisan 2012. "KagHH BegeHcKoro panoHa Bcrperagca co cra- penmHHaMH c. BegeHo" ["Vedeno bölgesi kadısı Vedeno yaşlıları ile görüştü"], ibid, 16 Şubat 2012.

⁶² "enHa - PaM3aH KagbipoB npoTHB apa6oB H Baxxa6yToB" ["Çeçenistan – Arap ve Vahabilere karşı Ramzan Kadyrov "]] www.youtube.com/watch?v=Kp3qR7Vplok, 12 Mart 2012.

⁶³ "enyTaT rocyapcTBeHHbı flyMbi P® A. ,3,egHMxaHoB: 'Aggax HHcnocag BeguKyro 6garogaTb Ha neneHcKyro 3eM- gro" ["Duma Milletvekili A. Delimkhanov 'Allah Çeçenistan topraklarına büyük bir lütufta bulundu"], Grozny bilgilendirme, 15 Mayıs 2012.

mümkün olan herhangi bir araç ile ortadan kaldırılmalıdır.⁶⁴

Bölge müftülerinin yaptığı bir toplantının ardından Nisan ayında gerçekleştirilen ve Kuzey Kafkasya’da resmi olarak kayıtlı din adamları arasında patlak veren bir çatışmanın ardında bir Çeçenistan liderliği yer almaktaydı; ülkenin Şer’i Birliği 1998’te Ramzan’ın babası tarafından kurulan Kuzey Kafkasya Müslümanları Komitesi Koordinasyonu’nu bıraktığını bildirdi. Kararı, komitenin “gençlerin radikalleşmesi, aşırıçılık ve Vahabizm ile mücadelede artık devlet birimleri ile aktif bir şekilde iş birliği içinde olmadığını ve isyanla mücadelede ideolojik olarak yeterli başarıyı elde etmediğini”⁶⁵ söyleyen Müftü Sultan Mirzayev aldı. Çeçenler Karaçay-Çerkesya müftüsü İsmail Berdiyev’in tekrar başkan olarak seçilmesinden hoşnut olmadıklarını ve çatışmanın muhtemelen Mirzayev ve Kadyrov’un bölgede dini politikayı yönlendirme çabaları ile bağlantı olduğunu söylüyorlar.⁶⁶ Bununla birlikte bir müftü Mirzayev’in iddialarının mantıklı olduğunu ve komitenin sistematik olarak çalışmadığını söyledi.⁶⁷ Kremlin komitenin sembolik olarak öneminin farkında olduğu gibi Kadyrov’un yaklaşımını desteklerken Çeçenlerin komiteyi tamamen devralmasıyla ilgilenmediğinin de farkında.⁶⁸

⁶⁴ "Cneonepauna nog pyKoBogcTBoM PaM3aHa KagbipoBa" ["Ramzan Kadyrov liderliğinde gerçekleştirilen özel operasyon"], youtube/xxmIAEjxb4I.

⁶⁵ "3aaBgeHHe My^raa ^P CygraHa-Xag@H Mup3aeBa o BH- xoge ^eneHcKon Pecny6gHKH H3 cocTaBa KoopgHHaunoHHoro uempa MycygbMaH CeBepHoro KaBKa3a" ["Çeçenistan Müftüsü Sultan Mirzayev’in Çeçenistan Cumhuriyeti’nin Kuzey Kafkasya Müslümanları Koordinasyon Komitesi’nden ayrılmasına ilişkin açıklaması"], Çeçenistan Cumhuriyeti Müslümanları Şer’i Birliği, dumm.ru, 14 Nisan 2012; "CygraH- Xag@H Mup3aeB: MH TOTOBK H Bnpegb noMoraTb KoggeraM" ["Sultan Mirzayev: müttefiklerimize yardım etmeye devam etmeye hazırız"], ibid, 17 Nisan 2012

⁶⁶ Kriz Grubu röportajı, İslam uzmanı, Moskova, Ağustos 2012.

⁶⁷ Kriz Grubu röportajı, Ağustos 2012.

⁶⁸ Berdiyev’in yeniden seçilmesinden önce, Medvedev başkanlık makamının başı Vyachelav Volodin tüm müftülerle bir toplantı yaptı. Birkaç gün önce, İlya Barino, dini örgütlerle etkileşim halinde bulunmaya ilişkin bölümün başkanı, Grozny’i ziyaret etti, Çeçen yetkililerini övdü, komiteyi eleştirdi ve Çeçen hükümetinin din adamları ile ilişki içinde olmasının federasyondaki diğer bölgeler için yol gösterici olduğunu söyledi. "OnbiT paöoTbi neneHcKoro My^TuaTa 6gygT BHegpaTb B gpyx peruOHax POCCHH"

İslam alimlerinin gerçekleştirdiği “Radikalleşmeye karşı İslami doktrinler” konulu, 25-26 Mayıs'ta Moskova'da düzenlenen büyük uluslararası bir sempozyumda radikalizmi ve cihatçılığı kınayan bir *fetva* (içtihat) kabul edildi. 27 Mayıs'ta Grozny'de yapılan son oturumdan önce Ramzan Kadyrov “Tüm İslam alemindeki İslam alimleri Vahabizm faaliyetlerini... din ve Müslümanlık düşmanlarını kınadıklarını bir kez daha göstermeli dedi.”⁶⁹

III. İSYAN

Bölgede Selefilik 1990lı yıllardan bu yana artış göstermektedir fakat bazı Selefilerin şiddetli cihada kendilerini adanmaları aşama aşama gerçekleşmektedir. İsyan edenler isyanı siyasi ve teolojik bir mücadele, insanların hükümeti yasa dışı kılma ve nihayetinde şiddet yoluyla hükümeti devirme fikirlerinin savaşıncısı olarak görmektedir.

[“ Çeçen müftünün deneyimleri Rusya'nın diğer bölgelerinde de kullanılacak”], Çeçenistan Cumhuriyeti Müslümanları Şer'i Birliği, dummru,11 Nisan 2012.

⁶⁹“C0TpygHHK0B npaB00xpaHUTEjbHBix OpraH0B, ynacTBO-BaBmux B cnenonepanuu B ypyc-MaPTaHe, npegcTaBaT KarpagaM” [“Urus-MArtan'daki özel operasyonda yer alan polis memuru ödül alacak”], chechnya.gov.ru, 25 Mayıs 2012. Konferans Kuwait Uluslar arası Merkez tarafından organize edildi. Son zamanlarda Rus yetkililerle ılımlı İslam'ı geliştirmek amacıyla aktif bir şekilde işbirliği içinde olan "Al-Wasatiyyah". 4 Kasım 2010'da, Başkan Medvedev bu kuruluşun başkanını, Kuwait'in ilk İslami İşler Bakan Yardımcısı Adel al-Falyah'ı ödüllendirdi. Kriz Grubu raporu, Rusya terörle mücadele stratejisi uzmanı, Moskova, Mayıs 2012. "Agejb @agax. H3 KyBenTa c jiM00Bbro" [“Adel al-Falyah, Kuwait'ten sevgilerle”], www.ansar.ru, 4 Mayıs 2012.

A. KAFKASYA EMİRLİĞİ (İMARAT KAVKAZ)

Kafkasya Emirliği (İmarat Kavkaz) Çeçen ayrılıkçı hareketin bölge çapında, radikal İslam temelli bir projeye, “cihat” anlayışının bir parçasına dönüşmenin son adımı olarak 2007'de ilan edildi. Kafkasya Emirliği ayrı hallerde bulunan isyancı grupları 1995'ten beri Rusya'ya karşı mücadele eden bir Çeçen komutan olan ve emir unvanıyla hareket eden Doku Umarov tarafından yönetilen bir komuta yapılanması altında birleştirdi. Cumhuriyet militan birimleri ve alt birimleri (mıntıka ve sektör bazında) muhafaza edildi ve bazı ortak fon ve bilgi paylaşımlarından faydalanırken bu birimleri müşterek sebep, liderlik ve taktiklere uyumlu hale getirildi.⁷⁰ Umarov'un her *vilayet* (bölge) yöneticisi için kendisine sadakat yemini edenleri atayacağı söylendi. Ancak birleşmeyen gruplayan hala bağımsız olarak hareket etmekte ve her operasyon için Umarov'dan doğrudan talimat almamaktadır ancak büyük gruplar emirliğin verdiği sorumluluğu alabilmekte ve onlarla uyumlu bir şekilde hareket edebilmektedir.

Emirlik liderliği dört Çeçen komutanın uluslar aşırı bir yapıdan ziyade bağımsız bir İslami Çeçenistan arayışında olduklarını ilan ettiği 2010-2011 yıllarında yaşanan ayrılık (fitne) konusunda sorunlar yaşamış olmalarına rağmen birliği korumayı başardı. Bu durum mevcut şiddeti azaltmadı ancak Çeçen *vilayetler* ile diğerleri arasındaki ilişkilerde ya da örgüt içindeki Umarov'un geçerliliği üzerinde uzun süreli bir etkisinin olup olmadığı hala belirsizdir. 24 Temmuz 2011'de, emirlik *şurasından* (konsey) sonra, bazıları dönerek Umarov'a olan bağlıklarını tekrar bildirdi ve bunun üzerine fitnenin son bulduğu düşünüldü.⁷¹ İmarat

---

⁷⁰ Bunlar NokhchichoVilayeti (Çeçenistan'da); Galgajche Vilayeti (İnguşetya ve Kuzey Osetya); Dağıstan Vilayeti; Kabardey, Balkar ve Karaçay Birleşik Eyaleti (UVKKB) ve Nogay Steppe Vilayetini (Stavropol Krai) içerir.

⁷¹ Aslanbek Vadalov, Hussein Gakayev, Tarkhan Gaziyeve ve yabancı direnişçi Mukhannad ayrılan dört kişidir. 2 Ağustos

Kavkaz Rusya, BM ve ABD tarafından diğer örgütler arasından terör örgütü olarak tanımlandı.⁷²

B. LİDERLİK VE ASKERLİK

Emirlikte mevcut isyancıların sayısı belirlenememiştir. Kuzey Kafkasya cumhurbaşkanı elçisi Aleksandr Khloponin bu sayının 2011 sonlarında 1.000 olduğu tahmininde bulundu. Hemen hemen aynı zamanlarda, Kabardey-Balkar Soruşturma Komitesi başkanı General Ustov sadece kendi ülkelerinde 874 isyancı ve bunların aktif destekleyicilerinin olduğunu söyledi. Mart 2010'da içişleri bakanlığının kafile komutanı General Nikolai Rogozhkin bölgede en fazla 500 militanın olduğunu ve bu sayının iki yıl önce belirlenen sayı ile yakın civarda olduğunu söyledi. 2009'da Ramzan Kadyrov Çeçenistan'da bu sayının sadece birkaç düzine civarında olduğunu belirtti. Daha yakın bir tarihte, Dağıstan emniyet güçleri ülkede isyancı sayısının 150 olduğunu ve aktif destekçilerin sayısının ise çok da yüksek olduğunu belirtti.⁷³

2010'da Doku Umarov Kafkasya Emirliği Emiri olarak istifa ettiğini ve yerine Vadalov'u atadığını bildirdi. İki gün sonra videonun uydurma olduğunu söyledi. "Bazı Çeçen kumandanlar Umarov'a sadakatini bildirdi", RFE/RL, 26 Temmuz 2011.

⁷²Rusya Federasyonu Yüce Divan'ın 8 Şubat'ta verdiği bir kararda bir terör örgütü olarak tanımlanmış ve bölgesel bütünlüğe zarar verecek ve etnik ve dini çatışmaları körükleyecek terör faaliyetleri planladığı gerekçesiyle Rusya bölgesinde faaliyet göstermesi yasaklanmıştır. 29 Temmuz 2011'de BM Güvenlik Konseyi bu örgütün EL-Kaide ile ilişkisi olduğunu belirten bir liste hazırlamıştır, www.un.org/sc/committees/1267/NSQE13111E.shtml. ABD Mayıs 2011'de çıkardığı 13224 No'lu Kanun Hükümünde Kararname ile bu grubu özel olarak terör grubu olarak belirtmiştir.

⁷³ XgonoHHH nproHag, HTO HHCJO ynacTHHKoB nognoBga He MeHaeTca MHoro JET: Ha KaBKa3e TbicaHa 6oeBHKO6" ["Khloponin militanların sayısının geçtiğimiz yıllarda büyük değişiklikler göstermediğini belirtti: Kafkasya'da yaklaşık 1.000 militan vardır"], Gazeta.ru, 30 Eylül 2011. Ustov'un tahmini şu şekildedir: "KaKoe Mo^eT 6biTb Ha Hac gaBjeHne? Mbi caMH Mob^eM gaBjeHne oKa3biBaTb!" ["Bunun bizim üzerimizde nasıl bir baskısı olabilir? Bu baskı ile başa çıkabiliriz!"], Gazeta Yuga (online), 24 Kasım 2011. "MB^, P@: Ha CeBepHoM KaBKa3e gencTByroT OKOJO 500 6oeBHKO6" ["Rusya içişleri bakanlığı: Kuzey Kafkasya'da faaliyet gösteren yaklaşık 500 militan vardır"], Caucasian Knot, 26 Mayıs 2010. "HnKogan POTO^KHH: Ha CeBepHoM KaBKa3e ocTajocb go 500 6oeBHKO6" ["Nicolai Rogozhkin: Kuzey Kafkasya'daki militant sayısı en fazla 500'dür"], ibid, 26 Mart 2008. " Üç aylık bülten Kuzey Kafkasya çatışmaları ve tahminleri üzerinedir", Memorial, Nisan 2011.

Ancak öldürülen veya tutuklanan militan sayısına bakınca tüm bu tahmini değerlerin oldukça düşük kaldığı görülüyor. Örneğin Rogozhkin, 2010'da 300 militanın öldürüldüğünü ve 500 kişinin de gözaltına alındığını söylemiştir. Ulusal Anti-Terörizm Komitesi'ne (NAC) göre yine 2010'da 375 isyancı öldürülürken 779 isyancı da gözaltına alındı. FSB (istihbarat) başkanı Aleksandr Bortnikov 2011 yılında 48 militan ve 297 diğer "eşkıya gruplarının aktif üyelerinin" öldürüldüğünü ve 660 tane de gözaltı yapıldığını belirtti. İçişleri Bakanlığı (MVD) 2012 yılının ilk altı ayında 200 civarında isyancının öldüğünü ve 235 isyancının da yaralandığını bildirdi.⁷⁴

Hükümetin iki yılı aşkın bir süredir yürüttüğü terörle mücadele operasyonları sonucunda çok sayıda lider hayatını kaybetti. Buna rağmen bu liderlerinin yerini doldurulmasında, yeni gelenler çok daha genç ve radikal olsalar da bir sorun yaşanmadığı görülüyor.⁷⁵ Şu anda bazıları Çeçen savaşlarında birlik anlayışına ve tecrübesine ya da Umarov ile kişisel bağlara sahip. Askerlik kapsamlı bir bilgi ağı ile destekleniyor. Grozny'de 1999'da kurulan ve ilgili haberleri taşıyan "Kavkaz Merkezi'nin 2011'de Moskova'da yapılan bir mahkemede "aşırı" olduğuna ve bu nedenle kapatılmasına karar verilmişti ancak şimdi İsviçre'de hizmet gören bir ağ ile varlığını devam ettiriyor.⁷⁶ Her vilayet kendi internet sitesine sahip Bazı materyaller internet ulaşımı olmayanlara iletilmek üzere cep telefonlarına ya da USB belleklere yükleniyor. Görevli kişileri gençlerle birlikte cami ve cami çevrelerinde, üniversite kampüslerinde, spor salonlarında ve iş yerlerinde aktif bir şekilde çalışıyor.

---

⁷⁴ Rogozhkin'in figürleri "MB^; AoKy yMapoB HaxognTca B Poccnn" ["MIA: Doku Umarov Rusya'da"], mir24.tv, 16 Şubat 2011. "OjHMnncKoe cnoKoncTBne" ["Muhteşem sakinlik"], *Rossiyskaya Gazeta* (online), 9 March 2011, for the NAC figures; "EOPTHKOB: @CE yHHHTo^nja 50 raaBapen TeppopncToB B 2011 rogy" ["Bortnikov: FSB 2011 yılında 50 terörsit liderini etkisiz hale getirdi"], Rosbalt, rosbalt.ru, 15 Şubat 2012. "Ha Ka^goro nora6mero cngoBHKa Ha KaBKa3e npnxo- gnTca gBa y6nr6ix 6oeBHKa" ["Kafkasya'da öldürülen her bir güvenlik görevlisi için iki isyancı öldürüldü"], RIA Novosti, 5 Temmuz 2012.

⁷⁵ Khloponin militanların genel yaş ortalamasının on sekiz olduğunu söyledi. "Khloponin açıkladı", Gazeta ru op. cit.

⁷⁶ Kuzey Kafkasya'da ve Rusya'nın diğer bölgelerinde bazı internet sağlayıcılarında bloke edildi ama proxy servisi ile ulaşılabilir.

Said Buryatsky (Aleksandr Tikhomirov, İslamı benimsemiş bir Rus/Buryat) 2010'da hayatını kaybetmiş olmasına rağmen, konuşmalarını kaydettiği ses kayıtları ile bugün hala kendi takipçileri üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. "Buryatsky'nin hedef kitlesi Çeçen direnişçi medyasının henüz göstermediği kitledir: Sovyetler Birliği öncesinde Müslüman bölgelerindeki genç, iyi eğitilmiş şehir gençliği". Buryatsky teolojik bilgeliği olan, sık sık Arapça Kuran'dan alıntılar yapan ve dini ve tarihi kaynakları aktaran bunların yanı sıra basit, duygu dolu, inandırıcı bir şekilde konuşarak dinleyenlerine ulaşan bir alimdir.⁷⁷ Bir isyancı annesi düşüncelerini şu şekilde ifade etti: "Ben yaşlı ve eğitilmiş bir kadın olarak söylediklerinden çok etkilendim. Yaptığı propagandaya karşı durmak çok zor". Bir müftüye göre Buryatsky'nin bir video kasetini izledikten sonra genç bir Müslüman'ın onun dediklerinin yanlış olduğuna ikna etmek çok uzun süre alır. Buryatsky aynı zamanda kadınları da cihatta yer alma konusunda ikna etmeye başlamış biridir.⁷⁸

Yabancı isyancıların rolü ya da etkisine genellikle vurgu yapılır; 1990lı yılların ortalarında Suudi cihatçı İbn el-Hattab, Çeçenistan'a önemli derecede mali kaynak ve destek sağladı. Son birkaç yıldır bazı yabancı isyancılar öldürüldü ancak söz konusu cihadın odak noktası dünyanın diğer kesimlerine doğru yöneldi ve Kuzey Kafkasya'daki isyan dışarıdan yeni destekler alamadı.⁷⁹

---

⁷⁷Paul Quinn-Judge, "Rusya'da Terör Virüs Gibi Yayılıyor", *Foreign Policy (Dış Politika)* (online), 29 Mart 2010. Buryatsky'nin popülaritesi Orta Asya'ya yayıldı; özellikle Kazakistan'da sözde cihat direnişçileri tarafından sürekli örnek gösterilmektedir. Kriz Grubu Raporu N°205, *Tajikistan: The Changing Insurgent Threats*, 24 Mayıs 2011, sf. 10.

⁷⁸Kriz Grubu analist röportajı, Kuzey Kafkasya, Mart 2011. Dağıstan Vilayeti, Vagabov ve Daudov liderleri eşlerinin intihar bombacısının yanına gönderdi ve kadınları isyana yardım için teşvik etti. 29 Nisan 2011'de Moskova'da kendini patlatan Mariam Sharipova Vagabov'un karısıydı. Kuzey Kafkasya'daki kadınlar giderek daha çok isyana katılmakta ve "cihat" için ölmeye çalışmaktadır. Anna Nemtsova, "Rus kadınlar tehdit ediyor", *The Daily Beast* (online), 6 Eylül 2012.

⁷⁹Bakınız Kriz Grubu Raporu fn. 55, *The North Caucasus: The Challenges of Integration (I)*, op. cit. Son zamanlarda öldürülenler arasında Cezayir doğumlu Ağustos 2009 Dağıstan'da; "Dr Mohammed", Nisan 2011'de Dağıstan'da Kazak vatandaşı Sabitbi Amanov; Nisan 2011'de genellikle

C. TAKTİK VE OPERASYONLAR

Son birkaç yıldır isyan, kapasitenin azalması ve içlerinden bazılarının daha şiddetli yöntemlerin genel amaca zarar verdiğinin farkına varmasından dolayı taktik değiştirmek zorunda kaldı. İsyanda taktik olarak artık suikast, el yapımı patlayıcılar (EYP), alt yapı bombalaması ve toplu taşıma kullanılmaktadır. Güvenlik güçleri ve yerel yetkililer temel hedeftir. Yakın bir tarihte, 19 Ağustos 2012'de, İnguşetya'nın Malgobek bölgesinde bir intihar bombacısı yedi polis memurunun ölümüne ve on bir polis memurunun yaralanmasına neden olurken aynı zamanda bir önceki gün öldürülen bir polis memurunun cenaze töreninde dört sivilin yaralanmasına neden oldu.⁸⁰ 5 Eylül 2012'de Sunzha bölgesinden geçen bir konvoy esnasında altı polis memuru öldürülürken bir polis memuru yaralandı.⁸¹

Yarı resmi dini ve adli kuruluşlara dahil olan kişiler de çoğu zaman saldırıya uğrar. 28 Haziran'da merkezi bir Dağıstan köyü imamı (Karamakhi, Buynaksk bölgesi) bir cemaati ile birlikte vurularak öldürüldü ve cami yakıldı. 28 Ağustos'ta öldürülen Şeyh Sait Efendi, Dağıstan'da 1998'ten beri meydana gelen din adamları cinayetlerinin 36. vakası oldu.⁸² Hedefleneler sadece Sufi ve resmi din adamları değildi, bunların yanı sıra 18 Ağustos'ta Khasavyurt küçük bir Azeri topluluğun

---

Çeçenistan Arap gönüllüleri komutanı olarak tarif edilen daha çok Mukhannad ismiyle tanınan Khaled Yusuf Muhammad el-Emirate yer almaktadır.

⁸⁰"В результате взрыва в Ингушетии погибло восемь человек" ["İnguşetya'daki patlama sonucunda sekiz kişi hayatını kaybetti"], *Caucasian Knot*, 19 Ağustos 2012.

⁸¹İnguşetya MVD: "koruma konvoyunda altı polis hayatını kaybetti". *Caucasian Knot*, 5 Eylül 2012.

⁸²"^OKKy yMapoB npHKa3an He B3pbiBarb rpa^gaHCKoe Hace- neHne" ["Doku Umarov sivil halkı bombalamayın emri verdi"], *Kavkaz Online*, 3 Şubat 2012. "TnaBa ^arecraHa: ^KCipeMHCTbi npeBpa^aroT ncnaM B rna3ax Bcero Mnpa B ngeonoraro arpeccnn H HeTepnnMOCTn" [Dağıstan Başkanı: Dünyanın gözü önünde aşırıcular İslam'ı bir saldırı ve hoşgörüsüzlük ideolojisine dönüştürüyor], *RIA Dağıstan*, 23 Mart 2012. "HAK: HMaMa KapaMaxn y6nnn 3a ocy^geHne^KCTpeMH3Ma" ["NAC: Karamkhi imamı aşırıcılığı ihbar ettiği için öldürüldü"], *ibid*, 29 Temmuz 2012.

baskın olduğu bir grup Şii camisine saldırdı; olayda bir kişi hayatını kaybederken yedi kişi yaralandı.⁸³

En çok ölümlle sonuçlanan ve en çok psikolojik hasar bırakan yöntem hala intihar bombacısı yöntemidir ve 2010-2011 yıllarında Moskova'da bu yöntemle gerçekleştirilen üç önemli saldırı olmuştur. 2011'de Domodedovo hava limanında bir İnguş kendisini patlatarak 36 kişinin hayatını kaybetmesine ve 191 kişinin yaralanmasına sebep oldu; bu olay 1996'dan itibaren Moskova'da gerçekleştirilen 26. terör eylemiydi⁸⁴. Bu olaydan bir yıl önce, iki Dağıstanlı kadın kendilerini "Lubyanka" ve "Park Kultury" metro istasyonunda patlattı, bu olay 40 kişinin hayatını kaybetmesine ve 88 kişinin de yaralanmasına sebep oldu. Rusya'da özellikle Moskova'da intihar saldırılarına karşı açıkça bir korku oluşması potansiyel teröristlerin ırksal profilini oluşturulmasına yönelik çalışmaları arttırdı. İsyancılar trenleri de hedef almaya başladı ve bunun en bilinen örneği 27 Kasım 2009'da Nevsky Express (Moscow-Saint Petersburg) hızlı treninin patlama sonucu raydan çıkması ile gerçekleşti, yaşanan bu olayda bazı üst düzey Rusya görevlileri, Rosrezerv (federal rezerv) başkanı ve Rusya Merkez Bankası'ndan iki kişi de dahil olmak üzere 28 kişi hayatını kaybetti.⁸⁵ Şubat 2011'de o yıl meydana gelen altı saldırıdan ikisi gerçekleştiğinden sonra, demir yolları kuruluşu Dağıstan'da yolcu trenlerinin sadece 06.00 ila 18.00 saatleri arasında sefer yapacağını duyurdu.⁸⁶

⁸³ Camiye yapılan saldırı sonrasında yaklaşık 40 kg TNT'ye sahip bir EYP bulundu ve imha edildi. "3aaBneHne O6^HHM mnnTOB Xaca- BMpTa no noBogy BOopy^eHHoro HanageHna Ha npxo@aH B MeneTn" ["Khasavyurt'ta camide ibadet edenlere düzenlenen saldırıda Şii halkının durumu"], RIA Dağıstan, 21 Ağustos 2012. Dağıstanlı isyancılar Şii halkına çağrıda bulunan bir video yolladı; radikal Dağıstanlı Selefilere tarafından "Shame to Shia beliefs (Şii Halkına Yazıklar Olsun)" isimli bir Facebook grubu oluşturuldu.

⁸⁴"Son 15 yılda öldürülen ve yaralananların sayısı 1,561'i buldu". Caucasian Knot, op.cit. Şubat 2010'da Umarov Ruslarasavaşın "evine geri döneceği"ni bildirdi; bu savaşın "sadece TV'de ya da Kafkaslar'da kuzakta bir yerde" olmayacağını söyledi. "Умаров пообещал 'год крови и слез'" ["Umarov kan ve göz yaşı zamanının geleceğini söyledi"], Gazeta.ru, 7 Şubat 2011.

⁸⁵"KpymeHne noe3ga "HeBCKHH ^KC^pecc" (2009)" ["The

Nevsky hattı tren enkazı (2009)"], Lenta.ru, 22 Mayıs 2012. Aynı trene 2007 yılında tekrar saldırıldı

⁸⁶ Kuzey Kafkasya 2010 yılında on dokuz bombalama olayı yaşadı. En yakın zamanda olanı ise 24 ve 31 Mayıs 2012'de

Dağıstan yerleşim yerlerini birbirine bağlayan noktalarda beş adet EYP bulunduktan iki ay sonra bulunan EYP'ler etkisiz hale getirildi. Temmuz 2011'de FSB, Moskova-Saint Petersburg rotasında ilerleyen "Sapsan" isimli yüksek hızlı trenin bombalanacağı iddiasını sona erdirdi. Aynı ay içinde ulaşım bakanlığı Kuzey Kafkasya'da demir yollarında güvenliği sağlamak için 300 milyon ruble (\$10 milyon) tahsis etti.⁸⁷

Ulaşım, elektrik ve iletişim alt yapısında meydana gelen sabotajlarla ağırlıklı olarak ekonomik faaliyetler ve turizme zarar vermeye çalışıldığı görülmekte. 2009'da Doku Umarov isyanın "Rusya'nın derinlerinde yatan alt yapıya" karşı bir sabotaj kampanyası başlattığını bildirdi. 21 Temmuz 2010'da Kabardey-Balkar'daki Baksan Hidroelektrik Barajı'na saldırıda bulunuldu. Ocak 2011'de, Irganay hidroelektrik santraline atılan bombanın iki ay sonrasında, Dağıstan'da (Levashinsky bölgesi) bir verisi istasyonu ve bir güç trafosu bombalandı.⁸⁸

Dağıstan'da gerçekleşti; 6 Eylül'de Babayurt bölgesinde demiryolu kenarına bırakılmış bir bombayı bir istihkam askeri etkisiz hale getirdi. "B ^arecraHe o6e3Bpe@eHa 6oM6a MomHocTbM OKOJO 10 Kr TpoTuJa" ["Dağıstan'da yaklaşık 10 kg TNT içeren bomba etkisiz hale getirildi"], Caucasian Knot, 6 Eylül 2012; "B ^arecraHe nog TOBapHbiM noe3goM cpa- öoTajo B3pHBH0e ycTpoficTBo" ["Dağıstan'da yük treni patlatıldı"], ibid, 31 Mayıs 2012. 31 Ocak 2011'de, Timergo-Shamkhal hattında bir bomba patladı ancak herhangi bir yaralanmaya yol açmadı."B ^arecraHe nogopBaH @ege3Hogopo@Hbm cocTaB" ["Dağıstan'da tren yoldan çıkarıldı"], NEWSru.com, 31 Ocak 2011. 4 Şubat 2011'de, Astrakhan-Mahaçkale hattında sefer yapan bir yolcu treninde bomba patladı."B ^arecraHe B3pbiBHoe ycpon- CTBO cpaöoTajo nog JOKOMOTHOM ppy30B0r0 cocTaBa" ["Dağıstan'da tren lükomotifinde bir patlayıcı patladı"], ibid, 4 Şubat 2011. "nacca^upcKue noe3ga 6ojbme He 6ygyT npoxoguTb ^arecraH u ^enHM no HonaM - cjumKOM onacHo" ["Yolcu trenleri Dağıstan-Çeçenistan arasında gece seferi yapmayacak, çünkü çok tehlikeli"], ibid, 10 Şubat 2011.

⁸⁷"ygap B CHJOBON 6JOK" ["Güç bloğunda patlama"], Gazeta.ru, 21 Temmuz 2010. "MumpaHc: Ha oöecneneHue 6e3- onacHocTya @ege3Hbix gopor CK@O 6ygeT HanpaBjeHO 300 MJH pyöjen" ["Ulaştırma Bakanlığı: 300 milyon ruble demir yolu güvenliğine ayrılacak"], Caucasian Knot, 13 Temmuz 2011.

⁸⁸Baksan istasyonuna yaklaşık dört isyancı saldırı; otomatik tüfeğin ateş alması sonucunda iki polis hayatını kaybetti. Saldırganlar hidroelektrik jeneratörlerine EYPler yerleştirdi. Bunlardan iki tanesi neredeyse tamamen etkisiz hale getirildi ancak üçüncüsü infilak edilemedi. Soruşturmacılar Baksan cemaatinin sorumlu olduğunu söyledi. Bir hafta sonra saldırıda bulunduğu şüphelenilen iki kişi öldürüldü.

Eş zamanlı olarak gerçekleştirilen toplu rehin operasyonlarının ardında isyan vardı ve bu durum isyana siyasi kazanımlar sağladı. Şamil Basayev'in yaklaşık 1.200-1.800 esiri Stavropol Krai'de bir hastanede tuttuğu 1995 Budyonovsk krizi Başbakan Viktor Chernomyrdin'i Çeçenistan'daki militan hareketleri sonlandırmaya yönlendirdi. Chernomyrdin "bu durumun Rusya tarihinde ilk kez insanların hayatının kurtarılmasının devlet çıkarlarının üstünde tutulduğu bir durum" olduğunu söyledi.⁸⁹ Kizlyar'da bir hastanede teröristlerin en az 2.000 sivil esir aldığı Ocak 1996 krizi daha şiddetli bir şekilde sona erdi. Yetkililerin teröristlerin gönüllü esirler ile birlikte güvenli bir şekilde Çeçenistan'a geri dönebileceği konusunda mutabakata vardı ancak Çeçenistan idari sınırını geçtiklerinde onlara tekrar saldırdı. Teröristler ve ellerinde bulunan esirler Pervomajskaya köyünde saklandı orada mahsur kaldılar ve helikopterler, roket atarlar, zırhlı araçlar (APCler) ve tanklarla taciz edildi ancak birçoğu kaçmayı başardı. Bu olaydan bu yana yetkililer görüşmelerde bulunma konusunda isteksiz davranıyor.⁹⁰

2002'de, Basayev ünlü taburunu *şehit* (ölen asker) etti; tabur "Riyadus-Salikhin" (Arapça: dindar bahçeleri) olarak adlandırılır.⁹¹ Tabur Çeçenistan'dan geri

---

"ygap B CHJOBON 6JOK" ["güç bloğunda patlama"], Gazeta.ru, 21 Temmuz 2010. "Teppopucrbı nbraju ^Hep^eTHKOB" ["Teröristler elektrik mühendislerine işkence etti"], Gazeta.ru, 21 Temmuz 2010. "TeppopucT panoHHoro 3HaneHua" [Bölgesel önem açısından teröristler], ibid, 22 Temmuz 2010. "B ^arecraHe B30pBaHbi craHUHH MOÖujbHOH CBH3H H TpaHc^opMaropHaa cTaHua" ["Çeçenistan'da müebbet ceza alanların kaldığı Hükümet binası GSM'si"], NEWSru.com, 3 Haziran 2004.

⁸⁹Özel güvenlik güçleri tarafından yürütülen operasyonun başarısız olmasından sonra, Chernomyrdin Duma üyelerinden Sergey Kovalev ve grubunu görüşmelerde bulunmak üzere davet etti. Sivil esirlerin, geri çekilmede insan kalkını olarak kullanılmaya gönüllü 150 kişi ile değiştirilmesi konusunda hemen mutabakata vardılar. Ayrıca Çeçenistan'da askeri hareketlerin askıya alınması ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) çerçevesinde görüşmelere başlama konusunda da anlaşıldı. "Pocua-^enHa: nenb omuöoK u npecTynjeHun, 1994-1996". ["Rusya-Çeçenistan hatalar ve suçlar zinciri, 1994-1996"], Memorial, 2010.

⁹⁰ Robert W. Schaefer, *The Insurgency in Chechnya and the North Caucasus: From Gazavat to Jihad (Santa Barbara, 2011), sf. 133, 137.*

⁹¹"Şahid" (şehit), dini bir görevi yerine getirirken veya ülkesini savunurken veya İslamı ya da ailesini korurken hayatını kaybeden Müslümanları ifade etmek için kullanılan terimdir.

çekilmeyi talep ederek Moskova Dubrovka Tiyatrosunda 916 kişiyi esir aldı. Olaylarda güvenlik güçlerinin teröristlere karşı gaz kullanması sonucunda 130 esir hayatını kaybetti. Bir sonraki yıl söz konusu tabur Stavropol Krai ve Moskova'daki terör konusunda daha çok ilerleme kaydetti ve 51 kişinin hayatını kaybetmesine neden olarak kırsal alanlarda eğitim aldı (Kislovodsk-Mineralnye Vody). Bunların yanı sıra Grozny hükümet ana binasını patlattı ve 71 kişinin hayatını kaybetmesine ve 640 kişinin yaralanmasına neden oldu.⁹²

Bu taburun en büyük eylemi Beslan'da (kuzey Osetya) 2004 Eylül'de bir ortaokulda gerçekleştirdiği eylemdi. 1.100'den fazla kişi okul açılış töreni boyunca ve esir alındı ve üç gün boyunca da yemek ve su vermeksizin esir tutuldu. Bu esnada tabur birliklerin Çeçenistan'dan geri çekilmesini bağımsızlık talep etti. Üçüncü günde yetkililer ağır silahlar kullanarak bir operasyon gerçekleştirdi ve esirlerin çoğunu kurtarmayı başardı ancak olayda 331 kişi hayatını kaybetti ve hayatını kaybedenlerin çoğunluğunu çocuklar oluşturuyordu. Operasyondan sonra bir terörist hayatta kaldı ve müebbet hapis cezasına çarptırıldı. Bu operasyonlar şu anda, ağırlıklı olarak Basayev'in 2006'da hayatını kaybetmesinden dolayı durdurulmuş durumdadır. Operasyonların durdurulmasında isyanın somut bir kazanç elde edememesi Kuzey Kafkasya radikalleri arasında bile liderlerin kullanılan taktiklerin amaca

---

⁹² "Hopg-Ocr: noruöjo He 129, a 174 nejOBeKa?" ["Nord-Ost: 129 değil 174 kişi mi öldürüldü?"], Regnum, 24 Ekim 2005. STK'ya göre " Nord-Ost kurbanları", 174 kişi öldürüldü, bunlardan beşi gaz kullanılmadan önce öldürülmüştü. "noru6mux 3aj0@HHK0B Bce 6ojb- me" ["Hayatını kaybeden esir sayısı artıyor"], Gazeta.ru, 9 Kasım 2002. "TpoE 0ÖBUHaeMbix B coBepmeHuu B3pbıBa goMa npaBHTEjbcTba ^eHHH npuroBopeHbi K n0@H3HeHH0My 3aKjMneHHM" [Aliyev kardeşlerin işlediği bombalama eyleminden dolayı üç sanık yargılandı"], RIA Novosti, 30 Mayıs 2012. Örneğin, 22 Ağustos 2011 akşamında iki patlama meydana geldi, Mahaçkale'de bir süpermarkette meydana gelen patlamada birçok kişi yaralandı. Bir buçuk saat sonra, daha büyük bir patlama cep telefonu kontrolüyle meydana geldi ve bu patlama ilk patlamanın ardından birçok polisin ve sivilin toplandığı anda gerçekleştirildi. Altı polis ve on dört sivil yaralandı. 21 Eylül 2011'de bir araç patlatıldı, yaralanan kimse olmadı. On beş dakika sonra, polis ve itfaiye erleri toplandıktan sonra ikinci bomba patlatıldı ve 32'si güvenlik görevlisi olmak üzere 60 kişi yaralandı. "nocgecTBHa TapaKTa B MaxanKage" ["Terör saldırıları sonrasında Mahaçkale"], RIA Novosti, 22 Eylül 2011.

zarar verdiğini söylemesi de nedenler arasında yer almaktadır.⁹³

Yine de genel olarak isyan dış merkezinin kırsal alandan şehre kaydırılması daha kolay hedef olan ve daha çok getirisi olan ılımlı sivilleri hedef alan saldırılar (özellikle terör bombalamaları) gerçekleştirmiştir. Sivillere karşı yapılan terör saldırıları medyanın dikkatini askeri güce karşı yapılan eylemlerden daha çok çekmiştir; bu durum hükümetin halkını koruyamadığı algısını ortaya koymuş ve hükümetin meşruluğunu azaltmıştır ki bu da isyanın temel amaçlarından biridir. Şubat 2012'de Rusya parlamento seçim ihlallerine karşı yapılan toplu protestolardan sonra, Umarov halk da hükümete karşı protestolarda bulunduğundan saldırıların artık sivilleri hedef almayacağını bildirdi. Bugün Kuzey Kafkasya'daki sivil kurbanlarının çoğu yetkililere ve güvenlik güçlerine karşı yapılan saldırılarda seyirci kalmış kimselerdir. 3 Mayıs 2012'de Mahaçkale'da bir polis kontrol noktasına karşı gerçekleştirilen iki intihar saldırısında On üç sivil hayatını kaybederken 100'ün üzerinde sivil de yaralandı. Genellikle ikinci ve daha güçlü bomba saldırısı ilk saldırıya karşı tepkide bulunular arasında maksimum kayba yol açmak için gerçekleştirilir.⁹⁴

D. YEREL HALKLAR ÜZERİNDE ETKİLER

1.Zorla haraç toplama

⁹³"BenHaa naMHTb" ["Unutmayacağız"], Golos Beslana ["Beslan'ın Sesi"], www.golosbeslana.ru. "69 3acegaHue Bep- xoBHoro cyra CeBepHon OceTHH no gegy KygaeBa 26 Maa 2006 r" ["69. Kuzey Osetya Yüksek Mahkemesi'de görülen Kulaev duruşması, 26 Mayıs 2006"], *Pravda Beslana*, 26 Mayıs 2006. Başsavcı ve bazı komisyonlar ve bağımsız gazeteciler soruşturmaya alındı. Ulusal çözümlerden sonuç elde edilemeyince, Beslan'ın Sesi, Nisan 2011'de yaklaşık 500 kurbanın, yaşama haklarının ihlal edildiği ve adil korumadan yoksun oldukları ve adil bir soruşturma olmadığı gerekçesiyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurusu kabul edildi. Mahkeme Ekim 2012'de başlayacak. Kriz Grubu röportajı, Ella Kesayeva, Golos Beslana başkanı. Moskova, Eylül 2012. Elena Milashina, "OrHeMeT nproHarb repoeM" ["ALvelendirmeyi Kahramanlaştırmak], *Novaya gazeta*, 12 Eylül 2012. The Çeçen ayrılıkçı lider Aslan Maskhadov saldırıların kabul edilemez bir "dine küfretme" olduğunu söyledi. "AcgaH MacxagoB BbicKa3agca no noBogy CO6HTHH B EecgaHe" ["Aslan Maskhadov Beslan'daki olaylar hakkında konuştu."], *Caucasian Knot*, 17 Eylül 2004.

⁹⁴ "Doku Umarov sivil halkı bombalamayın emir verdi", op. cit. "BOHHOH TapaKT B MaxanKage coBepmngn 6paT H cecTpa AgneBbi" ["Mahaçkale'de çift terö saldırısı"] RIA Novosti, 22 Eylül 2011.

Son yıllarda isyanı finanse etmek daha da zor bir hal maya başladı; 2002'de al-Khattab'ın ölümünden ve cihat anlayışının Afgan savaşında gittikçe en temel odak noktası haline almasından sonra yabancı para akışı durdu. Rus yetkililer genellikle fonların yerel olarak sağlandığını belirtti ve yabancı kaynaklardan en fazla yüzde 10 kadar fon alınabileceğini söyleyen Khloponin de bu yerel fonlar arasında yer almaktadır. Hükümet 2010 yılında sadece Dağıstan'daki iş adamlarının ve bürokratların 100 milyon ruble (\$3.5 milyon) bağışta bulunduğunu açıkladı. Bazı durumlarda, söylenenlere göre bu rakama rakip işadamlarını öldürme veya rahatsız etmesi için isyancıya yapılan ödemeler de dahil edilir.⁹⁵ Genellikle şantaj yöntemi kullanılır. Dağıstan'daki iş adamları ve siyasetçiler e-posta yoluyla, arabalarına ya da evlerine bırakılan flaş disklerle kaydettikleri videolar ile belli bir miktarda parayı belirli bir tarihte onlara ulaştırmasını isteyerek tehdit ediliyorlar. Genellikle saldırıya uğrayanlar "cihat parasını reddedenlerdir."⁹⁶

2.İSLAMCI YAŞAM TARZINI DAYATMAK

İsyancılar zor kullanarak İslami yaşam tarzını empoze etmeye çalışırlar. Radikaller alkol satan veya diğer "yasaklı" yiyecek ve hizmetleri sunan alışveriş yerlerini ve kafeleri hedef alır. Son yıllarda İnguşetya, Kabardey- Balkar ve Dağıstan'da bazıları genellikle yazılı "uyarılar" aldıktan sonra öldürüldü. Dağıstan'da isyancılar sivil halkı da kendi taraflarına geçmeye zorlamaktadır. Bunların yanı sıra İslami başörtüsü ile okullara veya yerel idarelere girmeyi yasaklayan topluluk liderlerine karşı da saldırılarda bulunmaktadırlar. Kırsal bir ortaokulun kadın müdürü (Patimat Magomedova) Eylül 2010'da, yaşı gelmiş kız öğrencilerin başörtüsü takmalarını yasaklama girişiminde bulunduğu için öldürüldü.

⁹⁵ "XgonoHHH: Ha CeBepHoM KaBKa3e ocTagacb TbicaHa Tep- popucToB" ["Khloponin: Kuzey Kafkasya'da yaklaşık bin civarında terörist kaldı"], *Kommersant* (online), 30 Kasım 2011.

⁹⁶ "3apy6e@Hbie cnoHcopbi gumugu ^HHaHcnoBaHHH 6oeBHKoB Ha CeBepHoM KaBKa3e" ["Kuzey Kafkasya'da yabancı sponsorlar militanları finanse etmiyor"], *RBC Daily*, 15 Nisan 2011. Hagor Ha g@nxag" ["Jihad tax"], *Novaya gazeta* (online), 24 Şubat 2011. 7 Mart 2012'de, tıp okulu müdürü Magomedrasul Gugurchunov Izerbash'ta öldürüldü. Militanlar kendilerine ödeme yapmaması durumunda öldürmekle tehdit etmişlerdi. Kriz Grubu röportajı, haraç kurbanı, Mahaçkale, Mart 2012.

Başka bir yerleşim yerinde bir erkek müdür benzer bir şekilde öldürüldü. Falcı ve geleneksel hekimler sistematik olarak “Kuran’da yasaklananlar” kategorisinde yer almaktadır ve Dağıstan’da bu aktiviteleri yapan beş kişi 2010-2011 yıllarında öldürüldü. 2010 yılında cinsiyet açısından karma olan plajların kullanımını engellemek amacıyla bombalı eylemler gerçekleştirildi ve bu eylemlerde bir öğretmen ağır yaralandı.⁹⁷ İsyancılar aynı zamanda kendilerini gizleyen ormandan avcılarını uzak tutmak için avcılarını da öldürmektedir.

İsyancılar ideolojik olarak onlara karşı olanlara ve rakiplerine karşı da saldırılar düzenlemektedir. Mayıs 2011’de Kuzey Osetya’da ünlü bir şair (Sham- il Dzhigkayev) evinden kaçırıldı ve başı kesik bedeni Vladikavkaz’ın dışında bulundu. Beslan çevresinde Çeçen-Oset tartışmalarına ilişkin “anti-İslamcı” sanatından dolayı 2008’den beri ölüm tehditleri alıyordu. Önemli bir Kabardey-Balkar bilim insanı olan Profesör Aslan Tsipinov Aralık 2010’da öldürüldü. Adıge milli kültürü üzerine yaptığı çalışmalar isyancılar tarafından paganizmi yayma olarak görüldü. Nalchik’te bulunan üst düzey bir bilim kadını “artık tehlikeli olduğu” için İslam hakkında makaleleri yazmayı bıraktığını söyledi. Bir hükümet görevlisi olan Garun Kurbanov, çoğu uzmana göre açık sözlü bir ateist ve laik devlet destekçisi olduğu için Mahaçkale’de vurularak öldürüldü.⁹⁸ Laikliği destekleyenler kendilerini güvende hissetmiyorlar ve hükümet onları korumak ve Rusya kanunlarını geliştirmek için

daha fazlasını yapmadığı için hükümete karşı öfke duyuyorlar.

Gençleri “ormana” çekmek için kullanılan motivasyon ve isyana katılmaları için isyanı güzel bir şekilde aktarma yöntemleri çok yönlüdür. Bir isyan başarılı olmak için duyarlı ve tatmin edilmemiş bir topluluğa hitap etmelidir. Kuzey Kafkasya’da çıkan isyanların kökenleri, polis şiddeti, yolsuzluk ve etkin olmayan kurumlar dahil olmak üzere Rusya ile bölgede bütünleşememeye ve çözülmemiş etnik ve mezhepsel çatışmalara dayanır. Bir Dağıstan MVD albayı Kriz Grubu’na gençlerin isyana ülkedeki mevcut yolsuzluk ve yerel yetkililere duyulan nefretten dolayı katıldıklarını söyledi: “Burada insanlar adalet konusunda özel bir hassasiyete sahip. Hakkı yenen çocuklar isyan edenlere yardım etmeye başlıyor ve çok geçmeden kendilerini dağda buluyor”. İnguşetya Güvenlik konseyi başkanı birçok isyancının iyi sosyal çevreden geldiğini, iyi bir eğitime sahip olduğunu ve ebeveynlerinin genellikle ya öğretmen ya da doktor olduğunu belirtti. Bununla birlikte isyan heterojen yapıda olduğundan isyanın sosyal portesini çizmesi neredeyse imkansızdır. İnsan hakları uzmanlarına göre gençleri dağa çıkmaya iten temel faktör hukukun üstünlüğünün uygulanmamasıdır.⁹⁹

Cihada katılan kişilerin yaşam şekillerinin ve onları bunu yapmaya iten nedenlerin detaylı bir analizi ve tarifi ilerleyen günlerde Kriz Grubu raporlarının bir parçası olacaktır. Özetle çoğu kişi mevcut sistemin gayri meşru, geçersiz, adaletsiz ve ıslah edilemez olduğunu ve İslami ilkelere dayalı bir devletin daha adil olacağını düşünmektedir.

IV.İSYANLA MÜCADELE:KANUN YAPTIRIMI

Rus hükümetinin isyanla mücadele çabaları ilk olarak Çeçen ayaklanmasına karşılık vererek gerçekleştirildi şimdi ise tüm Kuzey Kafkasya’yı kapsıyor. Terörle mücadele operasyon (CTO) bölgelerindeki yerel yöneticilere anayasal hak ve özgürlükleri kısıtlama

⁹⁷"B HHrymeTHH B3opBaH Mara3HH, Toppyro^HH ajKorogeM" ["İnguşetya’da alkol satan bir market patlatıldı"], Caucasian Knot, 11 Ekim 2008. Oleg Orlov ve Ekaterina Sokirianskaia, op. cit., sf. 21. "Ha nja^e MaxanKajbi B pe3yjbTaTe B3pbi- Ba nocTpagaga ynHTegbHH^" ["Mahaçkale’de sahilde meydana gelen bir patlamanın ardından bir öğretmen yaralandı"], RIA Dağıstan, 30 Temmuz 2010.

⁹⁸"^o^Ty He npocraH CTXH" ["Şair yazdığı şiirden dolayı affedilmedi"], Radio Liberty, 27 Mayıs 2011. "B Ka6apHnHo-EajKa- pnn y6nr ?THorpa\$ AcgaH UnnnHoB" ["Etnograf Aslan Tsipinov Kabardey-Balkar’da öldürüldü"], Caucasian Knot, 29 Aralık 2010. Kriz Grubu röportajı, üst düzey araştırmacı, Nalchik, Aralık 2011. "3a HTO y6ngn rapyHa Kyp6a-HoBa?" ["Garun Kurbanov neden öldürüldü?"], Amerika’nın Sesi, 28 Temmuz 2011.

⁹⁹ Kriz Grubu röportajları, MVD kolonel, Mahaçkale, Dağıstan, Akhmet Kotiev, Güvenlik Konseyi başkanı, İnguşetya, Temmuz 2012; ayrıca önceki kapasitede analist röportajları, Kuzey Kafkasya insan hakları aktivisti, Dağıstan, Çeçenistan, İnguşetya, Kabardey-Balkar, 2006-2011. Malgobek’te isyancı grupta örneğin on iki üyeden sadece üçünün yüksek öğrenimi yoktur.

konusunda geniş yetkiler veren terörle mücadeleyle ilişkin yasaların kapsamı 2006'dan bu yana genişletilmektedir. Şüphelilerin itirafta bulunmalarını sağlamak amacıyla gerçekleştirilen öldürme ve ortadan kaybolma olayları ile işkence durumu hala yaygın bir şekilde devam etmektedir. Sert ve düşman odaklı yaklaşımlar bazı terör saldırılarını engellemektedir ancak bunlara eşlik eden insan hakları ihlalleri yetkililerin meşruluğunu olumsuz etkilemekte, Çeçenistan ve diğer cumhuriyet ülkelerindeki mevcut çatışmaları ortadan kaldırma konusunda katkıda bulunma ve hükümetle işbirliği içinde olma isteklerini azaltmaktadır. Güvenlik güçleri her yıl hala yaklaşık 200 üyesini kaybetmekte ve güvenlik personeli aldığı yaraları iyileştirme ve yaşadığı travmaları atlatma konusunda devletten yeterli desteği alamamaktadır.¹⁰⁰

Yine de bölgedeki güvenlik güçleri isyanın şiddetini azaltma konusunda başarılı olmuştur. FSB başkanı Aleksandr Bortnikov 2010 yılında gerçekleştirilen terör eylemlerinin sayısı 779 iken bu sayının 2011 yılında 365'e düştüğünü bildirdi. MVD'ye göre 622 adet terörle ilgili suç bulunmaktadır fakat terör eylemleri yüzde 6.5 oranında düşmüştür. Eski Başkan Medvedev' göre 2011 yılında 94 "terör suçu" engellenmiştir. FSB, görüşmeler sonucunda 49 isyancının silah bırakmaya ikna edildiğini belirtirken, NAC bunlara ek bir 90 isyancının daha aynı süreçten geçtiğini belirtti.¹⁰¹

A. YASAL ÇERÇEVE

6 Mart 2006 tarihli Terörle Mücadele Hakkında Kanun (35-F3 numaralı) merkezi eylemi oluşturur. Bu Kanun terörle mücadelede temel ilkeleri ve silahlı kuvvetleri kullanmak da dahil olmak üzere yasal ve örgütsel dayanakları tanımlar. Devlet politikasının ilkeleri, amaçları yöntemleri, görevleri ve koordinasyon mekanizmaları¹⁵ Ekim 2009'da Başkan Medvedev

¹⁰⁰ Aralarında 50 federal güvenlik görevlisi de vardı. Kriz Grubu röportajı, Alexander Raskin, gazeteci ve Kuzey Kafkasya uzmanı, Moskova, Ekim 2012.

¹⁰¹ "HAK: HHcno npecrynneHHH TeppopncTHHeKOH HanpaB- neHHOCTH B POCCHH coKpaTunocb BgBoe" ["NAC: Rusya'daki terör suçlarının sayısı yarıya düştü"], Vesti.ru, 15 Şubat 2012. MVD 2011 yılında 29 terör eyleminin gerçekleştiğini söyledi. Farklılıklar güvenlik birimleri arasında koordine edilmiş bir analizin eksikliğini göstermektedir."@CE H MB^, no-pa3HOMy OTHHTanucb o Teppopu3Me B POCCHH" ["MIA ve FSB Rusya'da terörizme ilişkin farklı rakamlar verdi"], Caucasian Knot, 16 Şubat 2012.

tarafından kabul edilen "Rusya Federasyonu'nda Terörle Mücadele Kavramı"nda belirtilmiştir. Ceza Kanunu'nun 205. Maddesi'nde terör eylemi "patlayıcı bir madde ile patlama gerçekleştirme, kundakçılık ve halkı korkutan ve kişilerin için ölüm tehlikesi yaratan, mülkiyette büyük zararların gelmesine veya başka ağır sonuçların meydana gelmesine neden olan, yetkilileri veya uluslararası örgütleri karar alma konusunda etkilemeye çalışan ve bu tür eylemler gerçekleştirmekle bu kuruluşları tehdit eden" eylemler olarak tanımlar. Terörizmin cezası sekiz ila on beş yıl arasında değişen hapis cezasıdır ve genellikle daha uzun süreli cezalar vermek amacıyla diğer suçlarla (örneğin esir alma, adam öldürme) birleştirilir.

Özellikle 2004-2005 yılları sonrasında artan bir terör tehdidiyle karşı karşıya kalındıktan sonra 2006'da çıkarılan yasa ile tanımların kapsamı genişletildi.¹⁰² Rusya aynı zamanda Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi ile uyumluluğu sağlamak için bazı kanunları onayladı ve bazı kanunlarda da değişiklikler yapıldı.¹⁰³ Terörizm sadece "sivilleri tehdit ederek ve diğer kanunlara aykırı şiddet yöntemlerini kullanarak karar vericileri etkilemeye çalışmak" değildir aynı zamanda bir "şiddet İdeolojisi"dir. Terör eylemlerine çağrıda bulunma veya bu eylemlerin gerekçelendirilmesi veya savunulmasına dair düşünceleri savunma ve "bir suç eyleminin hazırlığında ve gerçekleştirilmesinde suç ortaklığı" terörizmin içinde yer alır. "Halkı kamuoyu gözü önünde terör eylemlerine davet etmek ve terörizmi gerekçelendirme" yapılmasına beş yıla kadar hapis cezası verilir.¹⁰⁴ Medyaya dair kanunda yapılan değişiklik ile "terör eylemlerine kamuoyu gözü önünde çağrı yapma ve bu eylemleri gerekçelendirme ve diğer aşırıcılığa ilişkin materyallerin yaygınlaştırılmasını yasa dışı olarak

¹⁰²Ceza Kanunu, Madde 205 (Terörizm); No. 130-F3, "Terörle Mücadele Hakkında" Federal Kanun, 25 Temmuz 1998.

¹⁰³CETS no. 196 "Rusya Federasyonu tarafından Terörün Engellenmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi Konseyi'nin Onayı Bildirisi", 26 Mayıs 2006; Federal Kanun no. 153-F3, "Terörün Engellenmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi Konseyi'nin Onayı Bildirisi Hakkında" Federal Kanun'a ilişkin olarak Rusya Federasyonu bireysel yasal faaliyetlere ilişkin düzenleme hakkında Federal Kanun", 27 Temmuz 2006; ve "Terörle Mücadele Hakkında" Federal Kanun.

¹⁰⁴Federal Kanun " Terörle Mücadele Hakkında " 6 Mart 2006, Madde 3 (1); Ceza Kanunu'na ilişkin düzenleme, Madde 205.2.

belirlendi. Bu kanun aynı zamanda “medyanın terörle mücadele kullanılan araçlar, teknikler ve taktikler [CTO] hakkında bilgi paylaşımında bulunmasını” yasaklar. Bu tanımlamaların genişlemesi ifade özgürlüğü üzerindeki belirsizlik içindeki kısıtlamaların artmasına ve editörün kendini sansürlemesine neden olur.¹⁰⁵

CTOların uygulanması durumunda temel özgürlükler önemli ölçüde kısıtlanır: terörle mücadele birimleri geniş yetkilere sahiptir ve CTOlar için sorumluluklarının net bir sınırı yoktur. Sivil ya da adli denetim yok denecek kadar azdır ya da hiç yoktur, bu nedenle komuta edenler herhangi bir sivil veya resmi otoriteden bir yetki talebinde bulunmaksızın bir CTO oluşturabilir. Kanunda CTO koşulları özel olarak belirtilmez sadece “baka yolların mevcut olmadığı durumlarda terör saldırılarını bastırmak için kullanılır” ifadesi yer alır ve bu durum çok nüfuslu alanlarda da uygulanabilir. Herhangi bir zaman sınırlandırması yapılmamıştır. Son yıllarda, CTOlar dış dünyadan uzun süredir neredeyse soyutlanmış geniş alanlarda uygulanmaktadır.¹⁰⁶

CTOların tutuklama süresi boyunca herhangi bir ek mahkeme kararına gerek yoktur.¹⁰⁷ 2006’da çıkarılan kanunun 22. Maddesi CTO boyunca öldürme yetkisi sağlar ancak bu yetkinin kullanılması için gerekli gerekçelere dair çok az ayrıntıya yer verir ve bu durum da belirsizlik ihtimalini daha da arttırmaktadır. Güvenlik güçleri insanları CTO bölgelerinden çıkmaları konusunda bazen sorumluluk alabilir ancak

¹⁰⁵Dağıstan Gimry köyünde düzenlenen bir CTO sırasında gazeteciler ve insan hakları aktivistleri tutuklandı. Kriz Grubu röportajları, Moskova, Eylül 2012. “Kitlesel Basın Hakkında” Kanun, Madde 12.

¹⁰⁶ “Terörle Mücadele Hakkında” Federal Kanun, 6 Mart 2006, Madde 12. “Terörle Mücadele Hakkında” 1998 Kanunu, op. cit., sivil özgürlüklere bazı temel sınırlandırmalar getirmeyi öngörür ancak anti-terörist operasyon kapsamını “belirli bir toprak veya su, araç, bina, yapı, kuruluş veya tesis alanları ve yukarıda bahsedilen operasyon alanına yakın bölge veya sular” olarak tanımlar. Dağıstan Gimry’deki CTO yaklaşık sekiz ay sürdü, 15 Aralık 2007-31 Temmuz 2008. Bölgeye girmeye çalışan gazeteciler uzaklaştırıldı.

¹⁰⁷ Onlar diğer şeylerin yanı sıra belgeleri kontrol edebilir, kimlikleri belirleyebilir, araç veya yaya hareketini sınırlandırabilir, özel evlere veya arazilere girebilir, bazı malların satılmasını sınırlandırabilir veya yasaklayabilir, telefon konuşmalarına, mektuplara ve diğer iletişim araçlarına ulaşabilir ve kişiler veya varlıklar arasındaki iletişimi kesebilir. (“Terörle Mücadele Hakkında” Kanun’un 11. Maddesi).

bunu yapmakla yükümlü değildir. Siviller özellikle aile fertleri kendi evlerinde çapraz ateşe yakalanmaktadır.¹⁰⁸ CTO süresince hak ve özgürlüklerin kısıtlanması olağanüstü hal durumlarında uygulanan kısıtlamalara benzerdir. Ancak CTO durumunun aksine olağanüstü hal durumu çok sayıda parlamentere ve uluslararası sınırlandırma ve kontrole tabidir.¹⁰⁹

Medya hakkına kanunda yapılan düzenlemeler ile komuta yetisine sahip görevliler bilgi almak için birtakım prosedürler koymakta ya da bölgeyi gözlemcilere kapatabilmektedir ve bu durum gazetecileri CTO bölgelerinde çalışmalarını sınırlandırmaktadır. Teröristlerin taleplerini ya da ellerinde bulunan esir sayısına dair bilgileri yayınlamak ve paylaşmak da terörizm grubuna dahil edilebilmektedir. İletişim kanununda yapılan değişiklikler güvenlik güçlerine, mobil telekomünikasyon görevlileri ile işbirliği yapmaya zorlama da dahil olmak üzere iletişim araçlarını kontrol etme yetkisi sağlamaktadır. FSB ülke dışındaki teröristlere karşı da güç kullanma hakkına sahiptir.¹¹⁰ Ceza Muhakemesi Kanunu’nda 2008 yılında yapılan düzenlemeler ile terörist olmakla suçlanan kişilerin jüri yargılanmaları yasaklandı ve bu davaları görmesi

¹⁰⁸“^arecTaH: B MaxanKage CHJOBHKH y6ngn agBoKara H ero pogcTBeHHKa” [“Dağıstan: Mahaçkale’de kolluk kuvvetleri bir avukatı ve bir yakını öldürdü”], Memorial, 23 Ocak 2012. “flarecraH: AgpecHbie npoBepKH B H36ep6ame 3aKoH- HHjHCb B3pMBaMH goMoB” [“Dağıstan: Hedeflenen kontrol evlerin patlatılması ile sonuçlandı”], ibid, 2 Şubat 2011. “C^e^o^epa^Ha B ^Ka@eBO 2-3 MapTa. fleTagn, CBngeTegbCTBa, \$OTO” [“2-3 Mart’ta Ekazhevo’da özel operasyon. Detaylar, belgeler ve fotoğraflar”], ibid, 18 Mart 2010. 6 Mart 2006 tarihli (“Terörle Mücadele Hakkında” Federal Kanun’un, 11 ve 22. Maddeleri).

¹⁰⁹ Federal anayasa olağanüstü durumlarda haklar ve hürriyetler üzerinde bazı sınırlandırmalara izin verir ancak olağanüstü hal durumu başkanlık kararnamesi Duma’nın ve Federasyon Konseyi’nin yapacağı bir bildiri ile takip edilmelidir ve üç gün içerisinde BM ve Avrupa Konseyi’ne bildiri de bulunması gerekir.

¹¹⁰ Basın hakkında kanun düzenlemeleri Rusya’nın Terörün Engellenmesi Hakkında Avrupa Sözleşmesi Konseyi’ni onaylamasının ardından kabul edildi. Esir sayılarının yayınlanmasına getirilen sınırlandırmalar hakkındaki 27 Temmuz 2006 tarihli Federal kanun, op.cit., bakınız “Beslan trajedisinin Rusya basınındaki yeri hakkında rapor: Bilgiye ulaşma ve gazetecilerin çalışma koşulları”, AGİT 16 Eylül 2004. İletişim hakkında kanun 7 Temmuz 2003 tarihli, 126-F3 numaralı Federal Kanunu Madde 64(1). FSB güçleri için, bakınız 40-F3 numaralı “Federal güvenlik güçleri hakkında” Nisan 1995 kanunundaki değişiklikler”.

için üç hakimden oluşan ekipler oluşturuldu. İnsan hakları uzmanlarına göre adaletin tam bağımsız olmaması ve terörle ilgili davalarda sahtecilik olması bu kişiler adil bir şekilde yargılanma ümitlerini suya düşürmektedir. Terörist olduğundan şüphelenilen kişiler resmi bir iddianame olmadan en çok 30 gün gözaltında tutulabilir. Teröristin kalan eşyalarını ailesine vermek ve gizli mezarının nerede olduğuna dair ailesine bilgi vermek 2002'den itibaren yasaklanmıştır.¹¹¹

16 Haziran 2012'de, Başkan Putin terör tehdidi seviyelerini oluşturan prosedürleri düzenleyen bir kararnameye imza attı: arttırılmış (mavi), yüksek (sarı) ve kritik (kırmızı). Bu seviyeler derhal medyada yayınlanmalı ve terör tehdidi ortadan kalktıktan sonra iptal edilmelidir. Ancak bu zamana kadar bu kararname Kuzey Kafkasya'da yaygın bir şekilde uygulanmamıştır.¹¹²

B. KOMUTA YAPISI VE GÜVENLİK GÜÇLERİ

Rusya güvenlik güçlerinin Kuzey Kafkasya'daki yapısı ve operasyon prosedürü ikinci Çeçen savaşından

¹¹¹ Ceza Muhakemesi Kanunu, Madde 30, "Mahkemenin Yapısı"; Madde 325, "Ön duruşma unsurları". Kriz Grubu röportajı, Tanya Lokshina, İnsan Hakları İzleme Rusya Ofisi başkan yardımcısı, Moskova, Mayıs 2012. Ceza Muhakemesi Kanunu, 2004 değişikliği. Diğer tüm şüpheliler on gün içerisinde yargılanmak zorundadır. Ceza Muhakemesi Kanunu Madde 100. "Eziyet ve eziyet içeren faaliyetler hakkında" Federal Kanun 2002 değişiklikleri, özellikle 2005 yılında Nalchik'te meydana gelen saldırıdan ve cesedi ailesine verilmeyen ayrılıkçı Çeçen lider Aslan Maskhadov'un öldürülmesinden sonra tartışmalara yol açtı. Dağıstan'da isyancı olduğu iddia edilerek öldürülen kişilerin yakınları cesetleri rüşvet vererek ve yetkililerden şikayetçi olmadıklarına dair bir beyanname imzalayarak alabildiklerini söyledi. İddialara göre cesetlerin para karşılığında geri verilmesi Çeçen savaşları boyunca güvenlik güçleri tarafından yaygın olarak uygulanan bir yöntemdi. "Teja y6nTbix B c^e^o^epa^HH B flarecraHe Bbiga- JH pogHHM nocje pacnncKH o6 oTcyTCTBH npeTeronn K CH- joBHKaM" ["Dağıstan'da öldürülenlerin cesetleri yakınlarının kolluk kuvvetlerinden şikayette bulunmadığına dair bir beyanname imzalamasıyla veriliyor"], Caucasian Knot, 16 Haziran 2012 Kriz Grubu röportajları, Ağustos, Ekim 2012, Mahaçkale, Moskova.

¹¹² "Mavi" bir terör saldırısının gerçekleşeceğine dair alınan bilgiyi ifade eder ev yetkililer tetikte olur. "Sarı" planlanan saldırının kesinleştiğini gösterir ancak yeri ve zamanı bilinmez. "Kırmızı" yeri ve zamanı gösterir. BHg ^eTOBbie ypoBHH TepponncTHHecKoH onacHocm" ["Putin terör tehdidi için renk seviyeleri oluşturdu"], Lenta.ru, 16 Haziran 2012.

itibaren önemli derecede değişti. Sorumluluk savunma bakanlığından FSB'ye ve içişleri bakanlığına (MVD) geçti. Bazı askeri uzmanlara göre bu iki temel çalışmaları çoğu zaman birbirinden kopuktur. Güvenlik kuruluşları, federal ve yerel güçler ve ülkedeki sivil yetkililerin bölümleri arasında koordinasyon geliştirilmiş olmasına rağmen sürekli bir sorun halindedir ve Moskova bu sorunun en azından 2004 yılından itibaren farkındadır.¹¹³

İsyan karşıtı eylemleri koordine etmek ve başkana politika önerilerinde bulunulması için Putin Şubat 2006'da Ulusal Anti-Terörizm Komitesi'ni (NAC) oluşturdu. Bu Komite'nin başkanı FSB'nin yöneticisidir.¹¹⁴ Güç kullanımı ve operasyon komutasının koordinasyonu, organizasyonu ve planlaması NAC, Federal Operasyon Merkezleri (OH) yardımcı operasyon merkezleri (ülke çapında FSB yöneticileri tarafından yönetilir) ve anti-terörizm komisyonları (bölgedeki yöneticiler başkanlık eder) tarafından yapılır. 2009 yılına kadar bu durumun tek istisnası Çeçenistan olmuştur. Çeçenistan'da OH'ye federasyon içişleri bakanı yardımcısı, Kabardey-Balkar, Dağıstan ve Çeçenistan'daki isyancılara karşı operasyonları yönetmiş olan Arkady Yedelev başkanlık etmişti. Başkanlık yönetimi ülke çapında isyan politikasında karar verme yetkisini elinde tutmaktadır.¹¹⁵

¹¹³ Terör saldırıları nasıl önlenir: Uzman görüşleri, ortak bir proje, Agentura ve Novaya Gazeta, Agentura.ru, 12 Aralık 2005 2004 Beslan krizinden sonra, Putin terörle mücadeleden sorumlu birimlerde reform yapılması talimatı Verdi ve bir başkanlık kararnamesi çıkardı (no. 1167, 13 Eylül 2004), *Rossiyskaya Gazeta* (online), 16 Eylül 2004. The FSB müdürü bir koordinasyon birimin gerekliliğine dikkat çekti. "narpymeB BbicTynng 3a HoBbie 'npaBoBbie pe^HMBi 3a^HTbi OT Teppopu3Ma" ["Patrushev teröre karşı koruma için yeni yasal bir rejim gerekliliğini belirtti"], Grani.ru, 29 Ekim 2004.

¹¹⁴ NAC Düzenlemeleri; 116 Numaralı, 15 Şubat 2006 tarihli "Terörün Önlenmesine Yönelik Tedbirler Hakkında" Başkanlık Kararnamesi.

¹¹⁵ Terörle mücadele yapısı hakkında genel bir görüş için bakınız "Rusya Federasyonu Terörle Mücadele Kavramı", op. cit. 2009 yılına kadar, Çeçenistan'daki OH "bölgesel operasyon merkezi" (ROS) olarak tanımlandı. 116 Numaralı Başkanlık Kararnamesi, op. cit. Aleksandra Larintseva, "TeHepaga EgegeBa BMBOAHT H3 oKpya" ["General Yedelev bölgeden uzaklaştırıldı"], *Kommersant* (online), 4 Nisan 2011. Kriz Grubu röportajları, güvenlik uzmanları, Moskova, Mart ve Haziran 2012

Çeçenistan’da OH’den gelen bir emir, terörle mücadele rejiminin resmi olarak Nisan 2009’da kaldırılmasından sonra MVD’den federal güvenlik güçlerinin Çeçenistan Cumhuriyeti ile ilgili bölümüne iletildi. Çeçen FSB başkanı ve cumhurbaşkanının yakın müttefiki Aleksandr Sulimov OH başkanlığına getirildi.¹¹⁶ Bu önemli bir olaydı çünkü Çeçenistan’daki OH, çok sayıda askeri, güvenlikle ilgili ve sivil birimi içeren Kuzey Kafkasya Birleşik Ordu Grubu’nu (OGV) denetler.¹¹⁷ OH aynı zamanda diğer bölgelerden Çeçenistan’a gönderilen tüm MVD birimlerini de denetler. Haziran 2010’da Aleksandr Kubasov’un yerini Sulimov aldı.¹¹⁸

Son altı yılı aşkın bir süredir, isyanla mücadele askeri bir operasyondan kanun yaptırımı ve terörle mücadele çalışmaları gerektiren bir operasyona dönüştü. Ordu geri planda ve kendi kışlaları ile sınırlı kalmaktadır. Ancak Ekim 2012’de medyada ordunun yine aktif bir şekilde çatışmalarda kullanılacağı iddia edilmişti; bu bilgi NAC tarafından gecikmeden yalanlandı. 2010’da Kuzey Kafkasya Askeri Bölgesi, yeni bir oluşum olan Güney Askeri Bölgesi’ne (SMD) katıldı. Rusya’nın güneyine yaklaşık 200.000 güvenlik görevlisi sevk edildi. MVD birliklerinin yaklaşık yarısı da 2011 yılında Kuzey Kafkasya’ya gönderildi.¹¹⁹

¹¹⁶ "От MB^, P® pyKoBogCTBo onepaTHBHbIM mTa6oM B ^e- neHcKon Pecny6guKe nepemgo к ®CE" ["Çeçenistan Cumhuriyeti’ndeki operasyon merkezi liderliği FSB’ye geçti"], chechnya.gov.ru, 8 Ekim 2009. Kriz Grubu röportajı Andrey Soldatov, baş editör, Agentura.ru, Moskova, Mayıs 2012.

¹¹⁷ 1999 yılının sonlarında başkanlık kararnamesi ile oluşturulan OH 2001’den itibaren rakip federal ve yerel güvenlik birimleri arasında koordinasyon çalışmalarından sorumlu ana merkezdi. Birleşik Birlikler Grubu komutanı (2008’den bu yana Tümgeneral Nikolay Sivak) başkan tarafından atandı; ilk iki yardımcısı silahlı kuvvetlerden ev MVD’den, diğer yardımcıları 1255c numaralı, 23 Eylül 1999 tarihli Başkanlık Kararnamesi’nde belirtilen diğer yönetim birimlerindendi. Birliklere ek olarak, sivil savunma, olağan üstü hal ve felaketlerden sorumlu bakanlık, FSB, Federal Koruma Hizmeti ve Sosyal Yapı için Federal Birim gibi hizmet unsurları da dahil edildi.

¹¹⁸“Александра Кубасова отправили в Чечню” [“Aleksandr Kubasov Çeçenistan’a gönderildi”], Ulpressa.ru 29 Temmuz 2010. Kriz Grubu röportajı, Andrey Soldatov, baş editör, Agentura.ru, Moskova, Mayıs 2012; “Чечня отпраздновала отмену режима КТО” [“Çeçenistan CТо rejiminin kaldırılmasını kutluyor”], *Rossiyskaya Gazeta* (online), 16 Nisan 2012.

¹¹⁹ Güney Askeri bölge Karadeniz Filosu, Hazar Filosu, askeri hava kuvveti’nde 4. Komut(VVS) ve uçaksavar

Yakın tarihte oluşturulan 49. Rusya Ordusu Stravpol’da karargah oluşturdu ve bu karargah Adıgey (Maykop) ve Stravpol Krai’de (Budyonovsk) konumlanmış iki Alp motorlu silahlı piyade tugayını (33. Ve 34.), Stavropol ve Novorossiysk merkezli iki hava indirme tugayı ve Karaçay-Çerkesya’da konumlanmış bir motorlu dağlarda silahlı hareket tugayı içermektedir. Stavropol Krai’nin 247. Kafkasya Hava Saldırıları (Dağ) Muhafızları 7. Bölüğü Kazak Alayı’na ve 205. motorlu silahlı tugaya(Budyonovsk) ev sahipliği yaptığı söyleniyor. Askeri kaynaklara göre hava indirme tugayı CTOLara destek olmak için Kuzey Kafkasya’nın her yerinde uygulanabilir.¹²⁰ Borzoi, Shali ve Khankala’daki Çeçenistan- motorlu silahlı koruma piyadeleri askeri bir duruşa hala sahiptir. 136. Motorlu silahlı piyade Dağıstan’da Buynaksk’dedir.

Bağımsız tabur ve kuruluşlar özel görevler ve istihbarat gruplarına göre neredeyse tüm Kuzey Kafkasya cumhuriyetlerine “dağıtıldı”. Bunlar arasında özel görevler için gönderilen Genelkurmay Ana İstihbarat Müdürlüğü tugayları da yer almaktadır (yaklaşık 4.500

savunma (PVO) ve tüm Rus güçleri ve KuzeyOsetya, Abhazya ve Gumri, Ermenistan temelli güçleri kapsar. "МННО- бopoHби o6"baBHgo o co3gaHHH ro^Horo BoeHHoro oKпpя" ["Savunma Bakanlığı Güney Askeri Bölge’nin oluşturulacağını bildirdi"], RosBisnesKonsalting (RBK), 4 Ekim 2010. Anatoly Tsiganok, "Ee3onacHocTb Ha EogbmoM KaBKa3e" ["Kafkasya’da Güvenlik"], Polit.ru, 11 Ocak 2011. "no- gpa3gegeHHa POCCHCKOH apMHH nogKgroneHbi к onepaпnaM Ha CeBepHoM KaBKa3e" ["Rus askeri kuvvetleri Kuzey Kafkasya’da özel operasyonlara katılıyor"], Interfax, 8 Ekim 2012. Rusya MVD genel personel başkanı, Lt. Colonel Sergei Bunin, yeniden konuşlanmaya ilişkin ilk kez konuştu. "B ^arecraH u KaöпгуHO-EajKapuM eгyT 6 THC. öOHУOB BB MB^," ["Altı bin MVD birliği Dağıstan ve Kabardey-Balkar’a yönlendirildi"], RIA Dağıstan, 28 Mart 2011. İkinci konuşlanma figürleri henüz tam olarak bildirilmedi. Görevliler 3.000 civarında olduğunu söylerken bağımsız gözlemciler 20.000’den fazla olduğunu söylüyor. "Magomed Baachilov", op. cit. İki gün sonra reddedildi. . "^jeH HAK onпoBep- raeT uH^opManuro 06 ynacrau apMuu B onepanuax Ha CeBepHOM KaBKa3e" ["A NAC üyeleri Kuzey Kafkasya’daki özel operasyonlara katılmayı reddetti"], Agentura.ru, 10 Ekim 2012.

¹²⁰"B Agbirero BBegeHa 33-a OTgejbHaa MOTocpejKOBaa öpuraga" ["33. Bağımsız Motorlu Tüfekli Tabur Adıgey’e girdi"], Yuga.ru, 27 Ekim 2011. Mairbek Vatchagayev, "Dağıstan askeri dayanakların kapatılması, Moskova’nın Kuzey Kafkasya’da artan zayıflığını gösteriyor", *Eurasia Daily Monitor*, cilt. 8, sayı 213, 17 Kasım 2011. Kasım 2011’de, burası Adıgey’e this base moved to Adygea. Vladimir Mukhin, "BoeHHO-ojuMnuHcKaa pпynнuпoBKa" ["Askeri-Olimpik Grup"], *Nezavisimaya Ga- zeta* (online), 7 Şubat 2011.

birlik). Kuzey Kafkasya'da MVD'nin özel güçlerinin (*spetnaz*) toplamı yaklaşık 10.000'dir. Bu güçler arasında en büyük gruplar Çeçenistan, Stavropol Krai ve Kuzey Osetya'dadır.¹²¹ Yeniden konuşlanma ortaya çıkan gerilimlere bağlıdır. 28 Mart 2011'de 6.000 MVD birliğinin Kabardey-Balakar ve Dağıstan'a gönderileceği bildirilmişti. Bir yıl sonra ilgili bakanlık Çeçenistan'dan Dağıstan'a bir konuşlandırma daha gerçekleştirdi.¹²²

C. KANUN YAPTIRIMININ ETKİLERİ

Güvenlik güçleri kendi personeline yapılan saldırılar da dahil olmak üzere terör saldırılarını gittikçe azaltmaktadır. 2010 yılında güvenlik güçleri personellerinden hayatını kaybedenlerin sayısı 225 iken 2011'de bu sayı 190'a düşerken, 2010'da yaralı sayısı 467 iken bu sayı 2011'de 462 olarak belirlendi. 2011 yılında 111 güvenlik görevlisinin hayatını kaybettiği ve 281 de yaralının olduğu Dağıstan bu zamanda kadar en tehlikeli cumhuriyet olmuştur.¹²³

¹²¹ Andrey Kozlov, "НасКОЖКО кубХа рорунКаа апМиа Ха СеБепНОМ КаБКа3е?" ["Kuzey Kafkasya'daki Rus ordusu ne kadar güçlü?"], Argumenty i Fakty Severny Kavkaz (online), 24 Şubat 2011. Anatoly Tsiganok, op. cit.

¹²² Dağıstan Güvenlik Konseyi sekreteri Baachilov, cumhuriyette 17.000 polisin olduğunu, Çeçenistan'daki polisi sayısından 1.000 eksik olduğunu ancak bölgenin ve nüfusun üç kat daha büyük olduğunu söyledi. Toplamda Çeçenistan'da 60.000 civarında güvenlik gücü olduğunu ancak terörle mücadele operasyonlarının çoğunluğunun Dağıstan'da gerçekleştiğini belirtti. Herhangi önemli bir yapılanmanın olmadığını söyledi. "MaroMeg EaanujOB: ННКаКоро НарапуБаННиа куб В ^аrecТаНе НеТ u Не НаМенаеТса" ["Ma- gomed Baachilov: Dağıstan 'da güvenlik güçlerinin sayısında bir artırma yoktur ve böyle bir şey planlanmamaktadır"], Caucasian Knot, 20 Mart 2012. Rus MVD genel personel başkanı Lt. Kolonel Sergei Bunnin ilk kez yeniden konuşlanma hakkında konuştu. "В Дагестан и Кабардино-Балкарию едут 6 тыс. бойцов ВВ МВД" ["Altı bin MVD birliği Dağıstan ve Kabardey-Balkar'a yönlendirildi"], RIA Dağıstan, 28 Mart 2011. İkinci konuşlanma sayısını kesin olarak bildirilmedi. Yetkililer 3.00 civarında olduğunu söylerken, bağımsız gözlemciler bu sayının 20.000 civarında olduğunu söylüyor. "Magomed Baachilov", op. cit.

¹²³ 2010 yılında Dağıstan'da 124 kişi hayatını kaybetti ve 200 kişi yaralandı. Kabardey-Balkar'da 2011'de 31 kişi öldürüldü 32 kişi yaralandı, 2010 yılında 23 kişi öldürüldü, 35 kişi yaralandı. Çeçenistan'da 2011'de 21 kişi öldürüldü, 97 kişi yaralandı; 2010 yılında 44 kişi öldürüldü 93 kişi yaralandı. İnguşetya'da 2011'de 19 kişi öldürüldü, 32 kişi yaralandı; 2010 yılında 31 kişi öldürüldü 133 kişi yaralandı; Karaçay-Çerkesya'da 2011'de 6 kişi öldürüldü, 9 kişi yaralandı; 2010 yılında 1 kişi öldürüldü 1 kişi yaralandı;

Şiddetin ciddi boyutlarda psikolojik sonuçları vardır. Yerel içişleri bakanlığı çalışanları isyancıların temel hedefleri arasındadır ve söz konusu çalışanlar yakınlarını kaybetmektedirler aynı şekilde diğer bölgelerden gelen ve bir rotasyonel temel üzerine hizmet veren polis de meslektaşlarını kaybetmektedir. Herkes sürekli stres altında yaşıyor ve birçoğu isyancılar tarafından öldürüleceğini düşünüyor. Birkaç yıl önce uzmanlar tüm Rus polis teşkilatının yüzde 70'inin kariyerlerinde en az altı ayı Çeçenistan'da geçirdiğini söylemektedir.¹²⁴ Bu durum Kuzey Kafkasya'da meydana gelen silahlı çatışmalarda hizmet vermiş güvenlik görevlilerinin psikolojik rehabilitasyonunu ulusal bir sorun haline getiren tüm güç üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir.

Çeçenistan'da gazi olanlar üzerine kapsamlı bir araştırma yapan bir araştırmacı "şiddet olaylarına katılmanın bir polis memurunun geri kalan hayatında önemli bir etkiye sahip olduğu ve her şeyden önce bu şiddet deneyiminin polis memurunun profesyonellik standartlarını değiştirdiği" sonucuna vardı. Rusya'ya evlerine dönen polisler Kuzey Kafkasya'da yaşadıklarını kendi günlük işlerine yansıtır. Bazıları için intikam alma arayışı mesleki faaliyetlerinde itici bir güce dönüşür.¹²⁵

Hükümet ve özellikle MVD ülke için hizmet vermiş bu insanların ihtiyaçlarının karşılanması için kaynak sağlamaktadır. Rusya'nın farklı bölgelerinden gelen polislere, MVD'nin bölgesel sanatoryumunda genellikle on günlük bir "rehabilitasyon" tatili verilir. Birçok polis bu sanatoryumlardan faydalanmaz çünkü travma sonrası stres sendromu(PTSD) vakalarının ve

Stravpol bölgesinde 2011'de 2 kişi öldürüldü, 6 kişi yaralandı; 2010 yılında herhangi bir kayıp olmadı. "Hayatını kaybeden ve yaralanan kişi sayısı 1,378 ", Caucasian Knot, op. cit.

¹²⁴ "Mujunua Me^gy Poccuen u ^enHen. BeTepaHbi KOH^JHK- Та в рорунКОМ оөмөсТBe" ["Çeçenistan ve Rusya arasında polis. Rus halkında çatışmanın gazileri"], Polit.ru, 9 Ekim 2007.

¹²⁵ Kriz Grubub röportajı, Asmik Novikova, 20062007 nolu araştırma projesi başkanı "BeTepaHbi ^enHu B coBpeMeHHon Poccuu" ["Modern Rusya'da Çeçenistan Gazileri"], Moskova, Mayıs 2012. "Gaziler çoklu sosyal rollerini yerine getirme becerilerini kaybediyor. Birçoğu eşlerinden boşanıyor, işlerini kaybediyor ve toplumsal becerilerini geri kazanamıyor. Toplumsal kariyer gelişimleri duruyor ve artık gaziler gelecek için bir plan yapmıyor", ibid. Çalışmanın tamamını www.publicverdict.org/topics/library/9953.html adresinden bulabilirsiniz.

bunların çalışma becerileri, sosyal hayat ve aile ilişkileri üzerinde bıraktığı derin etkilerin üstesinden gelebilecek yeterli sayıda uzman psikolog mevcut değildir. MSVD psikolojik servisi 2006'da yeniden düzenlenmiş olmasına rağmen donanım, çalışan ve spesifik mesleki yeterlilik eksikliğinden dolayı hala tüm ihtiyaçları karşılayamamaktadır. Personelin yeniden belgelendirilmesinden sorumlu olduğundan, polisler bu hizmeti bir danışma biriminden ziyade bir "kontrol" olarak görür ve genellikle psikolojik yaralanmaları ve travmalarını anlatma konusunda isteksizdirler.¹²⁶ Bu tür personel rehabilitasyonları için bölgede yeni tesisler kurmak için yeterli fonu sağlamak da dahil olmak üzere kanuni bir yaptırım uygulamak gereklidir.

Kuzey Kafkasya'da hizmet verenler dikkate alınması gereken başka işle ilgili zorluklar da yaşamaktadır. İddia edilenlere göre maluliyet maaşı alan kişiler maaşlarının artırılması konusunda sıkıntılar yaşamaktadır. Bürokrasi veya yolsuzluk nedeniyle, görev sırasında hayatını kaybedenlere bağımlı olarak yaşamını sürdürenler, maaşı almadan önce yorucu bir mahkeme sürecinden geçmek zorunda kalmaktadır.¹²⁷ Dağıstan'da üst düzey bir yetkili Kriz Grubu'na mahkeme süreci sonucunda meslektaşlarından sadece bir kısmının silahlı çatışmaya katılmasından (*boyevie*) ötürü tazminat alabildiğini belirtti.¹²⁸

Yolsuzluk ve resmi güven belgelerinin kötüye kullanılması polis reform hareketinin dikkat çekmesi gereken önemli bir sorundur. 2011 yılında MVD tüm hizmet veren personel için profesyonelliği ve verimliliği arttırmak amacıyla yeniden sertifikalandırma programı düzenledi ancak Kuzey Kafkasya'da bu durumun yolsuzluğa karışmayı reddeden ve amirleri ile kişisel sorunları olan birçok kadrodan kurtulmak için kullanıldığı ve yolsuzluğu

¹²⁶Ibid; "BepHыca гpыpaM" ["Farklı bir insan olarak geri döndü"], Public Verdict, www.publicverdict.org, 20 Kasım 2007.

¹²⁷ ^KC-coTpyгHHKH ^onH^HH XacaBMpTa He nonыparoT no- no@eHHbix BbmnaT, 3aaBHna agBoKaT MaroMegoBa" ["Khasavyurt'ta eski polis memuru hak ettiği ödemeyi alamıyor. "], Caucasian Knot Dağıstan, 25 Mayıs 2012. "BgoBe repoa poccnn c neTbipbMa geTbMH MB^, oTKa3ano B neHcnn" ["MIA Rusya Kaharamanı'nın dört çocuklu dul eşine maaş vermeyi kabul etmedi "], *Izvestiya* (online), 22 Mayıs 2012.

¹²⁸ Kriz Grubu röportajı, MVD albayı, Mahaçkale, Dağıstan, Ağustos 2012.

kabul eden ve ciddi suçlara karışan kişilerin işlerini korudukları iddia edildi.

MVD'nin polisler arasında ilişkilerin bozulmasına neden olduğu ve son yıllarda bazı polislerin isyana katıldığı veya yardım ettiği söylendi.¹²⁹ Polis güvenilirliğini ve etkinliğini arttırmak için güvenlik incelenmesi dikkatli bir şekilde yapılmalı ve işe yeni başlayanlara yoğun, zorunlu bir mesleki eğitim uygulanmalıdır.

Dağıstan'da bilge ve MVD'de bir üst düzey görevli olan bir kişiye göre bakanlıktaki profesyonellik seviyesi son yıllarda ciddi bir düşüş yaşamıştır: "Eğer ilgili birim içinde düzen olmazsa terör ve aşırıcılığa karşı nasıl mücadele edebiliriz? Polisler halka karşı durumda ve güven ortamı yok. Kafkasya'da MVD'nin ciddi bir reforma gitmesi gerekiyor aksi takdirde beş yıl içerisinde Selefilere tek bir kurşun bile sıkmadan en azından Dağıstan'da ipleri eline alacak" dedi. Yetkililer durumu Sochi Olimpiyatlarına kadar idare edebilir ancak daha sonrasında yetkililerin tahminine göre olaylar patlak verecektir.¹³⁰

D. TAKTİK VE OPERASYONLAR

Güvenlik güçleri isyanla mücadele ederken pek çok zorlukla karşılaşmaktadır. İsyanın merkezi yapıda olmamasından dolayı uygulanacak taktikler yerel koşullara ve o bölgede isyanı yöntem kişilerin yöntemlerine bağlı olarak geliştirilmektedir. Dağ operasyonları özel beceriler gerektirir; isyancılar yeni ve tespit edilmesi zor patlayıcılar kullanmaktadır; internet ve diğer yeni iletişim teknolojileri isyancıların koordinasyon sağlamsını kolaylaştırmaktadır. İsyana mücadele stratejisi temel olarak düşman merkezli, ağırlıklı olarak isyancıları özellikle liderlerini öldürmeye dayalıdır onları isyana iten nedenler ve sosyal kompozisyonları veya aşırıcıları engellemeyi veya radikalleşmeden uzaklaşan direnişçileri çok az dikkate alır.

Beş yıl öncesine kıyasla güvenlik güçleri kapasitesini geliştirmiştir, özellikle daha iyi koordinasyon, donanım,

¹²⁹ Bağımsız Polis Ticari Birliği başkanı : "Toplum onları hor gördüğü ve aşağıladığı için onlar da isyancılara katılıyor" dedi. Kriz Grubu röportajı, Magomed Shamilov, Kolluk Kuvvetleri Bağımsız Ticari Birliği, kovuşturma birimleri, Mahaçkale, Dağıstan, Ağustos 2012.

¹³⁰ Kriz Grubu röportajı, Mahaçkale, Dağıstan, Ağustos 2012.

eğitim ve beşeri istihbarat konusunda gelişmeler kaydetti. Genel olarak isyanın yapabilecekleri azaltılmakta. 2000’li yılların başlarında yaptıkları gibi artık helikopterleri düşüremiyor ve hava taşıtının havalanması veya iniş yapması esansında büyük zararlar veremiyorlar. Ancak Rus hükümeti daha fazla düzenleme yapmaları gerektiğinin farkında. Temmuz 2011’de, Başkan Medvedev “Cenazeler üzerinden giderek bir yere varamayız. Terörü yayanları öldürmenin yanında onları eğitmeli ve yeniden kazanmaya çalışmalıyız” dedi.¹³¹

1. CTO, özel operasyonlar ve polislik

Yukarıda da belirtildiği gibi, CTO isyanla mücadelede uygulanan temel bir yöntemdir. Genellikle bir saldırı sonrasında veya önem arz eden özel bir operasyon esnasında bölgenin bağlantılarını kesmek, rahatça operasyonu gerçekleştirmek için ve birtakım eylemleri ve diğer anayasal hakları kısıtlayarak bölge amirlerince bağımsız olarak başlatılır. Küçük bir alanı (bir bina veya birkaç saatliğine bir mahalle) da kaplayabilir, daha uzun süreli olarak daha büyük alanları da kapsayabilir; bu durum yerel ekonomi ve yaşamlara ciddi derecede zarar vermektedir. 2011’de dokuz ay süren bir CTO Kabardey-Balkar’da önemli bir turizm bölgesinde (Elbrus bölgesi) olumsuz sonuçlara neden olmuştu. Kabardey Balkar’da Baksansky, Chegemsky ve Chereksky bölgelerinde ve Nalchik’te bazı bölgelerde yapılan operasyonlar oldukça uzun sürmüştü. Kabadey-Balkar içişleri bakanlığı savunma olarak dokuz aylık CTO süresinde 69 isyancının öldürüldüğünü, saklandıkları on yerin ve 30 silahın ele geçirildiğini EYP üretimi için mini laboratuvarlar bulunduğunu söyledi.¹³²

Rusya terörle mücadelede genellikle isyancıları ele geçirme yerine öldürme konusunda orantısız güç kullanmaktadır. İsyancıların sığındıkları yerlere

¹³¹ "MegBegeB o KTO: y® ТОННО 'oTneT TпынаMn' - ^TO nyTb B HHKyga" ["CTO’da Medvedev: Cesetleri saymak imkansız"], *Komsomolskaya Pravda*, 6 Temmuz 2011.

¹³² Elbrus bölgesindeki CTO, isyancılar 19 Şubat 2011’de Moskova’da üç turisti öldürdükten ve Baksansky bölgesinde bir kayak merkezinde iki turisti yaraladıktan sonra başlatıldı. "fleB^Tb Mec^eB KTO: nprogb6пысbe Ha ppaHH BbmHBaHna" ["CTO’nun Dokuz Ayı: Hayatın ucundaki Elbrus bölgesi"], Memorial, 27 Ekim 2011. "HanageHne B KEP: ogHy H3 y6nTbix npnHHjH 3a gonb narpymeBa" ["KBR’de saldırı: ¹³² Öldürülenlerden birisi Patrushev’in kızı ile karıştırıldı"], Grani.ru, 21 Şubat 2011

yapılan büyük operasyonlarda, tıpkı 9 Mart 2012’de (Karabudakhkent bölgesi) ve on üç görevlinin hayatını kaybettiği 21-23 Haziran 2011’de (Kizlyar bölgesi) Dağıstan’da yapılan operasyonlarda olduğu gibi savaş helikopterleri kullanılmaktadır.¹³³ Son zamanlarda, evlere baskın yapmadan önce güvenlik güçleri isyancıların teslim olması ve masum üçüncü kişilerin bırakılması için ara bulucular ile iletişime geçmektedir. Dağıstan’da isyancıların yakınları ara bulucu olmak için gönüllü oluyor. 14 Ekim 2011’de Mahaçkale’de iki militan yakınları ile görüşürüldükten sonra teslim oldu. Mart 2012’de bölgenin Selefi insan hakları örgütü başkanı “Pravozashchita” iki çocuklu bir kadını özel güçler tarafından etrafı kuşatılmış olan mülkünü bırakması konusunda ikna etti.¹³⁴

İnguşetya’da da başarılı görüşmeler yapıldı. 29 Ocak 2011’de ülke başkanı Yunus-Bek Yevkurov şahsen özel bir operasyona müdahalede bulundu ve annesi ile birlikte isyancı olduğu var sayılan yirmi yaşında Yunus Mutsolgov’u evinden çıkararak teslim olmaya ikna etti.

Diğer bölgelerde ara buluculuk girişiminde bulunulmadı veya bulunanlar da başarılı olmadı. Ağustos 2011’de Kabardey-Balkar’da isyancıların annesi başlatıcı bir grup oluşturdu ve çocuklarını barış içinde hayatına geri dönmeleri çağrısında bulunurken yetkililerden CTO süresince çocuklarını teslim olmaya ikna etmeye çalışmalarını istedi. Kasım ayında söz konusu grup Nalchik’te üç isyancının saklandığı evde onlara yaklaşmak istedi ancak güvenlik görevlileri buna izin vermedi ve isyancılar öldürüldü. İçlerinden bir tanesinin annesi Svetlana Afshogova son ana kadar oğluyla telefonda konuştuğunu ve oğlunun eğer fırsat verilirse teslim olacağını söylediğini belirtti. Mart 2012’de, Kabardey- Balkar ve Karaçay (KBK)

¹³³ Operasyonlar herhangi hayati bir tehdit oluşturan durumda öldürme emrine dayalı olarak gerçekleştirilmekte. Kriz Grubu röportajı, güvenlik güçleri yetkilisi, Kuzey Kafkasya Nisan 2012. "B flarecTaHe ngeT 6OH c 6oeBHKaMH, Koropbie c6HjH BeprogeT" ["Dağıstan’da helikopter düşüren militanlarla bir mücadele var"], Ekho Moskvyy in Sankt-Petersburg, 9 Mart 2012. "B c^e^o^epa^HH B flarecTaHe 3ageHcrByroT TaHK" ["Dağıstan’da yapılan özel bir operasyonda tank kullanıldı"], *Izvestiya* (online), 22 Haziran 2011.

¹³⁴ "B MaxaHKage cHJOBHKH coo6^aroT o cpane gByx 6oeBH- KOB" ["Mahaçkale’de güvenlik güçleri iki militanın yakalandığını söyledi"], *Caucasian Knot*, 15 Ekim 2011. AMilitanlardan birisinin eşi olduğu düşünülen ikinci bir kadın oradan ayrılmayı reddetti ve kocasıyla birlikte öldürüldü “Калаш vs. авиация” [“Kalashnikov havacılığa karşı”], Chernovik (online), 16 Mart 2012.

Vilayetlerinin emiri Alim Zankishiyev Nalchik'te bir evde ablukaya alındığında, eşi onu teslim olmaya ikna etmesi için getirildi ancak ikna konusunda başarılı olunamadı.¹³⁵ 27 Temmuz 2012'de Mahaçkale'da bir yerleşim yeri olan Alburikent'te yapılan bir CTO esnasında iki militan ve üç kadın öldürüldü. Ablukaya alınan kadınlarla (ikisi hamileydi) görüşmeler gece boyunca devam etti, kadınların aileleri getirildi ancak kadınlar evden çıkmayı reddetti ve içlerinden bir tanesi dört küçük çocuğunu insan hakları aktivisti olan birine verdi ve daha sonrasında evin içindeki herkes öldürüldü.¹³⁶

Mücadelede bulunanların akrabaları ve orada bulunan üçüncü kişiler de polisin ayırt etmeksizin kullandığı gücün kurbanı olmaktadır. 24 Temmuz 2011'de Dağıstan'da (Dagestanskie Ogni) yirmi yaşında bir kadın isyan edenlerden birisi olan kocası ile birlikte öldürüldü. Güvenlik güçleri kadının "potansiyel bir intihar bombacısı" olduğunu ve tanıkların ifadelerine göre kadının operasyondan önce evden kaçmaya çalıştığını ancak yaralandığını sabaha kadar yardım edilmesini istediğini ve daha sonra öldürüldüğünü söyledi.¹³⁷ Ulusal Anti-Terörizm Komitesi (NAC) güvenlik güçlerini savunmaktadır ancak bazı bölgesel yetkililer birtakım hataların söz konusu olduğunu belirtmektedir. 2 Nisan 2012'de, Nazran'da bir araba ateşe verildi ve içindeki beş kişi hayatını kaybetti; içindekilerden birisi 57 yaşında fabrikada çalışan bir kadındı. Bu vaka büyük bir tepkiye yol açtı ve NAC

¹³⁵ Kriz Grubu röportajı, Svetlana Afshogova, Moskova, Mart 2012. "O6pa^eHne Marepen K 6oeBHKaM" ["Annenin militanlara çağrısı"], youtu.be/ik5I2RZzceI; "Marepn Ka6ap-ghHo-EajKapnn B 3a^rny npaB H cBo6og rpa^gaH' 3apynn-jncb noggep^Kon HHHOBHHKOB H npaBo3amuTHHKoB B MockBe" ["Kabardey-Balkar'da hak ve özgürlüklerini savunan ve yetkililerce desteklenen sivillerin anneleri ve Msokova'daki insane hakları aktivistleri"], Caucasian Knot, 13 Şubat 2012. "B HajbHHKe yHHHTo^eH rgaBapb 6aHgnognoeba AJHM 3aHKnmneB" ["Gizli lider Alim Zankishiyev Nalchik'te öldürüldü"], Pervy Kanal, www.itv.ru, 27 Mart 2012.

¹³⁶ "EoeBHKH, 3a6goKHpoBaHHbie B ogHoM H3 goMoB B Maxan- Kaje, HenTpajH3oBaHH" ["Mahaçkale'deki evlerden birisini bloke eden militanlar öldürüldü"], Regnum, 27 Temmuz 2012. Görüşme videolarına Youtube'dan ulaşılabilir. "nepe- roBopbi. no yg.flanHaa B noc. Ajb6ypnKeHT 27.07.2012r" ["Aburikent'te Dachnaya str.'de görüşmeler, 27 Temmuz 2012"], 1 Ağustos 2012.

¹³⁷ "B ropoge ^arecraHcKHe OrHu yöuTa noTeHuajbHaa cMepTHuna" ["Dağıstan Ogni şehrinde bir intihar bombacısı olduğu düşünülen kadın öldürüldü"], *Izvestiya* (online), 24 Temmuz 2011.

aracın içindekilerin hepsinin güvenlik güçlerine direndiğini söylerken, İnguşetya cumhurbaşkanı Yevkurov aracın içindeki üç kişinin isyanla alakasının olmadığını bildirdi. Yevkurov ölenlerin yakınları ile görüştü, baş sağlığı diledi ve gerekli soruşturmanın yapılacağını söyledi; İnguşetya Güvenlik Konseyi başkanı cenazelere katıldı ve hayatını kaybedenlerin her birinin ailesine 100.000 ruble (\$3.000) tazminat verilmesini önerdi.¹³⁸

İddialara göre CTOlar bazen güvenlik güçlerine yapılan saldırıların bir cezalandırması olarak kullanılmaktadır. Örneğin, Ekim 2011'de Dağıstan'da dağlı bir bölge olan Tsuntinsky bölgesinde bulunan Khutrakh köyünde, isyancıların gerçekleştirdiği, en az on görevlinin ve bir sivilin hayatını kaybettiği ve on üç görevli ile iki sivilin yaralandığı saldırılar sonucunda birçok sivil vatandaş gözaltına alındı ve geliştirilmiş kamplara götürüldü. Bu kamplarda, iddia edilenlere göre, gözaltındakiler dayak, işkence, sahte infaz ve başka aşağılayıcı muamelelere maruz kaldı. Köydeki evler yağmalandı. Bu operasyon, 2000li yılların başında yapılan temizlik operasyonlarının kötü namının bir hatırlatmasıdır.¹³⁹

Cezalandırıcı baskınlar halkı tedirgin ediyor ve onları isyancılara destek vermemeye zorluyor ancak köyde yaşayanlar genellikle her iki taraftan da baskı görüyor. İsyancıların dağda hayatta kalabilmeleri için birtakım yerel yardıma ihtiyacı var. Yerel halk bazen kendi isteği ile bazen de korkuyla isyancılara insan, malzeme ve sığınak sağlamaktadır. Çeçenistan'da yüksek dağlı bir köyde yaşayan yaşlı bir kadın; ellerinde silahları ve uzun sakalları olan adamlar gece kapılarına yiyecek istemek için dayandıklarında, onlara sadece "ne istiyorsan al ve git" diyebildiklerini söyledi. Yaşlı kadın sözlerine şöyle devam etti : "Onlar zaten istediklerini her halükarda alır ama eğer sen bunu duyurursan seni öldürebilirler. Polisin bizi bu tür gece ziyaretlerinden korumasına ihtiyacımız var ancak onlar geceleri kendi korunmalı alanlarında kalmayı tercih ediyor; dağlarda

¹³⁸¹³⁸ "TOHYC-EeK EBKypoB: 'Tpoe y6uTbix BO BpeMa cneuonepa- uuu B Ha3paHu - HeBHOBHbi!" ["Yunus-Bek Yevkurov: 'Özel operasyon sırasında öldürülenlerden üçü masumdu!'"] Mal- sagoff.livejournal.com, 9 Nisan 2012.

¹³⁹ ^HTHCKHH paüoH ^arecTaHa: CHJOBHKH B0cnp0H3B0gaT onHT 3anucT0K no 'neneHcKOMy' cueHapuro" ["Dağıstan'ın Tsuntin bölgesi: Özel güvenlik güçleri 'Çeçen senaryosu'ndan edindikleri tecrübeleriyeniden üretecek"], Memorial, 14 Ekim 2011. Operasyonda kimse tutuklanmadı ancak çok sayıda sivil söylenene göre şiddete maruz kaldı. Kriz Grubu röportajı, Oleg Orlov, Memorial Proje Başkanı "Sıcak Bölgeler", Moskova, Kasım 2011.

kurdukları birimlerde bile kalmıyorlar. Daha sonra geliyorlar ve terör estiriyorlar". İkinci Çeçen savaşı boyunca yerli halktan binlerce kişi güvenlik için yüksek dağlardan düzlüklere doğru kaçtı.¹⁴⁰

Bazen, iddialara göre, işkenceden dolayı ölenlerin üstünü örtmek için özel operasyon kılıfı uyduruldu ve öldürülenlerin güvenlik güçlerine karşı direndikleri söylendi. Buna benzer bir vaka Mart 2011'de bir CTO sırasında öldürüldüğü söylenen Aslan Yemkuzhev'in öldürülmesi ile yaşandı. Aslan Yemkuzhev'in vücudunda işkence izleri açıkça görülüyordu ve başı kesilmişti.¹⁴¹

Dağlık Kafkasya bölgesi bölgeyi bilmeyen ve yeterli eğitimi almamış güvenlik görevlileri için bir zorluktur. Resmi kaynaklara göre 13-17 Şubat 2012'de, Çeçenistan ve Dağıstan'da yapılan bir operasyonda Çeçen içişleri bakanlığına bağlı birlik askerlerinden on yedi asker hayatını kaybederken 24 asker de yaralandı. İsyancılardan ise altı kayıp verildiği biliniyor. Çeçen askeri birliğinden gelen bir bilgiye göre komutan diğer bölgelerde sorumlu görevlinin ciddi cezalandırmalar ve muhtemelen böyle bir hatayı gözden kaçırma ile karşı karşıya kalacağını söyledi ancak federal birliklerin Çeçenistan yerel güvenlik görevlileri üzerinde çok az bir baskı gücü olduğundan söz konusu komutana karşı herhangi bir harekette bulunulmadı.¹⁴²

¹⁴⁰ Kriz Grubu analist röportajı, Çeçenistan, Ağustos 2011. "Ağlayan Güneş: Dağlık Çeçenistan'da Savaşın Etkileri", kısa film, Memorial/WITNESS co- production, 2007, video.google.com/videoplay?docid=7461310615958353648#

¹⁴¹ İnsan hakları aktivistlerine ve gazetecilere de bildirildiği gibi. "3aaBje- Hue (OTKpbiToe nucbMo) MaTepu yöuToro EMKy^eBa AcjaHa" ["Öldürülen Aslan Yemuzhkaev'in annesinden mektup"], NEWS Kabardey-Balkarskoy respubliki, www.kbr-news.ru, 15 Nisan 2011. "HAK: yöuTbra B Ka6apguHO-Eaj- Kapuu öoeBHK oöynajca B HuBaHe" ["NAC: Kabardey-Balkar'da öldürülen militan Lübnan'da eğitim almış"], Caucasian Knot, 16 Mart 2011.

¹⁴² Bir haber ajansı 20 militanın öldürüldüğünü ve 32 militanın yaralandığını söyledi, ve bu bilgiyi Çeçenistan güvenlik hizmetleri kaynağından aldığını belirtti. "HCJO cneuHa30BueB, yöuTbix B ^enHe, Bbıpocjo go 21" ["Çeçenistan'da özel güçler tarafından öldürülenlerin sayısı 21 oldu"], Lifenews.ru, 17 Şubat 2012. "Ha rpaHuue ^enHu u ^arecTaHa HaügeHbi Teja TuMepajueBa u naru gpyrx öoeBu- KOB, coöomaroT CHJOBHKH" ["Timiraliyev ve diğer beş militanın bedenlerinin Çeçenistan ve Dağıstan sınırında bulunduğu bilgisi güvenlik güçlerince verildi"], Caucasian Knot, 21 Şuba 2012. Magarbi Timeraliyev, 47, en yaşlı ve en tecrübeli isyan komutanlarındandı; Çeçenistan-Dağıstan bölgelerinde 2002'den bu yana mücadele veriyordu.

Özel operasyonlar seyahat eden isyancıları hedef aldığı anda güvenlik personeli isyancıları tanımlamak için belge denetimi yapar. Aktif polislik de terör eylemlerini azaltan faktörlerden biri. 30 Ağustos 2011'de üç intihar bombacısı, Grozny'de yapılan Eid kutlamalarında saldırıda bulunmaya çalıştı. Polis üniformalı birinin tuhaf davranışları yetkililerin ilgisini çekti. Söz konusu üniformalı kişiye yaklaşıp kimliği istendiğinde sakladığı patlayıcıları patlattı. Bu intihar bombacısı iki ay önce Ramzan Kadyrov'un sahne alacağı Grozny'de düzenlenen bir konserde saldırıda bulunmaya çalışan başka bir intihar bombacısının küçük erkek kardeşiydi. Tıpkı abisinde olduğu gibi küçük erkek kardeş de etkili polislik sayesinde hedefine ulaşamadı.¹⁴³

İsyancıların ve isyancı olduğu iddia edilenlerin zaman zaman adaletsiz bir şekilde öldürüldüğüne dair iddialar mevcut. İnsan hakları gruplarına göre, bazı şüphelilerin güvenlik güçlerine karşı direniş göstermemesine ve silah bulundurmamasına rağmen öldürüldüğünü ifade eden çok sayıda tanık vardır.¹⁴⁴

2. Yüksek değerli hedefler

2009'dan itibaren, güvenlik güçleri isyan liderlerinin yerini bulma ve onları öldürme konusunda oldukça başarılı olmaya başladı ve bunun söz konusu ağlarla mücadelede etkili bir yol olduğu düşünülüyor. Rusya'nın eski MVD bakanı Rashid Nurgaliyev'e göre, 2012 yılının ilk 4.5 ayında on altı isyancı öldürüldü.¹⁴⁵

¹⁴³ "CCTOHHK B MuH3gpaBe ^fHHH: o^^nagbHoe nucgo @epTB TeraKTa B rpo3HoM 3aHu@eHo" ["Çeçenistan Sağlık Bakanlığı: Grozny'deki terör saldırıları kurbanlarının sayısı küçültülmektedir"], Caucasian Knot, 22 Eylül 2011.

¹⁴⁴ Kriz Grubu röportajı, Mahaçkale, Dağıstan, Ağustos 2012. Akhmednabi Akhmednabiyeve, ".Hec py6ar - HeBHHoB- HHX Ka3HaT" ["Ormanları Kesme- Masumları İdam Etme"], Kav- kazskayapolitika, 8 Temmuz 2012. "PogcTBeHHHKH yöuTbix B xoge c^e^o^epa^HH B HHYmeTuu: 'Hamu geTu HH B neM He BHHO- BaTb!'" ["İnguşetya'da özel operasyonda öldürülenlerin yakınları: 'Bizim çocuklarımız suçlu değil!'", Memorial, 7 Ağustos 2012; "MeMopuag' Tpe6yeT KoMngeKcHon nnoBepKu gea- TegbHocTu Ku3ugropToBcKoro OB^, Pecny6yKu ^arecraH" ["Memorial Dağıstan Cumhuriyeti'nde Kızılyurt OVD'de gerçekleşen faaliyetler hakkında kapsamlı bir soruşturma talep ediyor"], ibid, 7 Şubat 2011; "HHiymeraa: HoBbie Merogbi "KompTepopa". .Hu^ua Ha yöuHcTBo?" ["İnguşetya: yeni "tröle mücadele" yöntemler, bir öldürme lisansı mı?"], ibid, 18 Ağustos 2008; E. Sokirianskaia, O. Orlov, op. cit.

¹⁴⁵ Ha CeBepHoM KaBKa3e c Hanaga roga öbigoyHHHTo^eHo 139 öoeBHKoB" ["Bu yılın başından itibaren

Daha sonra en az yedi lider daha öldürüldü.¹⁴⁶ Dağıstan, Kabardey- Balkar ve Karaçay Çerkesya'da birçok üst düzey liderler 2010-2012 yılları arasında öldürüldü ancak isyanın başı Doku Umarov bu zamana kadar kaçmayı başardı. Mart 2011'de İnguşetya'da yapılan büyük bir operasyon ile 16 ila 19 direnişçi öldürüldü bunların arasında o yoktu.¹⁴⁷

Canlı olarak ele geçirilen en yüksek rütbeli lider, Kafkasya Emirliği İnguş Cephesi'nin başında bulunan 9 Haziran 2012'de yakalanan Ali Taziyev (Emir Magas) idi. Yakalanmasından itibaren, isyancıların saldırılarının sayısında ve cüretkarlığında bir azalış

Kuzey Kafkasya'da 139 militan öldürüldü", Rosbalt, 21 Mayıs 2012. Bu vilayet liderlerini içerir: Ocak ayında, Dzhamalejl Mutaliyev (İnguşetya); Şubatta, İbragimkhalil Daudov (Dağıstan) ve Martta, Alim Zankishiyev (KBK vilayeti). "НАК: убуТ rгаBapb HHpымcKux боеВHКoB АгаМ, гпур ЕасаеBa" ["NAC: İnguş militanların lideri Adam, Basayev'in arkadaşı öldürüldü"], NEWSru.com, 27 Ocak 2011.

¹⁴⁶ "На СеВepHoM КаВКаЗе с Hanaga roga бbigо yHHHTo^eHo 139 бoеВHКoB" ["Bu yılın başından itibaren Kuzey Kafkasya'da 139 militan öldürüldü"], Rosbalt, 21 Mayıs 2012. Mayıs ortasından sonra yedi kişinin daha öldürüldüğü bildirildi. "В Дагестане

1. уничтожен известный бандглаварь Аслан Мамедов" ["Ünlü isyan liderlerinden Aslan Mamedov Dağıstan'da öldürüldü"] www.radiovesti.ru, 20 Mayıs 2012; "Силовики в Карачаево-Черкесии уничтожили опасного боевика" ["Karaçay-Çerkesya'da güvenlik güçleri tehlikeli bir direnişçiyi öldürdü"], Ria.ru, 13 Haziran 2012; "НАК: за прошедшие сутки в Дагестане и Ка-бардино-Балкарии нейтрализовано 8 бандитов" ["NAC:Son 24 saat içinde Dağıstan ve Kabardey-Balkar'da sekiz haydıt etkisiz hale getirildi"], www.mvd.ru, 14 Temmuz 2012; "В Киз-

лярском районе Дагестана уничтожен местный бандглаварь и еще один боевик" ["Dağıstan Kizlyarsky bölgesinde bir isyan lideri ve bir direnişçi öldürüldü"], Yuga.ru (online),14. Eylül 2012; "Основная фаза спецоперации по уничтожению бандподполья в Нальчике завершена" ["Özel operasyon Nalchik'te silahlı alt yapıyı tasfiye etme amacına ulaşmış"], www.mvd.ru, 20 Eylül 2012

¹⁴⁷ Magomedali Vagabov, Dağıstan Vilayet Başkanı, Ağustos 2010'da öldürüldü. Kabardey-Balkar ve Karaçay-Çerkesya liderleri 2011'de öldürüldü: Bislan Gochiyayev (7 Aralık); Alhmad Malkarov (13 Aralık) ve Asker Dzhabpuyev (29 Nisan). Umarov'un yardımcısı Supyan Abdulayev ve Amir Khamzat (Aslan Byutukayev), DomodedovoHava alanı saldırısındaki intihar bombacısını eğiten Çeçen lideri de kapsayan Mart 2011 operasyonunda militanlar öldürüldü. "İnguşetya'da hava saldırısı: 16 militan öldürüldü", Agentura.ru, 29 Mart 2011.

meydana geldi ve buna karşılık olarak yüksek rütbeli isyan liderlerine karşı yapılan suikastlarda bir artış görüldü. İddialara göre Magas yetkili soruşturma görevlilerine son iki yılı aşkın bir süredir yaşanan olayları yönlendiren önemli bilgiler verdi. Tutuklanmasından itibaren hakkında yok denecek kadar az haber yapılmış ancak çok sayıda terörle ilgili suçlardan dolayı yargılanmıştır, mahkeme süreci artık tahmin edilmektedir.¹⁴⁸

Rus güvenlik güçlerinin, federasyon sınırları dışındaki etkin isyancılara yapılan suikastlarla bağlantısının olduğu ima edilmektedir. 16 Eylül 2011'de İstanbul'da Cuma namazı sonrasında üç Çeçen öldürüldü. 2008 ve 2009'da yine İstanbul'da gerçekleştirilen Çeçen suikastlarında kullanılanlara benzer küçük bir kalibreli tabancanın kullanıldığı söyleniyor. Ana hedef Doku Umarov'un yakın müttefiki Berg Musayev idi. Suçlamaların konusu Rusya birimleri Türk yetkililer onları belirlemeden önce ülkeyi terk etti.¹⁴⁹ 2004'te, ayrılıkçı Çeçenistan'ın eski başkanı Zelimkhan Yandarbiyev Katar'da suikasta uğradı.

3. Gözaltı, işkence ve cebri kaybolma

Yüce Divan başkanı Vyacheslav Lebedev'e göre, 2011 yılında 32 kişi terörle ilgili suçlardan dolayı cezaya çarptırıldı ve isyancı olduğu iddia edilen 370 kişi resmi olarak gözaltına alındı. Rusya'da yapılan duruşmaların yüzde 1'inden azı aklanma ile sonuçlanmakta; birçok yasal süreç çok uzun sürmekte ve her ne şekilde olursa olsun kan dökmüş kişiler için genellikle yirmi yıllık cezalar verilmektedir. Önceden jürili yargılamalarda işkence altında elde edilen delillerin suçlanan kişileri

---

¹⁴⁸Главарь боевиков Тазиев сотрудничает со следствием" ["İsyan lideri Taziyev soruşturmacılarla işbirliği yaptı"], *Kommersant*, 9 Aralık 2010; "Магаса оставили в СИЗО" ["Magas duruşma öncesinde gözaltında tutuluyor"], *Kommersant* (online), 19 Haziran 2012.

¹⁴⁹ " Elena Solntseva, " ^eneHcKaa Boma npogo^aeTca B CraM- byge?" ["Çeçen Savaşı İstanbul'da devam edecek mi?"], Ekho Kavkaza.com, 22 Eylül 2011. Türk medyasına göre, Gazhi Edilsultanov (2008) ve Ali Osayev and İslam Cani- bekov (2009) cünayetlerinde kullanılan silah yine aynı tür otomatik tüfekti. "Çeçenleri öldüren Rus silahı: Groza", *Radikal* (online) 29 Eylül 2011. "Ruslar İstanbul'daki Çeçen bölgelerinde meydan gelen cinayetlerle suçlandı", *The Independent* (online), 8 Ekim 2011. Rus güvenlik güçleri öldürülen iki Çeçen'in Domodedovo Havalanı saldırısı ile bağlantılı olduğunu iddia etti. "Rusya Türkiye'deki Çeçenlerin vurulması ile Moskova'daki bombalı patlama arasında bağlantı olduğunu söyledi", *Hurriyet Daily News* (online), 26 Ekim 2011.

mahkum etmeye yetmeyeceği ihtimali vardı ancak 2008 yılında terörle ilgili suçlar için jüri yargılamaya son verildi. İsyancı olduğu iddia edilenlerin ve suç ortaklarının son zamanlardaki en büyük duruşması Kabardey-Balkar'da görülmektedir. Nalchik'te 2005 yılında yapılan saldırıda yer alma suçundan dolayı çoğu 2005 yılında tutuklanan 58 kişinin duruşması, 2009'dan bu yana devam etmektedir.¹⁵⁰

İşkencenin resmi ve resmi olmayan gözaltı merkezlerinde, özellikle şüphelilerin, çevresindekilerin ve Selefilerin yakınlarına karşı uygulandığı çok sıklıkla iddia edilmektedir. İnsan hakları grupları işkence altındayken alınan binlerce bilgi ve itiraf vakasını belgelendirmiştir. Bazı mağdurlar sorgu esnasında ölmüş, bazıları işkence izleri taşıyan ölü bedenleri bulunana kadar kaybolmuştur.¹⁵¹ Astemir Mamishyev'in namılı isyancılardan olan ve Mayıs ayında yapılan bir özel operasyon ile öldürülen kardeşi tutuklanmış, işkenceye uğramış ve yasa dışı cephaneye depolamakla suçlanmış ve daha sonra Nalchik'te yapılan bir mahkemede aklanmıştır.¹⁵² Genç bir Çeçen olan Zelimkhan Chitigov iddialara göre İnguşetya'da işlediği suçları itiraf etmesi için işkenceye uğramış, suçlamaları reddetmiş ve onu tekerlekli sandalyeye mahkum eden yaralar almış daha sonra serbest bırakılmıştır; yapıldığı iddia edilen işkence mahkemeye taşınmıştır ve suçlanan iki polis mahkemenin vereceği kararı beklemektedir. Inal Berov'un kaçırılması March'ta Nalchik'te bulunan bir güvenlik kamerası tarafından kaydedilmiştir. Berov bir gece boyunca işkenceye uğradığını, ailesine tecavüz edilmesi ve evinin yakılması ile tehdit edildiğini ve bir ajan olması için zorlandığını ifade etti. Omurgası zarar görmüştü ve daha sonra serbest bırakıldı.¹⁵³

¹⁵⁰ Irina Gordiyenko, "npo^cc 58-MH" ["58 süreç"], *Kavkazskayapolitika*, 30 Haziran 2012.

¹⁵¹ Rusya Federasyonu: Adaletsizlik döngüsü: İnguşetya'da güvenlik operasyonları ve insan hakları ihlalleri", Amnesty International, 21 Haziran 2012. Oleg Orlov ve Ekaterina Sokirianskaia, op. cit. "Kuzey Kafkasya'daki Cezasızlık Sistemi (2009-2010) – Nasıl İşliyor?", Memorial, 2010. Alexandr Zhukov, op. cit.

¹⁵² "Приговор Нальчикского городского суда КБР от 14 февраля 2011 года в отношении Мамишева К.С." ["Mamishyev K.S için 14 Şubat'ta Şehir Mahkemesi'nin Verdiği Karar."], Aktoskop; Olga Allenova, "Черные ястребы, чьи вы?" ["Kara şahinler' siz kimlersiniz?"], *Kommersant Ogonek*, 14 Şubat 2011.

¹⁵³ Shura Burtin, "СТО nacoB в agy" ["Cehennemde yüzlerce saat"], *Russkii röportajcı*, no. 37, 22 Eylül 2011.

İddia edilenlere göre güvenlik güçleri adam kaçırıyor ve şüphelileri hücre hapsine mahkum ediyor. Tanıklar benzer bir ifade vermektedir: birimler ellerinde herhangi bir belge bulunmaksızın arabalarla gelmektedir. Birkaç gün sonra (bu süre daha uzun da olabilir) kaçırılan kişi bir polis merkezinde bulunmaktadır ancak tutuklama kayıtlara daha sonra ve başka gerekçelerle geçmektedir. Zaman aralığının polis birimlerine işkence altında bilgi veya itiraf alma ve avukatlara ulaştırılmasına izin verilmemesi konusunda yardımcı olduğu söylenmektedir. Araştırmayı zorlaştırmak için bazı şüpheliler başka yerlere veya ülkelere götürülmektedir.¹⁵⁴ Bazıları ise bulunamaz. Örneğin, insan hakları savunucuları 2011 yılında İnguşetya'da kaçırılan on iki kişiden on birinin iz bırakmaksızın ortadan kaybolduğunu ve aynı durumun Dağıstan'da kaçırılan 29 kişinin on birinde ve Çeçenistan'da kaçırılan on dört kişinin üçünde görüldüğünü söylemektedir.¹⁵⁵ Resmi verilere göre, 2007 ile 2009 yılları arasında, Çeçenistan'da yaşayanların ortadan kaybolmasına ilişkin 427 mahkeme başvurusu yapıldı ve 142 cezai kovuşturma başlatıldı. İnguşetya başkanı Yevkurov 2011'de

"noxn^eHHbm @HTe^b HHrymeTHH ^HTHTOB HaxogHTca B 6o^bHH^" ["Kaçırılan İnguşetya sakini Chitigov hastanede"], *Caucasian Knot*, 6 Mayıs 2010. "OraameHHe npnroBopa no ge^y o nbrkax B MB^, HHrymeTHH orao^eHo Ha Heonpege^eHHbIH cpoK" ["İnguş İçişleri Bakanlığı'ndaki işkenceye ilişkin dava hükmü süresiz olarak ertelendi"], *Caucasian Knot*, 1 Ekim 2012. Kriz Grubu röportajı, Svetlana Gannushkina, Memorial yönetim kurulu üyesi, Moskova, Nisan 2012. "nogn^HcKHH 6ecnpegeg Ha^bHHK" ["Nalchik'te polis zalimliği"], youtu.be/Swo5I0TV4tM; "HHag EepoB nogpo6Ho pacKa3a^H KaK ero nHTa^H no^H^HcKHe Bugeo" ["Inal Berov polis tarafından nasıl işkenceye uğradığını detaylı olarak anlattı"], 07kbr.ru/2012/04/19/inal-berov-podrobno-rasskazali-podrobno-rasskazal-kak-ego-pytali-policejskie-video/.

¹⁵⁴ Kriz grubu analist röportajları, mağdurlar ve kaçırılan mağdurların yakınları, Çeçenistan, İnguşetya, Dağıstan, Kabardey-Balkar, 2003-2011.

¹⁵⁵ Kuzey Kafkasya bölgesinde insan hakları ihlallerine yönelik yasal çözümler", *PACE*, 4 Nisan 2010. İnsan Hakları İzleme Örgütü tüm Kuzey Kafkasya'yı izlemediğinden bu istatistikler durumu tam olarak yansıtmayabilir. Çeçenistan'ta kaçırılan insanların yakınları korkudan dolayı son yıllarda daha az insane hakları STKlarına başvurur oldu. "CraTHcTHKa noxn^eHHH H y6nHcTB B ^enHe H HHrymeTHH" [Çeçenistan ve İnguşetya'da kaçırılan ve öldürülen kişilerin istatistiği], Memorial, (tarih yok).

gerçekleşen kaçırımların bazılarının arkasında güvenlik güçlerinin olduğunu kabul etti.¹⁵⁶

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafında Kuzey Kafkasya hakkında verilen 200 karardan 143'ü devlet birimlerince gerçekleştirilen kaçırımlar ile ilgilidir. Hücre hapsi, istenilen ifadeyi almak için işkence yapmak, yasa dışı gözaltı yerleri ve sahte deliller adalet algısını olumsuz etkilemiştir.¹⁵⁷ 2006'da ve 2010'da PACE "sistemik insan hakları ihlalleri ve bunların cezasız kalması aşırı hareketin yükselmesi ve uyguladıkları propaganda ile bağları olduğu" konusunda uyarıda bulundu. Terör saldırıların altında yatan amaçlardan biri de hükümeti bir misilleme yapması ve kötü bir tepki göstermesi için provoke etmektir. İlimli İslamcı liderler bile yasa dışı şiddetin Selefî ağından bazı hassas üyelerini de içine çektiğini kabul etti.¹⁵⁸ Tüm bu sebeplerden dolayı bu konu hükümetin daha çok çalışarak kolluk kuvvetleri konusunda yeniden kamuoyu güvenini kazanması için ve insan haklarını ihlal edenlerin cezasız kalmasına bir son vermesi için hükümetin ilgilenmesi gereken bir alandır.

4. Caydırma: isyancıların aileleri için cezalar

İsyan edenlerin ailelerinin cezalandırılması sadece Kuzey Kafkasya'da uygulanan bir uygulama değildir. Rusya'da isyanla mücadele kampanyaların hemen hepsinde belli bir ölçüde kullanılan bir taktiktir. Birçok isyancı yakının evlerinin ve mallarının güvenlik güçlerince yakıldığı Çeçenistan'da ailelere yönelik toplu cezalandırmalara yaygın olarak görülmektedir.¹⁵⁹

¹⁵⁶ Soruşturmalarından hiçbiri mahkemede bir sonuca bağlanmış veya mahkemeye sevk edilmiş görünmüyor. "Rusya Federasyonu'nun İşkence ve Diğer Kötü, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'ye uyulup uyulmaması hakkında yayınladığı beşinci rapor", 28 Aralık 2010'da kabul edildi. "EBKypoB: K noxn^e-нннм grogen B HHiymeran npnHacrHbi cngoBbie cpyKTыпbi" ["Yevkurov: İnguşetya'daki kaçırma vakarlı güvenlik birimlerini içine alıyor"], Yuga.ru, 19 Şubat 2012.

¹⁵⁷ Ulusal bir ankette, katılımcıların yüzde 67'di kolluk kuvvetlerinden "korktuklarını veya "bir şekilde korku duydukları"nı söyledi; yüzde 64'ü Rusya kolluk kuvvetleri sisteminin kısmen veya tamamen bozuk olduğunu söyledi. Levada Merkezi, Rus Kamuoyu Görüşü 2009, sf. 93.

¹⁵⁸ Kuzey Kafkasya AİHM davaları için, bakınız www.srji.org/en/legal/ davaları. "Kuzey Kafkasya bölgesinde insan hakları ihlalleri için yasal çözümler", PACE, 4 Nisan 2010, madde A.2. Kriz Grubu telefon röportajı, Mayıs 2012.

¹⁵⁹ PACE Çeçenistan'daki durumu da kınadı " isyancı olduğundan şüphelenilen kişilere karşı yapılan misilleme genellikle bu şüphelilerin ailesine karşı yapılıyor (konutları

Daha yakın bir zamanda, 22 Nisan 2012'de bölge yaşayanları Gudermes bölgesinde bir evin kundaklandığını iddia etmektedirler.

Genel olarak, Ramzan Kadyrov toplu cezalandırmayı reddetmedi ve bunun yerine şunları söyledi: "Bir kez daha tamamıyla emin oldum ki sadece sert ve tavizsiz yollarla bu kötülüğü (isyancı) kökünden kazıyabiliriz". Sözlerine isyancıların ailelerinin sorumlu tutulacağını "çünkü onların yakınlarının ne tür bir hazırlık içinde olduğunu bilmesi gerektiğini" belirterek devam etti.¹⁶⁰

Bölgenin diğer kesimlerinde liderler, Çeçenistan'daki şiddetin yarattığı endişeyi ailelerin hükümete yardım etmeyi kabul etmesi için kullandı. Nisan 2011'de Kabardey-Balkar'da teklif edilen bir kanun isyancı çocuklarından dolayı aileleri sorumlu tutmayı öneriyordu. Ülkede ailelere yönelik cezalandırma vakaları nispeten çok az sayıda yaşanmaktadır ancak 5 Şubat 2011'de, bölgedeki isyancılarından birisi olan Astermir Mamishyev'in ailesinin oturduğu eve Molotofkokteyli atıldı. Kendilerini "Kara Şahinler" olarak adlandıran bir grup internete kendilerini isyancıların ailelerini öldüren "Anti-Vahabi" olarak tanıttıkları bir video koydu.¹⁶¹ Birkaç hafta boyunca yorumlayıcılar bu üçüncü gücü tartıştı, üst düzey Rusya siyasetçileri bu üçüncü grubu övdü ve grubun lideri ile görüşüldü. 36 yaşındaki Yarbay Vadim Sultanov gurubun lideriydi ve birçok insan onu tanıdığı için "Şahinler" genel olarak bir güvenlik birimi olarak düşünülüyordu. 17 Aralık 2011'de Sultanov'un öldürülmesinden birkaç gün sonra bir şüpheli cinayet daha gerçekleşti ve isyan liderlerinden Akhmat

ateşe verme; şüphelilerin yakın akrabaları kaçırılıyor ya da korkunç tehditler alıyor)", PACE raporu, raportör: Dick Marty, 4 Haziran 2010, madde A.4.1. İnsan Hakları İzleme Örgütü Rusya hükümetine çağrıda bulundu, "Rusya: Çeçenistan'da toplu cezalandırmalara son verin", 2 Temmuz 2009.

¹⁶⁰ В Чечне сожжены дома родственников убитого в спецоперации Бантаева, сообщают местные жители" ["Bölge sakinlerine göre, özel bir operasyonla öldürülen Bantayev'in yakınlarının evi Çeçenistan'da yakıldı"], Caucasian Knot, 5 Mayıs 2012. "Полицейские поторопили боевиков терактом" ["Polis militanların terör saldırılarını hızlandırdı"], *Kommersant* (online), 1 Eylül 2011.

¹⁶¹ Olga Allenova, op. cit. "Черные ястребы. Кровь за кровь" ["Kara Şahinler: Kana Kan"], youtube/GGiesmN_XJ4.

Malkarov'un eşi ve iki yaşlı akrabası öldürüldü.¹⁶² İsyancılar şüpheli durumdaydı ve bu gruptan bir daha hiç haber alınmadı.

Benzer bir grup da 2009 yılında Dağıstan'da ortaya çıktı ve kendisini "öldürülen polis yakınlarının intikamcıları" olarak tanıttılar ve beş kişiyi kaçırdıklarını bunlardan sırasıyla üç kişiyi öldürdüklerini iddia ettiler. Bu grup on altı halk figürünü- gazeteci ve insan hakları savunucuları- Vahabilere yardım ettikleri için ölümle tehdit etti. Haziran 2012'de, "Kızılyurt Robin Hoodları ve Kızılyurt bölgesi" adıyla yayınlanan bir internet videosunda kendilerini "gönüllü polis asistanları" diye adlandıran maskeli ve üniformalı kişiler militanları telsim olmaya ve tövbe etmeye çağırıyordu bu teklifi reddetmeleri durumunda onları ve ailelerini (kadın ve çocuklar hariç) öldüreceklerini söylüyorlardı.¹⁶³

5. İstihbarat ve mayın temizleme

Beslan'dan sonra istihbarat çalışmaları önemli derecede yol kat etti. İsyan grupları hakkında bilgi toplaması ile görevli Moskova'ya bağlı bazı FSB birimleri oluşturuldu. Bölgesel FSB birimleri ve Silahlı Kuvvetler Genel Kurmaylık Ana İstihbarat Müdürlüğü'ne bağlı birimler ve içişleri bakanlığı kendi istihbarat birimlerine sahiptir ve koordinasyonu sağlamak amacıyla özel bir keşif bölümü oluşturulmuştur. Şimdiki isyancı jenerasyon modern teknolojiyi- internet, cep telefonu, sosyal ağlar ve internet üzerinden konuşmalar (chat)- mesajlarını

¹⁶² Aleksandr Torshin, Duma sözcüsü yardımcısı bu tür grupların doğla olduğunu kendilerinin gerekçelere sahip olduğunu ve yerel güvenlik güçlerinin "Şahinler" grubundan makul insanlarla mücadele etmek yerine, onları kullanması gerektiğini söyledi. Orhan Dzhemal. Охота на 'Черного ястреба'" ["'Kara Şahinler" Avı"], Slon.ru, 22 Aralık 2011 Polis 28 yaşındaki kadını eşinin cesedi teşhis etmesi için evinden iki yaşlı akrabası ile birlikte aldı ancak morga gitmediler. Cesetleri yolda bulundu. "СМИ: Подполковник полиции был лидером 'Черных ястребов'" ["Medya: Polis Yarbayı "Kara Şahinler" in lideri idi"], Rosbalt, 21 Aralık 2011

¹⁶³ Dağıstan'da insan hakları savunucularına ve gazetecilere yönelik tehditlere ilişkin açık mektup", Memorial, 8 Eylül 2009. "Kızılyurt Robin Hoodları ve Kızılyurt Bölgesi", 7 Temmuz 2012, youtube/aTyIoH1QBpI. Bazı militanların yakınlarının evlerine patlayıcı maddeler yerleştirilmeden birkaç gün önce.

yaymak ve koordinasyonu sağlamak için kullanıyor. Güvenlik güçleri ise bunları izleyebilmek için kendi kapasitesini güçlendiriyor. Örneğin Dağıstan'da genç bir adam anında mesajlaşma programı (ICQ) aracılığıyla takip edildikten sonra tıbbi ihtiyaçlarda isyancılara yardım etmeye ikna edildi.¹⁶⁴

Ordu, Kuzey Kafkasya'da insansız hava keşif araçlarının (uzak kumandalı hava araçları) kullanımını sınırlandırmaya başladı. Mart 2009'da MVD komutanı Nikolai Rogozhkin bölge yapılan insansız hava keşif araçları testini duyurdu. Mart 2011'de, İnguşetya'da Sunzha bölgesinde bir isyancı kampının bir İHA tarafından fark edilmesi ve hassas güdümlü füze ile vurulması ve on altı isyancının öldürülmesi en başarılı olan olaydı.¹⁶⁵ İnsansız hava aracı kullanımı özellikle Çeçenistan ve İnguşetya'nın dağlık bölgelerinde artacak gibi görünüyor.

EYPlar isyanda yaygın olarak kullanılan bir araç olduğundan bu yana istihkam erlerine daha fazla sorumluluk düşmektedir. Çeşitli EYP türleri ile uğraşmak, onların yerleştirilmesini önlemek ve onları bilebilmek terörle mücadele çalışmalarının merkezi haline geldi. Ocak ila Nisan 2012 arasında geçen sürede, Rusya içişleri bakanının söylediğine göre, Kuzey Kafkasya'da 93 EYP temizlendi. 2011'de patlayıcı üreten ondan fazla laboratuvar yok edildi ve 500'ü aşkın patlayıcı bulunup etkisiz hale getirildi. Yeni tür patlayıcılarla sıklıkla karşılaşmaktadır.¹⁶⁶

¹⁶⁴ Temmuz 2012'de, Duma, görünürde çocukları korumak için ancak belki de DPI (derin paket muayenesi) kullanarak istenmeyen sitelerin ve çabucak gelişen sosyal ağların kontrolünü sağlamak için aşırı internet siteleri için bir kayıt merkezi oluşturan kanunları onayladı. Andrey Soldatov, "Çin sistemi ve Batı teknolojisi: Kremlin interneti kontrol etmek için adım atıyor", Open Democracy, 12 Temmuz 2012. Oleg Orlov ve Ekaterina Sokirianskaia, op. cit.

¹⁶⁵ Resmi olarak FSB ve MVD sadece yerli üretim insansız hava aracı kullanılır. 26 Ocak 2010'da MVD birkaç "Okoloto" insansız hava aracını Kuzey Kafkasya ve sınırları içerisinde kullanmak üzere satın aldı. "Весь имарат одним ударом. В Ингушетии подводят итоги спецоперации" ["Tüm Emirlik'te bir anda patladı. İnguşetya'da bunlar özel operasyonlar sonucunda ortaya çıkıyor."], *Kommersant* (online), 30 Mart 2011.

¹⁶⁶ Пойманы террористки-смертницы, которые готовили взрывы в Центральной России" ["Merkez Rusya'da bombalı saldırıyı planlayan intihar bombacıları yakalandı"], Pervy Kanal, www.1tv.ru, 5 Nisan 2012. A. Pzhezdomsky, NAC başkanı danışmanı, isyancıların magnetler ile arabalara bağlanabilen yeni tür EYPlar kullanmaya başladığını söyledi Küçük boyutta olmaları bu patlayıcıların görülmesini ve fark

V. İSYANLA MÜCADELE: HAFİF TEDBİRLER VE BUNLARA MEYDAN OKUYANLAR

İsyanla mücadele önlemleri sadece isyancılar öldürmeyi veya ele geçirmeyi amaçlamaz aynı zamanda onları genel af veya başka mekanizmalar aracılığıyla toplumda barış içinde yaşamaya geri döndürmeyi amaçlar. Genellikle bu hafif tedbirler; isyancıların kalbine ve beynine ulaşmak, destek kaynaklarını bulmak için kapsamlı bir devlet stratejisi gerektirir. Bunu yaparken de anlaşmazlıklara çözüm bulma, ekonomik kalkınma sağlama, hukukun üstünlüğünü koruma ve anlaşmazlıkları şiddete başvurmaktan çözmek amacıyla bilgi paylaşımında bulunma ve vatandaşları terörün hiçbir şeyin çözümü olmadığına ikna etme gibi birtakım çabalar göstermek gerekir. 3 Temmuz 2012’de, FSB Müdürü Bortnikov Mahaçkale’da Ulusal Anti-Terörizm Komitesi’de güvenlik operasyonları boyunca, gençlerin terör gruplarına dahil olmasını ve teröre destek oluşumuna imkan sağlayan nedenler ve koşulları ortadan kaldırmaya yönelik önleyici çalışmaların öncelikli olması gerektiğini belirtti. Ayrıca farklı İslami akımlar arasında diyalog oluşturmanın ayrı bir öneminin olduğuna da vurgu yaptı.¹⁶⁷

İsyancılarla mücadele halk odaklı bir strateji gerektirir ve sadece direnişçilerle mücadele etmeyi değil aynı zamanda insanların fikirlerini değiştirmeyi de amaçlar. Yukarıda tarif edilen taktiklerden birçoğu hükümet çalışmalarından yaralananlardan ziyade kendilerini hedef olarak hissetmelerini sağlayarak bölgeler arasında mesafeyi açma eğilimindedir. Askeri bir uzmana göre hükümetler “terör saldırılarını engellemeli, terör ağlarını yok etmeli ve isyanı bastırmalıdır”.¹⁶⁸

1990larda (1994’ten başlayarak), 2003 ve 2006’da Rus hükümeti Çeçenistan’da art arda genel af programları

---

edilmesini zorlaştırıyor. Vadim Sobin, “Терроризм, мины и пропаганда” [“Terör, mayın ve propaganda”], Chekist.ru, 13 Nisan 2012.

¹⁶⁷ “НАК провел выездное совещание Махчкале” [NAC Mahaçkale’de bir toplantı düzenledi], *Rossiyskaya Gazeta*, 3 Temmuz 2012.

¹⁶⁸ Robert W. Schaefer, *The Insurgency in Chechnya and the North Caucasus*, op. cit., sf. 40.

uyguladı. 2003 ve 2006’da yapılanlar direniş gösterenler ile görüşmelerde bulunan ve onlara kişisel teminatlarda bulunan Başkan Kadyrov, baba ve oğul, tarafından bizzat yönetildi. Birçok davada özellikle 2003’te Kadyrov’s’un grubuna dahil olan eski direnişçiler ve ona sadakat yemini etme ile koşullandırılmıştı. Böylelikle görüldü ki isyancılara daha iyi koşullar sunulduğunda taraf değiştirebiliyorlar.¹⁶⁹ Yine de 1999’dan itibaren çıkarılan resmi aflardan hiçbiri bir güvenlik görevlisine karşı saldırıda bulunmuş veya bir güvenlik personelini öldürmüş isyancıları kapsamadı. Bu tür geri dönmeler onun yerine belirli resmi görevlilerin veya güvenlik görevlisin kişisel teminatları çerçevesinde “affedildi”.

A. SAVAŞÇILARIN REHABİLİTASYONU İÇİN KOMİSYONLAR

Kasım 2010’da Dağıstan Başkanı Maomedov direnişçilerin rehabilitasyonu için on dört kişiden oluşan ve başkanlığını Yardımcısı Premier Kurbanov’un yaptığı bir komisyon oluşturdu. Neredeyse tüm Dağıstan bölgelerinde buna benzer yerel ölçüde yapılar oluşturuldu.¹⁷⁰

Bu komisyonun görevi silahlı eylemde bulunmayı bırakanların ve saklananların başvurularını dikkate almak, onlara yasal ve tıbbi danışmanlık yapmak, ev ve iş problemlerini çözmek ve gerekirse eski isyancıları ve ailelerini yeniden başka bir yere yerleştirmektir. Ayrıca güvenlik güçlerinin insan haklarını ihlal etmesi ve isyanla ilgili olarak işlediği bir suçtan pişman olanlara yardımcı olma konusu da görev alanına girer.

---

¹⁶⁹ Как боевиков возвращают к мирной жизни” [Direnişçiler barışçıl hayata nasıl geri döner?], *Kommersant* (online), 21 Haziran 2012. Aleksei Malashenko, “Люди не рождаются фанатиками и террористами” [“İnsanlar fanatik veya terörist olarak doğmaz”], *Novye Izvestiya*, 1 Ekim 2004. “В СКФО готовится амнистия для боевиков Ингушетии” [“Kuzey Kafkasya Federal Bölgesi İnguşetya’daki militanlar için bir af hazırlığında”], *Caucasian Knot*, 5 Temmuz 2010.

¹⁷⁰ Komisyonun diğer üyeleri kolluk kuvvetleri birimlerinin ve Soruşturma Komitesi başları, adalet bankını, uluslar ve dinler bakanını, cumhuriyet ombudsmanını, Dağıstan Barolar Birliği başkanını ve Mahaçkale’de merkez cami imamını içerir. “npaBonpuMupuTegbHaa npaKTHKa” [“Uzlaştırma uygulaması”], *Kommersant* (online), 21 Haziran 2012.

Çalışmalarını destekleyecek herhangi özel bir yasal mekanizmaya sahip değildir ve kararları tavsiye niteliğindedir.¹⁷¹ Ancak suçluların teslim olma sürecine ilişkin yasallık ve saydamlık teminatı verir ki bu da kanun yaptırımına, soruşturma birimlerine ve mahkemelere güvenmeyen kişiler için oldukça önemlidir. Görüşmelerin yapılması konusunda üst düzey yetkilerin dahil olması ve istekli olması bazı ek teminatlar sunar. Magomedov isyancıların yakınları ile birlikte isyancılara barış içindeki hayata geri dönme çağrısında bulundu. Ayrıca kimse hakkında inançlarından dolayı bir kovuşturma açılmayacağını, ancak hükümetin terörü ve aşırıcılığı durdurmak için elinden gelen her şeyi yapacağını da belirtti.¹⁷²

Birçok sivil toplum lideri komisyonu halkla ilişkiler konusunda eleştirmektedir. Yapılan bütün toplantılar televizyonda yayınlanmakta ve direnişçilerin pişman olması, isyanın kınanması ve kamuoyunun gözü önünde soruşturmacılarla işbirliği yapma konusunda yemin etmesi gerekmektedir. Medya mensupları propaganda amaçları doğrultusunda hizmet vermekte, tartışmaları eleştirmektedir oysa teslim olan militanların şahsi güvenlikleri öncelikli olmalıdır. Ayrıca pişman olanlara yönelik aşağılanmanın televizyonlarda yayınlanması direnişçileri teslim olmaktan uzaklaştırmaktadır. Komisyon saygın sivil toplumu ve insan hakları figürlerini içermediği için de

¹⁷¹ В ^ep6eHTe KOMHCCHH no aĝanTauuu 6oeBHKoB K MHPHOH @H3HH pemuga noMonb gByM ^uregaM ropoga" ["Derbent'te direnişçilerin bütünleşmesine ilişkin komisyon iki şehir sakinine yardım etmeye karar verdi"], Caucasian Knot, 4 Ağustos 2011. Bu Ceza Kanunu'nun 208. Maddesi (yasa dışı silahlı örgütler ya da bu örgütlere katılma) ve 222. Maddesi'ne (yasa dışı silah, cephanes, patlayıcı ve patlayıcı maddeleri satın alma, transfer etme, satma, depolama, taşıyıcılığını yapma) dayanır, bu Kanungönüllü olarak teslim olanların ve soruşturma yetkilileri ile işbirliği yapanların cezai sorumluluktan muaf tutulacağını ya da aftan yaralanacağını belirtir.

1. ¹⁷² Pu3BaH Kyp6aHoB: C ' gecHbiMu' Hago pa3poBapuBaTb, 6e3sroro ycnexa He ĝo6yTbca HHTepBbro npegcegarega KOMHCCHH no aĝan^uu 6oeBHKoB" ["Rizvan Kurbanov: "Ormandakiler" ile konuşmamız gerekli bunu yapmazsak başarılı olamayacağız"] Direnişçilerin rehabilitasyonuna ilişkin komisyonun başkanı ile görüşmeler, *Moskovskie Novosti* (online), 2 Kasım 2011. "Президент РД: 'Я хочу, чтобмолодылюди, оказавшиеся в НВФ обманным путем, вернулись к мирной жизни'" ["Dağıstan Cumhuriyeti Başkanı: 'İsyana katılma tuzağına düşmüş gençlerin barışçıl hayata geri dönmesini istiyorum"], RIA Dağıstan (online), 5 Ağustos 2011.

eleştirilmektedir. Yine de haklarının kolluk kuvvetleri tarafından ihlal edildiğini belirten 44 başvuruyu (35'i olumlu olmak üzere) ve 100'ü aşkın şikayeti incelemiştir. Başlangıçta militanlara yardım etmekle suçlananlar veya militanlara arasına katılma ihtimali gözlemlenenler güvenlik için komisyona başvurdu. Kurum güven kazandıkça, militanlar daha da yakınlaşmaya başladı ancak hepsinin başvurusu destek veya hoşgörüyü değer görülmemektedir. Komisyon üyeleri ayrıca bazı isyancıları Magomedov ve Kurbanov'un teminatlarını kabul etmeye ve teslim olmaya yönlendirerek güvenlik operasyonlarında aracılık etmiştir.¹⁷³

Dağıstan komisyonu diğer cumhuriyetler için model olmuştur; örneğin Eylül 2011'de İnguşetya'da, cumhuriyetin savcısına danışıldıktan ve Dağıstan'da gözlemlendikten sonra Güvenlik Konseyi sekreteri Ahmed Kotiyev tarafından yönetilen bir komisyon oluşturulmuştur. Yapısı ve görevleri benzer yapıdadır ancak faaliyetleri daha az umumdur ve akrabalık bağları da dahil olmak üzere militanlarla görüşme konusunda resmi olmayan yöntemler kullanmaktadır. Kotiyev'e göre bu tür komisyonlar için isyancıların yeniden topluma kazandırılması üzerine yoğunlaşmak da stratejik açıdan önemlidir.¹⁷⁴

2010-2011'de on beş militanın yeniden topluma kazandırıldığını söyleyen İnguşetya başkanı Yevkurov

¹⁷³ "Комиссия по адаптации в Дагестане удовлетворила триходатайства" ["Direnişçilerin rehabilitasyonu için komisyon üç gerekçe sundu"], RIA Dağıstan (online), 19 Nisan 2012. "Комиссия по адаптации бывших членов НВФ удо-влетворила семь ходатайств" ["Eski direnişçilerin rehabilitasyonu için komisyon yedi dava geçirdi"], Moy Dağıstan, 26 Eylül 2012.

¹⁷⁴ "В Ингушетии создана комиссия по адаптации боевиков" ["İnguşetya'da direnişçilerin rehabilitasyonu için bir komisyon oluşturuldu"], Caucasian Knot, 9 Eylül 2011. Kotiyev kendi stratejinin militanlarla görüşme, onları rehabilite etme ve topluma entegre etme yönünde olduğunu ancak bunların olması için onların da isteyerek gelmeleri gerektiğini bir TV programında söyledi. Düşük bir profilde kalmak istiyorlarsa, bizim için önemli değil. Biz sadece onların doğru yolda olmadığını görüyoruz". Hükümet her yıl isyancıların yakınlarına ceza evine gidip onları görmesi için belli bir imkan sağlamaktadır ve komisyon hükümlü olanlar da dahil olmak üzere isyancılara ev, iş ve koruma konusunda imkanlar sağlamaktadır. Kriz Grubu röportajı, Magas, İnguşetya, Aralık 2011. Komisyon bir militanı Doku Umarov'un korumasına entegre etti ve sekiz aydır bu durum devam etti; söz konusu militanın adı ifşa edilmedi ve devlet koruması altına alındı. İnsan Hakları ve Sivil Toplum Başkanlık Konseyi özel oturumunda Kotiyev'in sunumu, Moskova, 10 Temmuz 2012.

şöyle bir özetleme yaptı: “Terörle mücadele sadece kolluk kuvvetleri yöntemlerini değil karmaşık çözümleri gerektirir”.¹⁷⁵ Kabardey-Balkar ve Karaçay-Çerkesya’da da Ocak ve Mart 2012’de bu tür komisyonlar oluşturuldu ancak onlar bu zamana kadar çok etkili sonuçlar elde edemedi.¹⁷⁶

B. NASIL BİR YOL İZLENMELİ?

Bugün Kuzey Kafkasya’da isyanla mücadele konusunda iki temel yaklaşım veya model birbiri ile yarışır. Bunlardan birisi sert kanuni yaptırımlar ve dışlayıcı dini politikalar üzerine dayalıdır ve genellikle Çeçenistan’da uygulanır; diğeri ise yumuşak kanuni yaptırımlara ilişkin daha fazla faktör içerir ve bütünleştirici dini politikaya dayanır ve Dağıstan’da daha çok görülür; diğeri cumhuriyetlerde kullanılan yöntemler ise bu ikisi arasında kalmaktadır.

Çeçenistan’da, cumhurbaşkanı Ramzan Kadyrov’un isyanla mücadele çalışmalarını bizzat kendisinin denetleyip kontrol ettiği söylenmektedir. Ayda en az iki kere güvenlik güçleri, özellikle MVD, amirleri ile televizyonda yayınlanan bir toplantı düzenlemektedir, bu toplantılarda raporları dinler ve talimat verir.¹⁷⁷

¹⁷⁵B HHrymeTHH npoxogHT nepBbiH 'KaBKa3cKHH \$opyM' npaBo3a^HTHHKoB" ["İnguşetya’da ilk kez insan hakları aktivistleri için Kafkasya Forumu’ toplanıyor"], İnguş Bilgi Portalı, 06region.ru, 18 Şubat 2012.

¹⁷⁶Kabardey-Balkar’daki Komisyon Eylül 2012’de bir kadın isyancıya rehabilitasyon hizmeti sundu. Söylenildiğine göre Karaçay-Çerkesya Komisyonu “yukardan gelen emir” üzerine kuruldu ve çalışmaya başlamadı. Kriz Grubu röportajı, KChR yetkilisi, Mart 2012. 'TgaBa KEP co3gag KOMHCCHM no aganra- ^HH K MHPHOH @H3HH ^KC-HgeHOB HB@" ["Kabardey-Balkar yönetimi daha önceden isyancı olanları sivil hayataadapte olmasını sağlamak için bir komisyon oluşturdu"], RIA Novosti, 24 Ocak 2012. "B K^P co3gagn KOMHCCHM no pea6ngHTauHH ^KC-HgeHOB HB@" ["Önceden yasa dışı silahlı örgüt üyesi olanların adapte olması için bir komisyon da Karaçay-Çerkesya’da kuruldu"], resmi site, Kuzey Kafkasya Federal Bölgesi, skfo.ru, 31 Mart 2012.

¹⁷⁷“Örneğin, Mayıs 2012’de, "P.KagbipoB npoBeg Bcrpeny c pyKoBogHTegaMH nogpa3gegeHHH oprapoB BHyTpeHHHx geg pecny6gHKH" ["Kadyrov İçişleri bakanlıkları departman başkanları ile görüştü"], chechnya.gov.ru, 17 Mayıs 2012. "Pag KagpoBbix H3MeHeHHH npoH3BegeH B cTpyKTypax MB^, H B paöoHax pecny6gHKH" ["MIA yapısında ve cumhuriyet bölgelerinde çalışan kadrolarında birçok değişiklik yapıldı"], Grozny bilgilendirme, 25 Mayıs 2012.

Medya Kadyrov’un birçok daha büyük özel operasyonlara bizzat katılmasını da ele alır.¹⁷⁸ İsyarla mücadele modeli İsyarla mücadele modeli düşman odaklı, toplu sorumluluğa ve Selefilğin ideolojini ortadan kaldırmaya dayalıdır. İsyan edenleri topluma yeniden kazandırmak için herhangi bir komisyon mevcut değildir ancak cumhuriyet liderleri zaman zaman isyan edenleri silah bırakmaya çağırılmaktadır. Yerel yetkililer aynı zamanda büyük çalışmalarda bulunmuştur; okullardaki çocuklara isyancıları evlerine dönmeye çağırın mektuplar yazdırmaları bu çalışmalardan biridir: Çocukların yazdığı mektuplar Mayıs 2012’de ormanla kaplı dağlık bölgede helikopter ile havadan dağıtılmıştır.¹⁷⁹

Dağıstan’da söz konusu model, Mart 2010’da göreve geldiğinde muhaliflerle bir diyalog başlatacağını bildiren ve bu diyalogda ılımlı aşırı liderlerin de olacağını belirten, daha açık dini bir politika vaat eden ve isyancıların evine dönmesi için bir çalışma mekanizması oluşturan cumhurbaşkanı Magomedşalam Magomedov tarafından başlatılmıştır.¹⁸⁰ Selefi topluluğuna karşı takınılan tutum önemli ölçüde liberalleşti, ılımlı Selefiler kamu hayatına ve yukarıda bahsedilen süreçlere daha kolay entegre oldu ancak terörle mücadele operasyonları sırasında hala insan hakları ihlalleri yapılmaya devam ediliyor.

¹⁷⁸Bu olay medyada geniş yankı uyandırdı. Örneğin, "B ^e-neHcKoH Pecny6gHKe yHHHTo^eHbi Tpn ngeHa HB@" ["ThreeSavulin"], *Chernovik* (online), 27 Nisan 2012. Şamil Mutayev, komisyon yönetim başkanı " Soruşturma Komitesi davayı ele alırken on iki koşulu gözü önünde bulundurur, örneğin gönüllü olarak teslim olma, pişmanlık, daha önceden suç işlememiş olma gibi. İnsanlar bu koşulları öğrendiklerinde, başvuruda bulunmuyor ve başvuranlar da başvurularını geri çekiyor” dedi. İnsan Hakları ve Sivil Toplum İçin Başkanlık Konseyi’nde özel bir oturumda yapılan sunum, Moskova , 10 Temmuz 2012. Aralık 2011’de Kurbanov Duma üyesi oldu fakat komisyon başkanlığını da sürdürdü. Komisyonun materyal ve veri almaması ve yazılı taleplerin göz ardı edilmesi ile suçlandı. Kriz Grubu gözlemi, Temmuz 2012.

¹⁷⁹B HeneHcKHx ropax c BeprogeTOB çöcocuğu Tbicanu geT- CKHX nuceM" ["Çenistan Dağlarına helikopter ile çocukların yazdığı binlerce mektup saçıldı"], Rosbalt, 18 Mayıs 2012.

¹⁸⁰A. Mamayev, "Ha3ag B 6ygymee?" ["Geleceğe geri dönüş mü?"], *Chernovik* (online), 12 Şubat 2010.

Birçok olayı ve ölümcül olayları yargılaması açısından Çeçenistan'da kullanılan model en başarılı model gibi görünüyor. Bu model aynı zamanda geleneksel bir yaklaşımdır ve Rusya'nın 1999'dan bu yana uyguladığı ile benzer yapıdadır. Medvedev'in başkanlığının sonlarına doğru yeni yöntemler kullanılmaya başlanmış ve bu yöntemler hem Msokova'da hem de bölgesel otoriteler arasında karşı duruşlarla karşılaşmış ve Dağıstan'daki başkanlık seçimlerinden hemen sonra Bahar 2012'de netlik kazanmıştır.

Komisyon dönemi boyunca, Magomedov kolluk kuvvetleri birimlerini oldukça sert bir şekilde eleştirdi bunun karşılığında kolluk kuvvetleri de militanların gerçekten pişman olarak teslim oldukları konusunda şüphelerinin olduklarını belirtti. Magomedov yasa dışı faaliyetlerini durdurmuş olmalarının ve barışçıl hayata geri dönmelerinin yeterli olduğunu, gerçek pişmanlığın daha sonra da oluşabileceğini söyledi. Kurbanov, güvenlik güçlerini doğrudan komisyonun çalışmalarını sabotaj etmekle suçladı.¹⁸¹ Bu anlaşmazlığın bir sonucu olarak, komisyon iki aylığına ilk gözaltı merkezlerine gidilmesine izin vermedi ve 27 Eylül'e kadar beş ay boyunca bir daha toplanmadı. Magomedov'un güvenlik teminatına rağmen güvenlik güçleri, yöneticilerin ablukaya alınmış bir evde sivillerin ve isyancıların güvenliğini sağlamaya yönelik çalışmalarını engellediklerinden Mahaçkale'da 18 Mayıs 2012'de yapılan özel bir operasyon belirleyici bir operasyon oldu.¹⁸²

¹⁸¹ Shamil Mutayev, komisyon yönetim başkanı " Soruşturma Komitesi davayı ele alırken on iki koşulu gözü önünde bulundurur, örneğin gönüllü olarak teslim olma, pişmanlık, daha önceden suç işlememiş olma gibi. İnsanlar bu koşulları öğrendiklerinde, başvuruda bulunmuyor ve başvuranlar da başvurularını geri çekiyor" dedi. İnsan Hakları ve Sivil Toplum İçin Başkanlık Konseyi'nde özel bir oturumda yapılan sunum, Moskova, 10 Temmuz 2012. Aralık 2011'de Kurbanov Duma üyesi oldu fakat komisyon başkanlığını da sürdürdü. Komisyonun materyal ve veri almaması ve yazılı taleplerin göz ardı edilmesi ile suçlandı. Kriz Grubu gözlemi, Temmuz 2012.

¹⁸² Operasyonun komutanı ilk başta evin içinde bulunan iki adam, üç kadın ve iki bebeğin evden çıkmayı reddettiğini söyledi. Moskova temelli sivil toplum liderlerinin müdahalesinin ardından ertesi sabah içerdekilerin çıkmasına izin verildi, içlerinden bir adam çıkmayı reddetti ve öldürüldü. İddialara göre teslim olan adam şiddete maruz kaldı ve bu durum Selefî protestolarına ve polisle çatışmalara yol açtı. "MaxanKaga: H3 6goKHpoBaHHoro goMa He BbinycKaMT ^eHmuH c geTbMu" ["Mahaçkale: Kadınların ve çocukların ablukaya alınmış evden dışarı çıkmalarına izin vermiyorlardı"], Memorial, 18 Mayıs 2012. "^arecTaH:

Bir MVD komutanı Kriz Grubu'na Dağıstan MVD'deki birçok insanın komisyonun CTO esnasında teslim olan isyancıların davalarını dikkate almaması gerektiğini, sadece kendi isteği ile teslim olanlarla ilgilenmesi gerektiğini söyledi. Komisyonun yetersiz bir mekanizma olduğunu ve kanun yaptırımının kalitesinde yapılacak bir düzenleme ile bir affın çıkarılması gerektiğini iddia etti: "Yala tatbikatta bulunan birimler, mahkemeler ve polis hoşgörüsüyle işe başlarsa, direnişçiler de geri dönmeye başlayacaktır. İşkence hakkında bir moratoryum sunulursa, birçoğu geri dönecektir".¹⁸³

Ülke çapındaki komisyonlar, federal düzeyde uyguladıkları terörle mücadele yumuşak önlemlerine karşı gelenler ve direnişçilerin rehabilitasyonu için federal komisyonların oluşturulması fikri 10 Temmuz'da gerçekleşen İnsan Hakları ve Sivil Toplum için Cumhurbaşkanlığı Konseyi'nin özel bir oturumunda tartışıldı.¹⁸⁴ Kolluk kuvvetleri, komisyon üyeleri ve uzmanlar terörle mücadelede sadece sert önlemler almanın etkili olmayacağı üzerinde mutabakata vardılar. Ülke çapında yetkililer ile kolluk kuvvetleri birimleri ve soruşturma yetkilileri arasında belirgin ayrılıklar yine de mevcuttur. Ülke yetkilileri komisyon çalışmalarının güvenlik güçlerinin tutumundan dolayı zorlaştığını ve federal düzeyde problemlerin artmasına neden olduğunu söyledi. Kabardey-Balkar komisyonu başkanı güvenlik güçlerinin kendi bünyesinde dahi olmadığını kabul etti. Federal güvenlik güçleri temsilcileri federal komisyon teklifinde önemli bir yere sahipti. İlgili danışman NAC başkanına bu türden bir komisyon için erken olduğunu söyledi. Federal Soruşturma Komitesi ise işbirliği

OTKa3 nogHnencKHx BbmogHHTb HopMbi 3aKOHa cnpoBonupoBag oecnopagKH B MaxanKage" ["Dağıstan: Polisin kanunun gerektirdiklerini yerine getirmemesi Mahaçkale'de ayaklanmalara neden oldu"], ibid, 21 Mayıs 2012. Kriz Grubu gözlemleri, Moskova, Mayıs 2012

¹⁸³ Kriz Grubu röportajı, MVD komutanı, Mahaçkale, Ağustos 2012.

¹⁸⁴ Kasım 2011'de, Dağıstan parlamantosunu Duma'da taslak bir af kanunu kabul etti, bu taslak kanun "Dağıstan Cumhuriyeti sınırları içinde anti terör operasyonları zamanında suç işleyen kişilerin affı hakkında" idi. "napga MeHT flarecraHa ogo6png ngero o6 aMHucran 3a npecpunge- HHa BO BpeMa KTO" ["Dağıstan Parlamantosunu CTO boyunca işlenen suçların affedilmesi fikrini onayladı"], *Kommersant*, 17 Kasım 2011.

konusundaki isteksizliğini saklama gereği bile duymadı¹⁸⁵

Uzun bir sürece dahil olmak, köklü ekonomik reformlarla bu süreci desteklemek, daha iyi yönetim hizmeti sunmak ve yumuşak yöntemler kullanmak kalıcı barışı sağlayabilir. Bunlar çabuk sonuç verecektir ancak bu türden görüş ve çıkar çatışmaları ile Kuzey Kafkasya'nın gelecekte durumu belirsizliğini korumaktadır.

VI. SONUC

Kuzey Kafkasya'da terör taktiklerinin kullanımını daha kapsamlı hale getiren silahlı isyan Rusya Federasyonu ve vatandaşları için önemli bir tehlike oluşturmaktadır. Problemin kökeni uzun süredir devam eden, çözüme kavuşturulamamış mezhep ve etnik çatışmalara dayanır ve bu çatışmalar tarih boyunca bölgede en çok kayıp verilmesine yol açan çatışmalardır. Hükümet Kuzey Kafkasya Müslümanlarını birleştirmeye ve anlaşmazlıkları gidermeye yönelik tutarlı bir stratejiye sahip değildir.

İsyancıların radikal Selefilik çatısı altında mücadele ediyor olmasına rağmen, bölgedeki Selefililerin birçoğu İslami normları uygulama ve yaymaya odaklanmıştır ve Rusya'nın laik devlet anlayışına karşı çıkmamaktadır. Son on yılı aşkın bir süredir Rusya, aşırı Müslümanların bastırılması da dahil olmak üzere sert tedbirler ile terör tehdidine karşılık vermektedir ve bu durum isyanın bölgede yayılmasına yol açmıştır. Son yıllarda isyanla mücadele eden güçlerin koordinasyonu

¹⁸⁵ "10 HМЖ В МокКBe cocroagocb c^e^HagbHoe 3acegaHne coBeTa no npaBaM negoBeKa npn npe3ngeHpe P®" ["10 Temmuz'da, İnsan Haklarına İlişkin konsey özel toplantısı Rusya Federasyonu Başkanı başkanlığında Moskova'da toplandı"], *Novaya Gazeta*, 11 Temmuz 2012. "Özel operasyonlar süresince görüşmelerde bulunmamız gerektiğine inanıyoruz. Şüphelilerin yakınlarını ve sivil toplumu da görüşmelere dahil etmek istiyoruz.... Yetkimizi aşmadığımızı ve kimseyi öldürmek istemediğimizi göstermek için her baskını ses ve video kaydına almak önemlidir. Güvenlik güçlerine dair mevcut yanlış anlaşılmalrın bir an önce açıklığa kavuşması gerekmektedir". Andrey Przhedzdomsky, NAC başkanı danışmanı. Ruslan Yeshugaov, Kabardey-Balkar Komisyon Başkanı sunumu. "Soruşturma komitesi, Ceza Muhakemesi Kanunu uyarınca işlev görür ve herhangi bir vakada sınırlarını aşmaz. Hiçbir komisyon bize tavsiyede bulunma ya da bize bir eylemi empoze etme yetkisinde değildir... Bu nedenle, size biraz daha sakin olmanızı ve daha doğru bir şekilde davranmanızı tavsiye ederim ". Andrey Istomin, Soruşturma komitesi sunumu.

ve operasyon prosedürleri önemli derece ilerleme kaydetmiş ve yeni yaklaşımlar benimsenmiştir. Eski direnişçileri topluma kazandırma amacı taşıyan komisyonlar genç insanlara hayatlarını yeniden kazanabilmeleri için yeni mekanizmalar sunmuştur. Yine de isyanla mücadele ağırlıklı olarak güvenlik odaklı kalmıştır ve hala sistemik insan hakları ihlalleri yapılmaktadır. Odak noktasını yumuşak tedbirler üzerine çekmek ve silahlı güçleri daha karışık yapıdaki bölgelere yönelik operasyonlar için hazırlamak oldukça iyi sonuçlar verebilmektedir.

Güvenlik güçleri personeli hala pek çok kayıp vermekte ve onları derinden etkileyen ortamlarda operasyonda bulunmanın stresi altında yaşamaktadır; bu durum onları mesleki hayatlarında intikam almaya yönlendirmektedir. Rus polisinin büyük bir kısmı en az altı ay Çeçenistan'da hizmet vermektedir ve bu durum toplam ulusal güç bakımından güçlü bir etkiye sahiptir.¹⁸⁶ Kuzey Kafkasya'da operasyonlarda hizmet vermiş güvenlik görevlileri için psikolojik ve tıbbi rehabilitasyon programları gereklidir ve buna yeni rehabilitasyon merkezlerinin oluşturulması da dahildir. Olaylarda yaralanan veya öldürülen kişilerin yakınları bürokratik bir zorluk olmaksızın tazminat almalıdır.

Ancak Kuzey Kafkasya'daki şiddetin azaltılması sadece güvenlik güçlerine kalmış bir iş değildir. Devletin tüm unsurlarını içeren kapsayıcı bir strateji, hukukun üstünlüğünün geliştirilmesi, ekonomik kalkınma ve yerel yönetim gerektirir. Sadece çok yönlü yaklaşımlar bölgede yayılmaya devam eden isyanın ve etnik çatışmaların köküne inebilir.

Moskova/İstanbul/ Brüksel, 19 Ekim 2012

¹⁸⁶ "Милиция между Россией и Чечней. Ветераны конфлик-та в российском обществе" ["Rusya ve Çeçenistan arasında polis. Rus halkının çatışma gazileri"], *Polit.ru*, 9 Ekim 2007.

EK A:

KUZEY KAFKASYA HARİTASI

EK B:

KISALTMALAR SÖZLÜĞÜ

APC	Zırhlı Personel Taşıyıcı
CE	Kafkas Emirliği (Imarat Kavkaz)
CTO	Terörle Mücadele Operasyonu
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
FSB	Federal Güvenlik Güçleri (Federalnaya Sluzhba Bezopasnosti)
EYP	El Yapımı Patlayıcı
kbr	Kaberdey-Balkar Cumhuriyeti
KChR	Karaçay-Çerkesya Cumhuriyeti
MVD	İçişleri Bakanlığı (Ministerstvo Vnutrennykh Del')
NAC	Ulusal Anti-Terörizm Komitesi
NC	Kuzey Kafkasya
OGV	Ortak Güçler Grubu (Obyedinennaya gruppirovka voisk)
OH	Operasyon Merkezleri
ptsd	Travma Sonrası Stres Bozukluğu
PVO	Uçaksavarlı Savunma (Protivo-Vozdushnaya Oborona)
ros	Bölgesel Operasyon Merkezleri (Regionalny Operativny Shtab)
smd	Güney Askeri Bölge
Spetznaz	Özel Görev Ekibi (Voiska Spetsialnogo Naznachenia)
İHA	İnsansız Hava Aracı
vvs	Hava Kuvvetleri (Voenno-Vozdushnye Sily)

EK C: TERİMLER SÖZLÜĞÜ

Adat

Bir yere özgü geleneksel hukuk.

Ataman

Kazak lider, Kazak ordusunda en üst rütbe.

Du'a

Toplu ibadet, Allah'tan dileme.

Familias

İnguşetya, Kuzey Osetya, Kabardey-Balkar ve Karaçay-Çerkesya'da alt grup aile ayrımı.

Fard (Farz)

Şeriata göre Müslümanların görevleri iki türdür: *Fard kifaya ummada* olan bazı Müslümanlar için yeterlidir ancak diğerleri bundan muaf tutulabilir; *Fard ayn* ise bireysel sorumluluktur (örneğin dua etmek) ve muafiyet yoktur.

Fatwa (Fetva)

İslami alimlerden öğrenilen içtihat.

Fiqh (Fıkıh)

Müslümanlık içtihatı ve teoloji ile bağlantılı sosyal norm ve davranışlar.

Fitna (Fitne)

Nifak, sosyal dağılma ve ayrılma.

Gazavat (Gaza)

İslam için silahlı mücadele.

HaÛ

Mekke'ye gidip hacı olmak, İslamın beş şartından biri.

Cumhurbaşkanlığı

Rusya Federasyonu cumhuriyetlerinde anayasal olarak en üst düzeydeki makam.

Jamaat (Cemaat)

Ortak dini törenleri İslami çalışmalar, karşılıklı yardımlaşma için birleşen bir grup Müslüman. Aynı camiye giderler ya da kendi ilkelerine veya dini spesifik dogmalarına bağlıdırlar. Kuzey Kafkasya isyanı çerçevesinde bu terim sabotajda ve çatışmada bulunmak için bir araya gelen yerel birimleri ifade etmek için de kullanılır.

Jihad (Cihat)

Tanrı'nın yolunda özenle çalışmak. Günahlar, toplumsal adaletsizlik ile mücadele etmek ve İslam'ı korumak ve yaymak. Bu terim genellikle militan faaliyetlerle ilişkilendirilir ancak daha geniş bir anlama sahiptir.

Krai

Rusya Federasyonu'nda bölgesel yönetim birimlerinde bir kategori.

Kufr (Küfür)

Allah'ın varlığına ve birliğine inanmamak.

Kutans

Sovyet zamanında dağlardan gelen çobanlar için düzlüklerde yapılan geçici yerleşim yerleri, uzak köylerdeki besicilik ile bağlantılı kalma. Çoğu *kutans* şimdi kalıcı yerleşim yerlerine döndü ancak kayıt altına alınmadı.

Lezginka

Geleneksel Kafkas dansı.

Madrassa

Dini kolej veya okul.

Majalis

Temsili veya meşru konsey ya da İslam ile dilbilimsel veya kültürel bağları olan ülkelerin toplanması.

Madhhab

Müslümanlık hukuku ve içtihatı okulları.

Maktab

Temel İslam dersleri veya İslami ilkokul.

Maslyat

Uzlaşma.

Mufti (Müftü)

Üst düzey yönetici; Rusya'da Müslümanlar'ın Şer'i Birlik başkanı.

Murid(Mürid)

Sufilikte: takipçi, Sufi şeyhinin bir öğrencisi (*murshid*).

Murshid(mürşit)

Sufilikte: rehber veya öğretmen. Sufilik yolculuğu öğrencinin

öğretmenine ettiği bağlılık yemini (*bai'ath*) ile başlar daha sonrasında *murid* olur. .

Naibstvo

19. yüzyılda Kuzey Kafkasya İslam devleti "İmamat"ta bir il.

Nasheed

Bir erkek veya bir koro tarafından herhangi bir müzik enstrümanı olmaksızın vokal solo söylenen geleneksel İslami şarkı.

Pan-Türkizm

1880lerde ağırlıklı olarak Türk nüfusa sahip bölgelerde (genellikle Rusya ve Osmanlı İmparatorlukları, Çin ve Yunanistan), Türklerin dilbilimsel, kültürel ve manevi değerlerin kültürel ve siyasi açıdan birleştirilmesini amaçlayan Türk entelektüelleri arasında ortaya çıkan akım.

Qadi (Kadı)

İslami hakim ve yetkili.

Doğru-Yönlendirilen Halifeler

M.S. 632'de vefat eden Peygamber Muhammet'in ardından gelen İslam toplumunun dört büyük liderinden birincisi (Ebu Bekir, Ömer, Osman ve Ali). Onların dönemi "İslam'ın altın çağı" olarak düşünülür ve bu döneme özellikle Selefilik tarafından büyük saygı gösterilir.

Selefilik (Selefi)

Önceki Müslüman toplumun hayatına ve sadakatine, doğru yolda giden atalara (*al-salaf al-salihun*, Arapça'da) odaklanmaya çağırın ve daha sonra meydana gelen tüm yenilikleri dini açıdan sapkınlık olarak gören Müslüman dini liderleri ve müridleri birleştiren İslam dalı. Selefilik evliyalara, yerel adetlerin İslami uygulamalara dahil edilmesine hürmet göstermeyi reddeder ve *Kuran*'i kelimesi kelimesine okumaya çağırırlar ve kadın ve erkek için katı İslami giyim tarzında giyinmeyi zorlarlar. *Madhhab*(*Şeriat okulları*). kurucularının otoritesini tanırlar ancak

Kuran ve Sünnete dayalı tek bir okul olması gerektiğini savunurlar.

Shahid (Şehit)

Şehit; Dini bir görevi yerine getirirken veya ülkesini savunurken ya da ailesini korurken hayatını kaybeden Müslümanları ifade etmek için kullanılır.

Sharia (Şeriat)

İslami hukuk, *Kuran, Sünnet ve fıkhı* dayalı İslam'ın birtakım yasal, ahlaki, etik ve dini buyrukları.

Shura(Şura)

Bir danışma konseyi veya meclisi.

Stanitsa

Kazak yerleşim yeri.

müridleri farklı meditasyon yöntemlerini kullanır ve bu yöntemler genellikle Allah'ın ismini içeren şekillerde tekrar edilen duaları içerir.

Tariqa(Tarikat)

Tanrı'ya ulaşma yolu; Sufi kardeşliği.

Teip

Grup, babaları bir kardeşler grubu (Çeçenistan, İnguşetya).

Umma

İslam'da bu terim ülkelere, sınırlara, uluslara vs bakılmaksızın Müslüman toplulukları ifade eder.

Vilayet

Bölge veya mıntıka. Kuzey Kafkasya'da: isyanın bölgesel alt mıntıkaları. .

Vird

Sufi tarikatının bir alt birimi.

kullanılır. Selefî alimlere göre bu terim aşağılayıcı bir terim olarak düşünüldüğünden İslami hareketlerde veya İslami partilerde asla kullanılmamaktadır.

Sufilik

Sekizinci yüzyılda Sünni toplulukta ortaya çıkan ve onuncu ve on birinci yüzyıllarda bağımsız bir dini ve felsefi doktrin olarak oluşumunu tamamlayan İslam'ın mistik münzevi bir dalı. Sufilik farklı kardeşlikleri (*tariqa*) içerir. Sufilik

Vahabilik

Aşırı Müslümanları, özellikle Sudi Arabistan'da Muhammad ibn Abd al-Wahhab al-Tamimi (1703-1792), müritlerine atıfta bulunmak için kullanılır. Kuzey Kafkasya'da genellikle Selefileri aşağılamak için

EK D: ULUSLARARASI KRİZ GRUBU HAKKINDA

Uluslararası Kriz Grubu (Kriz Grubu) bağımsız, kar amacı gütmeyen, sivil bir örgüttür; beş kıtada 130 üyesi vardır ve saha bazlı analizler ve ölümle sonuçlanan çatışmaları önlemek ve çözüme kavuşturmak için yüksek düzeyli savunma yoluyla çalışır.

Kriz Grubu'nun yaklaşımı saha araştırma temellidir. Politik analist ekipleri şiddetin patlak vereceği, yükseleceği ya da yeniden ortaya çıkacağı ülkelere yakın yerlere konuşlandırılır. Sahadan gelen bilgi ve değerlendirmelere dayanarak önemli uluslararası karar vericileri hedef alan pratik tavsiyeler içeren analitik raporlar üretir. Kriz Grubu aynı zamanda *CrisisWatch* isimli aylık on iki sayfalık bir dergi yayınlamaktadır. Bu dergi devletin birçok önemli durumda ve dünyadaki potansiyel çatışma durumlarında oynadığı rolü düzenli olarak aktarmaktadır.

Kriz Grubu raporları ve brifingleri genellikle e-posta aracılığıyla dağıtılır ve eş zamanlı olarak www.crisisgroup.org internet sitesine konular. Kriz Grubu hükümet ve olaylardan etkilenenler ile medya da dahil olmak üzere kriz analizlerini vurgulamak ve kendi politika talimatlarına destek oluşturmak için yakın bir çalışmalar içinde bulunur.

Kriz Grubu Yönetim Kurulu- siyaset, diplomasi, iş ve basın alanlarından önemli figürleri barındıran- dünya çapında üst düzey politikacıların dikkatini çekmek için raporların ve tavsiyelerin verilmesinde doğrudan yardımcı olur. Kriz Grubu başkanı eski ABD Müsteşarı ve Büyük Elçisi Thomas Pickering'dir. Temmuz 2009'dan itibaren Grubu'n başkanlığını eski BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri ve Yugoslavya ve Ruanda Cumhuriyeti Uluslararası Ceza Mahkemesi Baş Savcısı Louise Arbour yürütmüştür. Kriz Grubu'nun uluslar arası merkezleri Brüksel'dedir ve 34 yerde ofis veya temsilcilikleri vardır: Abuja, Bangkok, Pekin, Beyrut, Bişkek, Bogota, Bujumbura, Kahire, Dakar, Şam, Dubai, Gazze, Guatemala, İslamabad, İstanbul, Jakarta, Kudüs, Johannesburg, Kabil, Katmandu, Londra, Moskova, Nairobi, New York, Portau-Prince, Priştine, Rabat, Sanaa, Saraybosna, Seul, Tiflis, Tripoli, Tunus ve Washington DC. Kriz grubu şu anda dört kıta çapında 70 gerçek ve potansiyel çatışma bölgesine sahiptir.

Afrika'da bu bölgeler Burkina Faso, Burundi, Kamerun, Orta Afrika Cumhuriyeti, Çad, Fildişi Sahilleri, the Kongo, Eritre, Etiyopya, Gine, Gine-Bissau, Kenya, Liberya, Madagaskar, Nijerya, Sierra Leone, Somali, Güney Sudan Demokratik Cumhuriyeti, Sudan, Uganda ve Zimbabve'den oluşurken, Asya'da Afganistan, Burma / Myanmar, Endonezya, Kash- mir, Kazakistan, Kırgızistan, Malezya, Nepal, Kuzey Kore, Pakistan, Filipinler, Sri Lanka, Tayvan Boğazı, Tacikistan, Tayland, Timor-Leste, Türkmenistan ve Özbekistan'dan oluşur, Avrupa'da Ermenistan, Azerbaycan, Bosna Hersek, Kıbrıs, Gürcistan, Kosova, Makedonya, Kuzey Kafkasya, Sırbistan ve Türkiye iken Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da Cezayir, Bahreyn, Mısır, İran, Irak, İsrail-Filistin, Ürdün, Lübnan, Libya, Fas, Suriye, Tunus, Batı Sahra ve Yemen ve Latin Amerika ve Karayipler'de bu bölgeler Kolombiya, Guatemala, Haiti ve Venezuela'dan oluşur.

Kriz Grubu birçok hükümet, kurum ve özel kaynaklardan mali destek almaktadır. Aşağıda belirtilen hükümetler bölümler ve birimler son yıllarda fon sağlayanlar arasındadır: Avustralya Uluslararası Kalkınma Ajansı, Avustralya Dış İşleri ve Dış Ticaret Departmanı, Avustralya Kalkınma Ajansı, Belçika Dış İşleri Bakanlığı, Kanada Uluslararası Kalkınma Ajansı, Kanada Uluslararası Kalkınma ve Araştırma Merkezi, Kanada Dış İşleri ve Uluslararası Ticaret, Danimarka Dış İşleri Bakanlığı, Hollanda Dış İşleri Bakanlığı, Avrupa Komisyonu, Finlandiya Dış İşleri Bakanlığı, Federal Almanya Dış İşleri Bakanlığı, İrlanda Yardım (Dışişleri ve Ticaret Bölümü), Liechtenstein Prensiği, Lüksemburg Dış İşleri Bakanlığı, Yeni Zelanda Uluslararası Kalkınma Ajansı, Norveç Krallığı Dış İşleri Bakanlığı, İsviçre Uluslararası Kalkınma Ajansı, İsviçre Dış İşleri Bakanlığı, İsviçre Federal Dış İşleri Departmanı, Türkiye Dış İşleri Bakanlığı, Birleşik Krallık Uluslararası Kalkınma Departmanı, ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı.

Aşağıda belirtilen kurumlar ve özel kuruluşlar son yıllarda fon sağlayanlar arasındadır: Adessium, Carnegie Şirketi, The Charitable Vakfı, The Elders, Henry Luce, William ve Flora Hewlett, Humanity United, Hunt Alternatives, John D. ve Catherine T. MacArthur, Open Society Enstitüsü, Ploughshares, Rockefeller Brothers ve ViVA Trust.

EKİM 2012

EK E:

2009'DAN BU YANA AVRUPA HAKKINDA KRİZ GRUBU RAPORLARI VE BRİFİNGLERİ

Balkanlar

Macedonia's Name: Breaking the Dead-lock, Avrupa Briefing N°52, 12 Ocak 2009 (Arnavut ve Makedon dillerinde versiyonları da mevcuttur).

Bosnia's Incomplete Transition: Between Dayton and Europe, Avrupa Raporu N°198, 9 Mart 2009 (Sırpça versiyonu mevcuttur).

Serb Integration in Kosovo: Taking the Plunge, Avrupa Raporu N°200, 12 Mayıs 2009.

Bosnia: A Test of Political Maturity in Mostar, Avrupa Briefing N°54, 27 Temmuz 2009.

Kosovo: Strpce, a Model Serb Enclave?, Avrupa Briefing N°56, 15 Eim 2009 (Arnavutça ve Sırpça versiyonları da mevcuttur).

Bosnia's Dual Crisis, Avrupa Briefing N°57, 12 Kasım 2009.

The Rule of Law in Independent Kosovo, Avrupa Raporu N°204, 19 Mayıs 2010 (Arnavutça ve Sırpça versiyonları da mevcuttur).

Kosovo and Serbia after the ICJ Opinion, Avrupa Raporu N°206, 26 Ağustos 2010 (Arnavutça ve Sırpça versiyonları da mevcuttur).

Federation of Bosnia and Herzegovina - A Parallel Crisis, Avrupa Raporu N°209, 28 Eylül 2010 (Boşnakça versiyonu da mevcuttur).

Bosnia: Europe's Time to Act, Avrupa Briefing N°59, 11 Ocak 2011 (Boşnakça versiyonu da mevcuttur).

North Kosovo: Dual Sovereignty in Practice, Avrupa Raporu N°211, 14 Mart 2011.

Bosnia: State Institutions under Attack, Avrupa Briefing N°62, 6 Mayıs 2011 (Boşnakça versiyonu da mevcuttur).

Macedonia: Ten Years after the Conflict, Avrupa Raporu N°212, 11 Ağustos 2011.

Bosnia: What Does Republika Srpska Want?, Avrupa Raporu N°214, 6 Ekim 2011 (Boşnakça versiyonu da mevcuttur).

Brcko Unsupervised, Avrupa Briefing N°66, 8 Aralık 2011 (Boşnakça versiyonu da mevcuttur).

Kosovo and Serbia: A Little Goodwill Could Go a Long Way, Avrupa Raporu N°215, 2 Şubat 2012.

Bosnia's Gordian Knot: Constitutional Reform, Avrupa Briefing N°68, 12 July 2012 (Boşnakça versiyonu da mevcuttur).

Setting Kosovo Free: Remaining Challenges, Avrupa Raporu N°218, 10 Eylül 2012.

Kafkasya

Georgia-Russia: Still Insecure and Dangerous, Avrupa Briefing N°53, 22 Haziran 2009 (Rusça versiyonu da mevcuttur).

Nagorno-Karabakh: Getting to a Breakthrough, Avrupa Briefing N°55, 7 Ekim 2009.

Abkhazia: Deepening Dependence, Avrupa Raporu N°202, 26 Şubat 2010 (Rusça versiyonu da mevcuttur).

South Ossetia: The Burden of Recognition, Avrupa Raporu N°205, 7 Temmuz 2010 (Rusça versiyonu da mevcuttur).

Azerbaijan: Vulnerable Stability, Avrupa Raporu N°207, 3 Eylül 2010.

Georgia: Securing a Stable Future, Avrupa Briefing N°58, 13 Aralık 2010.

Armenia and Azerbaijan: Preventing War, Avrupa Briefing N°60, 8 Şubat 2011 (Rusça versiyonu da mevcuttur).

Georgia: The Javakheti Region's Integration Challenges, Avrupa Briefing N°63, 23 Mayıs 2011.

Georgia-Russia: Learn to Live like Neighbours, Avrupa Briefing N°65, 8 Ağustos 2011 (Rusça versiyonu da mevcuttur).

Tackling Azerbaijan's IDP Burden, Avrupa Briefing N°67, 27 Şubat 2012 (Rusça versiyonu da mevcuttur).

Armenia: An Opportunity for Statesmanship, Avrupa Raporu N°217, 25 Haziran 2012.

The North Caucasus: The Challenges of Integration (I), Ethnicity and Conflict, Avrupa Raporu N°220, 19 Eylül 2012

Kıbrıs

Cyprus: Reunification or Partition?, Avrupa Raporu N°201, 30 Eylül 2009 (Türkçe ve Yunanca versiyonu da mevcuttur).

Cyprus: Bridging the Property Divide, Avrupa Raporu N°210, 9 Aralık 2010 (Türkçe ve Yunanca versiyonu da mevcuttur).

Cyprus: Six Steps toward a Settlement, Avrupa Briefing N°61, 22 Şubat 2011 (Türkçe ve Yunanca versiyonu da mevcuttur).

Aphrodite's Gift: Can Cypriot Gas Power a New Dialogue?, Avrupa Raporu N°216, 2 Nisan 2012.

Türkiye

Turkey and Armenia: Opening Minds, Openings Borders, Avrupa Raporu N°199, 14 Nisan 2009 (Türkçe versiyonu da mevcuttur).

Turkey and the Middle East: Ambitions and Constraints, Avrupa Raporu N°203, 7 Nisan 2010 (Türkçe versiyonu da mevcuttur).

Turkey's Crises over Israel and Iran, Avrupa Raporu N°208, 8 Eylül 2010 (Türkçe versiyonu da mevcuttur).

Turkey and Greece: Time to Settle the Aegean Dispute, Avrupa Briefing N°64, 19 Haziran 2011 (Türkçe ve Yunanca versiyonu da mevcuttur).

Turkey: Ending the PKK Insurgency, Avrupa Raporu N°213, 20 Eylül 2011 (Türkçe versiyonu da mevcuttur).

Turkey: The PKK and a Kurdish Settlement, Avrupa Raporu N°219, 11 Eylül 2012.

KRİZ GRUBU MÜTEVELLİ HEYETİ

BAŞKAN

Thomas R Pickering

Eski ABD Müsteşarı; BM, Rusya, Hindistan, İsrail, Ürdün, El Salvador ve Nijerya Büyük Elçisi,

BAŞKAN VE CEO **Louise Arbour**

Eski BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri ve Yugoslavya ve Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemesi Baş Savcısı

BAŞKAN YARDIMCISI

Ayo Obe

Dava Vekili, Lagos, Nijerya

Ghassan Salame

Dean, Uluslararası İlişkiler, Bilimler Paris Okulu.

YÜRÜTME KOMİTESİ **Morton****Abramowitz**

Eski ABD Müsteşar Yardımcısı ve Türkiye Büyük Elçisi

Cheryl Carolus

Birleşik Krallık'ta eski Güney Afrika Yüksek Komiseri ve ANC Genel Sekreteri

Maria Livanos Cattau

Uluslararası Ticaret Odası Eski Genel Sekreteri

Yoichi Funabashi

Rebuild Japan Initiative Başkanı; *The Asahi Shimbun*'ün Eski Genel Editörü

Frank Giustra

Başkan & CEO, Fiore Financial Şirketi

Lord (Mark) Malloch-Brown

Eski BM Genel Sekreter Yardımcısı ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Yöneticisi

Moises Nam

Uluslararası Ekonomi Programı ve Uluslararası Barış Carneige Vakfı kıdemli ortağı; Eski *Foreign Policy* baş editörü.

George Soros

Başkan, Open Society Enstitüsü

Par Stenbäck

Eski Finlandiya Dış İşleri Başkanı

DİĞER YÖNETİM KURULU ÜYELERİ

Kofi Annan

Eski Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri; Nobel Barış Ödülü (2001)

Nahum Barnea

Yedioth Ahronoth'ta baş köşe yazarı; İsrail

Samuel Berger

Albright Stonebridge Group LLC'de Başkan; Eski ABD Ulusal Güvenlik Danışanı

Emma Bonino

İtalya Senatosu Başkan Yardımcısı, Eski İtalya Uluslararası Ticaret Bakanı ve İnsani Yardım Avrupa Komiseri

Micheline Calmy-Rey

İsviçre Konfederasyonu Eski Başkanı ve Dış İşleri Bakanı

Wesley Clark

Eski NATO müttefik Kuvvetler Komutanı

Sheila Coronel

Soruşturmacı Gazetecilik Uygulamalarında Toni Stabile Profesör, Soruşturmacı Gazetecilik Toni Stabile Merkezi Müdürü, Columbia Üniversitesi, ABD.

Mark Eyskens

Eski Belçika Başbakanı

Nabil Fahmy

ABD'de ve Japonya'daki eski Mısır Büyük Elçisi; Kahire'deki Amerikan Üniversitesi Kamu İşleri Okulu Kurucu Dekanı

Joshua Fink

CEO ve Baş Yatırım Sorumlusu, Enso Capital Management LLC

Joschka Fischer

Almanya eski Dış İleri Bakanı

Lykke Friis

Eski Danimarka İklim ve Enerji Bakanı ve Cinsiyet Eşitliği Bakanı, Kopenhag Üniversitesi eski rektör yanlısı.

Jean-Marie Guehenno

Arnold Saltzman Savaş ve Barış Çalışmaları konusunda Profesör, Columbia Üniversitesi, Eski BM Barış Koruma Operasyonları Müsteşarı-Genel Sekreteri

Carla Hills

Eski ABD Konutlandırma Sekreteri ve ABD Ticaret Temsilcisi

Lena Hjelm-Wallen

İsviçre eski Başbakan Yardımcısı ve Dış İşleri Bakanı

Mo İbrahim

Mo İbrahim Kuruluşu'nun Kurucusu ve Başkanı, Kurucu, Celler Uluslararası

İgor İvanov

Rusya Federasyonu eski Dış İşleri Bakanı

Asma Jahangir

Pakistan Yargıtay Barosu Başkanı, Din ve İnanç Özgürlüğü hakkında Eski Özel Raportör

Wadah Khanfar

Ortak Kurucu, Al Sharq Forum; Eski Genel Müdür, Al Jazeera

Wim Kok

Hollanda Eski Başbakanı

Ricardo Lagos

Şili Eski Başkanı

Joanne Leedom-Ackerman

Eski Uluslararası PEN Sekreteri; Yazar ve Gazeteci; ABD

Lalit Mansingh

Hindistan Eski Dış İşleri Sekreteri, ABD'de Büyükelçi ve Birleşik Krallık'ta Yüksek Komiser

Benjamin Mkapa

Eski Tanzanya Başkanı

Laurence Parisot

Başkan, Fransız İş Konfederasyonu (MEDEF)

Karim Raslan

Kurucu, KRA Grup Müdürü ve Baş Yetkilisi

Paul Reynolds

Başkan & Baş Yönetici, Canaccord Finansal A.Ş.

Javier Solana

Ortak Dış İşleri ve Güvenlik Politikası Eski AB Yüksek Temsilcisi, NATO Genel Sekreteri ve İspanya Dış İşleri Bakanı

Liv Monica Stubholt

Strateji ve İletişim Üst Düzey Başkan Yardımcısı, Kvaerner ASA; Norveç Dış İşleri Bakanlığı Eski Sekreteri

Lawrence Summers

Eski ABD Ulusal Ekonomik Konsey ve ABD Hazine Müsteşarlığı Müdürü; Harvard Üniversitesi Emekli Başkanı

Wang Jisi

Dekan, Uluslararası Çalışmalar Okulu, Peking Üniversitesi; Üye, Çin Dış İşleri Bakanlığı Dış İşleri Politikası Danışma Komitesi

Wu Jianmin

Başkan Yardımcısı, Çin Yenilik ve Kalkınma Stratejileri Enstitüsü; Üye, Çin Dış İşleri Bakanlığı Dış İşleri Politikası Danışma Komitesi, BM (Geney) ve Fransa Eski Büyükelçisi

Lionel Zinsou

CEO, PAI Ortaklarından

BAŞKAN'IN KONSEYİ

Kriz Grubu'na temel destek ve uzmanlığı sağlayan şahsi ve şirketsel bağışçılardan oluşan saygın bir grup

Dow Chemical
Mala Gaonkar
Frank Holmes

George Landegger
McKinsey & Company
Ford Nicholson & Lisa Wolverton

Shearman & Sterling LLP
Ian Telfer
White & Case LLP

Steve Killelea

Harry Pokrandt

Neil Woodyer

ULUSLARARASI DANIŞMA KONSEYİ

Ölümlle sonuçlanan çatışmaların önlenmesine yönelik Kriz Grubu çalışmalarında önemli bir rol oynayan şahsi ve şirketsel destekçiler

Anglo American PLC
APCO Worldwide Inc.
Ryan Beedie
Stanley Bergman & Edward Bergman
BP
Chevron
Neil & Sandra DeFeo Family Foundation
Equinox Partners
Fares I. Fares
Neemat Frem

FTI Consulting
Seth & Jane Ginns
Alan Griffiths
Rita E. Hauser
Sir Joseph Hotung
Iara Lee & George Gund III Foundation
George Kellner
Amed Khan
Faisel Khan
Zelmira Koch Polk

Elliott Kulick
Harriet Mouchly-Weiss
Naringslivets Inter- nationella Rad (NIR) - International Council of Swedish Industry
Griff Norquist
Ana Luisa Ponti & Geoffrey R. Hogue
Kerry Propper
Michael L. Riordan
Shell
Nina Solarz

Horst Sporer Statoil
Belinda Stronach
Talisman Energy
Tilleke & Gibbins
Kevin Torudag VIVA Trust
Yapı Merkezi Construction and Industry Inc.
Stelios S. Zavvos

ÜST DÜZEY DANIŞMANLAR

Kriz Grubu ile bağlantılar sağlayan ve tavsiyeleri destekleri (o sırada ellerinde bulunan herhangi bir ofis ile uyum olduğu ölçüde) gerekli olan Eski Yönetim Kurulu Üyeleri.

Martti Ahtisaari
Emekli Başkan

George Mitchell
Emekli Başkan

Gareth Evans
Emekli Başkan

Kenneth Adelman Adnan Abu Odeh HRH
Prince Turki al-Faisal Hushang Ansary Öscar
Arias Ersin Arıoğlu Richard Armitage Diego
Arria Zainab Bangura Shlomo Ben-Ami
Christoph Bertram Alan Blinken Lakhdar
Brahimi Zbigniew Brzezinski Kim Campbell
Jorge Castaneda Naresh Chandra Eugene Chien

Joaquim Alberto Chissano Victor Chu Mong

Joon Chung Pat Cox

Gianfranco Dell'Alba Jacques Delors Alain Dexteche Mou-Shih Ding Üffe Ellemann-Jensen Gernot Erlen Marika Fahlen

Stanley Fischer Malcolm Fraser I.K. Gujral

Swanee Hunt Max Jakobson James V.

Kimsey Aleksander Kwasniewski Todung

Mulya Lubis Allan J. MacEachen Graça

Machel Jessica T. Mathews Nobuo Matsunaga

Barbara McDougall

Matthew McHugh

Miklós Nemeth

Christine Ockrent

Timothy Ong

Olara Otunnu

Lord (Christopher) Patten

Shimon Peres

Victor Pinchuk

Surin Pitsuwan

Cyril Ramaphosa

Fidel V. Ramos

George Robertson

Michel Rocard

Volker Rühle

Güler Sabancı

Mohamed Sahnoun

Salim A. Salim

Douglas Schoen

Christian Schwarz-Schilling

Michael Sohlman

Thorvald Stoltenberg

Leo Tindemans

Ed van Thijn Simone Veil Shirley Williams

Grigory Yavlinski Uta Zapf Ernesto Zedillo

